

T.C
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

TÜRKİYENİN TAM ÜYELİK SÜRECİNDE AVRUPA BİRLİĞİ UYUM
YASALARININ 1982 ANAYASASI AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bu tez .../...../2006 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile kabul edilmiştir

Danışman

Üye

Üye

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun .../.../.....tarih ve.....sayılı kararıyla onaylanmıştır

ÖZET
TÜRKİYENİN TAM ÜYELİK SÜRECİNDE AVRUPA BİRLİĞİ UYUM
YASALARININ 1982 ANAYASASI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Atakan YILDIZ
Fırat Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalı
2006-Sayfa : 1X + 90

Yakın dönem Türk dış politikasının en mühim hedefleri arasında yer alan Avrupa Birliğine tam üyelik süreci Türkiye nin birçok iç ve dış dinamiğini ciddi şekilde etkiler hale gelmiştir. AB nin aday devletlerden talep ettiği şartlar sosyal, hukuki, insan hakları alanlarında ısrarla takip edilirken bu konularda Türkiyede de süratli bir entegrasyon çabası göze çarpmaktadır. Türkiye nin AB ye tam üyelik sürecinde milli mevzuatında önemli değişiklikler yapması gerektiği bazı anayasal yetkilerini AB tüzel kişiliğine devretmesi gerekeceği açıktır zira AB bir uluslar üstü birlikse mutlak üniter yapı ile bu birliğe gelecekte tam entegre olmak mümkün olamayacaktır. Bu vakıa, 1982 Anayasasının AB uyum yasaları ile bir şekilde uyumlulaştırılması gerektiği sonucunu ortaya koymaktadır.

. Avrupa Birliğine tam üyelik yolunda Türkiye nin önüne çıkabilecek en önemli sorunun mevzuatımızın AB müktesebatı ile uyumu olduğu kanaatindeyiz zira eşit ve egemen devletlerin bir araya gelerek bir birlik oluşturmaları kolay bir hadise değildir olayın hukuki , siyasi , ekonomik , politik ve daha birçok yönü olmasının yanında en önemli konunun müktesebatların uyumu olduğu bir gerçektir. AB müktesebatına uyum , tek taraflı olarak aday devletlere bir şart olarak sunulmaktadır hukuki uyumunuz yetersizse, bunu başaramayacaksınız, birliğe üye olamayacaksınız demektir .Bu çalışmada bu uyum sürecinde kabul edilmiş uyum yasalarına Anayasanın hangi maddelerinin direnç göstereceği ve diğer hukuk alanlarında yasaların uyumlulaştırılmasının anayasanın ruhuna uygun olup olmayacağı konusu incelenmiştir , bu uyum üniter Türkiye Cumhuriyeti Devletini ve onun temel dinamiklerini ne yönde etkiler; bu konunun açıklığa kavuşturulması için yapılacak çalışmalar üyelik sürecinde ciddi bir katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler : Avrupa Birliği , Uyum yasaları , Anayasa , Kurumsal Yapılanma

ABSTRACT

**EVALUATING OF EUROPEAN UNION INTEGRATION LAWS BY TAKING
ACCOUNT OF THE CONSTITUTION IN 1982 IN VIEW OF EUROPEAN UNION
MEMBERSHIP PROCESS OF TÜRKİYE**

Atakan YILDIZ

Fırat University

Institute of Social Sciences

Department of History

2005- Page : 1X + 90

The membership for EU (European Union) is one of the most important aims of Turkish foreign policy , recently. Türkiye has been trying to implement some transformation of association for the aim of the EU membership for 40 years. Constitutional integration is the most important subject for the EU membership

In this thesis , it is compared the EU integration Laws to the Turkish constitution in 1982

Key Words: European union , Integration laws , constitution , institutional structure

ÖNSÖZ

Bir hukuk ilkesi olan Kanunların Anayasaya aykırı olamayacağı ilkesine rağmen baş döndürücü bir şekilde değişen dünyada cereyan eden politik zemin sebebiyle kanunlarla Anayasalar teknik bakımdan karşı karşıya gelmiştir. Çoğu zaman politik hedeflere ulaşmada kanunların Anayasa ile yeknesaklığı ikinci plana atılmakta ve böylece aslında farkında olunarak ya da olunmayarak hukuk devleti ilkesi erezyona uğratılmaktadır. Ancak söz konusu ister bir politik hedef olsun isterse bir Anayasa değişikliği olsun üzerinde hassasiyetle durulması gereken ilk şey düzenlemelerin kanun ve Anayasa tekniğine uygun olarak yapılması ve ülkenin mevzuatında bir birliğin oluşturulması çabası olmalıdır zira ancak o zaman fert ve devlet güvencesi sağlam bir şekilde gerçekleştirilmiş olabilir.

Bu çalışmamız yakın bir tarihi süreci kapsayan ve zamanlaması itibariyle oldukça hızlı bir şekilde hayata geçirilen Avrupa Birliği uyum paketlerinin Türk Anayasası ile teknik analizini kapsamaktadır. Avrupa Birliğine giriş sürecinde 1982 Anayasası delinmemli hassasiyetle korunmalıdır buna bağlı olarakta ulus devlet yapısı muhafaza edilmelidir. Bu çalışmamızın Türk Anayasasının ilelebet kanunlar hiyerarşisindeki zirve yerini korumasına bir katkı yapmış olmasını temenni ediyor çalışmanın her safhasında yol gösteren kıymetli hocam Yrd Doç Dr Mehmet ÇEVİK e teşekkürlerimi bir borç biliyorum. Bu çalışma süresince yardımlarını esirgemeyen kıymetli ağabeyim Haluk EREN'e ayrıca anlayışı ve desteğinden dolayı eşim Lale YILDIZ ve oğlum Bahadır YILDIZ'a Teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

**ONAY
ÖZET****ABSTRACT****ÖNSÖZ****İÇİNDEKİLER****KISALTMALAR LİSTESİ****GİRİŞ****1.SİYASİ KRİTERLER****1.1. Düşünce ve İfade Özgürlüğü**

1.1.1 Ulusal Program Taahhütleri

1.1.2. Yapılanlar

1.1.2.1. Birinci Uyum Paketi

1.1.2.2. İkinci Uyum Paketi

1.1.2.3. Üçüncü Uyum Paketi

1.1.2.4. Dördüncü Uyum Paketi

1.1.2.5. Altıncı Uyum Paketi

1.1.2.6. Yedinci Uyum Paketi

1.2. Dernek Kurma Özgürlüğü, Barışçı Toplantı Hakkı ve Sivil Toplum

1.2.1Ulusal Program Taahhütleri

1.2.2. Yapılanlar

1.2.2.1. İkinci Uyum Paketi

1.2.2.2. Üçüncü Uyum Paketi

1.2.2.3. Dördüncü Uyum Paketi

1.2.2.4. Beşinci Uyum Paketi

1.2.2.5. Yedinci Uyum Paketi

1.3. İşkenceyle Mücadele

1.3.1. Ulusal Program Taahhütleri

1.3.2. Yapılanlar

1.3.2.1. İkinci Uyum Paketi

1.3.2.2. Dördüncü Uyum Paketi

1.3.2.3. Yedinci Uyum Paketi

1.4. Duruşma Öncesi Gözaltı

1.4.1. Ulusal Program Taahhütleri

1.4.2. Yapılanlar

1.4.2.1. Birinci Uyum Paketi

1.5. İnsan Hakları İhlalleri Sonuçlarının Düzeltilmesi İmkânlarının Güçlendirilmesi

1.5.1. Ulusal Program Taahhütleri

1.5.2. Yapılanlar

1.5.2.1. Üçüncü Uyum Paketi

1.5.2.2. Dördüncü Uyum Paketi

1.6. Devlet Memurları ve Kamu Görevlilerinin İnsan Hakları Konusunda Eğitimleri

1.6.1. Ulusal Program Taahhütleri

1.7. Devlet Güvenlik Mahkemeleri Dahil Olmak Üzere, Yargının İşlevselliği ve Verimliliği

1.7.1. Ulusal Program Taahhütleri

1.7.2. Yapılanlar

1.7.2.1. Dördüncü Uyum Paketi

1.8. Ölüm Cezasının Kaldırılması

1.8.1. Ulusal Program Taahhütleri

1.8.2. Yapılanlar

1.8.2.1. Üçüncü Uyum Paketi

1.8.2.2. 5170 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun

1.9. Kültürel Yaşam ve Bireysel Özgürlükler

1.10. Tüm Vatandaşların Ekonomik, Sosyal ve Kültürel İmkanlarının Artırılması Amacıyla, Bölgesel Dengesizliklerin Azaltılması

1.11. Tüm Bireylerin, Herhangi Bir Ayırım Yapılmaksızın ve Dil, Irk, Renk, Cinsiyet, Siyasî Görüş, Felsefî İnanç veya Dinine Bakılmaksızın, Tüm İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinden Tam Olarak Yararlandırılması; Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlükleri

1.11.1. Ulusal Program Taahhütleri

1.11.2. Yapılanlar

1.11.2.1. Üçüncü Uyum Paketi

1.12. BM Uluslararası Medenî ve Siyasî Haklar Sözleşmesi ile İhtiyari Ek Protokolü ve BM Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi

1.13. Cezaevlerindeki Tutukluluk Koşulları

1.14. Millî Güvenlik Kurulu

1.15. Olağanüstü Hal

2. EKONOMİK KRİTERLER

3. ÜYELİK YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ ÜSTLENEBİLME KAPASİTESİ BÖLÜMÜ

3.1. Müktesebat Uyumu

3.1.1. Malların Serbest Dolaşımı

3.1.2 Kişilerin Serbest Dolaşımı

3.1.3 Hizmet Sunumu Serbestîsi

3.1.4 Sermayenin Serbest Dolaşımı

3.1.5 Şirketler Hukuku

3.1.6. Rekabet ve Devlet Yardımları

3.1.7 Tarım

3.1.8. Balıkçılık

3.1.9. Taşımacılık Politikası

3.1.10. Vergilendirme

3.1.11. Ekonomik ve Parasal Birlik

3.1.12. İstatistik

3.1.13. Sosyal Politika ve İstihdam

3.1.14. Enerji

3.1.15. Sanayi Politikaları

3.1.16. Küçük ve Orta Boy İşletmeler

3.1.17. Bilim ve Araştırma

3.1.18. Eğitim, Öğretim ve Gençlik

3.1.19. Telekomünikasyon ve Bilgi Teknolojileri

3.1.20. Kültür ve Görsel-İşitsel Politika

3.1.21. Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu

3.1.21.Çevre

3.1.22. Tüketicinin ve Tüketici Sağlığının Korunması

3.1.23. Adalet ve İçişleri

3.1.24. Gümrük Birliği

3.1.25. Dış İlişkiler

3.1.26. Mali Kontrol

3.1.27. Mali ve Bütçesel Hükümler

3.2. Mevzuat Uyumu Ve Uygulanması İçin Kurumsal Yapılanma

4. SONUÇ

5.KAYNAKÇA

ÖZGEÇMİŞ

VIII

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AMBS	Avrupa Merkez Bankaları Sistemi
AT	Avrupa Topluluğu
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
BM	Birleşmiş Milletler
CMUK	Ceza Muhakemeleri Kanunu
DGD	Doğrudan Gelir Desteği
DGM	Devlet Güvenlik Mahkemesi
DMGY	Devlet Muhasebesi Genel Yönetmeliği
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EAGGF	Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonu
ESA	Avrupa Topluluğu Ulusal ve Bölgesel Hesaplar Sistemi ESA 95 (European System of Accounts)
EUROSTAT	Avrupa İstatistik Ofisi
GMO	Genetik olarak yapıları değiştirilmiş organizmalar
GTS	AB'nin Genelleştirilmiş Tercihler Sisteminde
IACS	Entegre İdare ve Kontrol Sistemi
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü(International Labor Organization)
INTOSAI	Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Örgütü (INTOSAI: International Organisation of Supreme Audit Institutions)
İBBS	İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması
KDV	Katma Değer Vergisi
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KİT	Kamu İktisadi Teşebbüsleri
KOB	Katılım Ortaklığı Belgesi
KOBİ	Küçük Orta Büyüklükte İşletme
KYO	Kurumsal Yapılanma Önceliği
MARPOL	Denizlerin Gemiler Tarafından Kirlenmesinin Önlenmesine Ait Uluslararası Sözleşme
MASAK	Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı
MERNIS	Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi

MGK	Milli Güvenlik Kurulu
NUTS	İstatistiksel Bölge Birimleri
ÖTV	Özel Tüketim Vergisi
RTÜK	Radya Televizyon Üst Kurulu
SAPARD	Tarım ve Kırsal Kalkınma Özel Katılım Programı
SÇD	Stratejik Çevresel Değerlendirme
SIRENE	Europol ve Schengen Bilgi Sistemi
SOLAS	Denizde Can Emniyeti Sözleşmesi
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları
TCK	Türk Ceza Kanunu
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel Teknik Araştırma Kurumu
UP	Uzun vadeli Plan

GİRİŞ

Türkiye, yaklaşık bir buçuk asırdır Avrupalı olmanın ve Avrupa ile bütünleşmenin çabası içerisinde. Osmanlı devletinden bu yana ‘Batılılaşma’ olarak tanımlanan bu durum günümüzde isim değiştirerek ‘Avrupa Birliğe girme’ olarak anılsa da aslında o günden farklı bir mana taşımamaktadır. Osmanlı devletindeki batılılaşma hareketleri nasıl ki tepeden inmece bir yöntemle yapıldıysa günümüzde de Avrupa Birliğine uyum sürecinde geçirilen uyum paketleri insanlar bilinçlendirilmeden ve gerekli alt yapı hazırlanmadan yapılmaktadır. Uyum Paketleri çok hızlı bir şekilde meclisten geçmiş ve kanunlaşmıştır

1999 Helsinki Zirvesinde Türkiye’nin aday ilan edilmesi ile birlikte Türkiye-AB ilişkileri “adaylık” çerçevesinde yürütülmeye başlamıştır. Bu kapsamda AB tarafı bir taraftan Türkiye için koşullar öne sürmüş, diğer taraftan da Türkiye’nin üye olabilmesi için yapılması gerekenler ile ilgili strateji belgeleri hazırlamıştır. Bu strateji belgeleri içinde en önemli olanı, aday ülkelerin AB üyeliğine hazırlanmaları için gerekli öncelikleri belirleyen ve aynı zamanda bu çabaları için aday ülkelere sağlanacak mali yardımın çerçevesini çizen Katılım Ortaklığı Belgesidir. Bu kapsamda AB Komisyonu tarafından, diğer aday ülkeler için yapıldığı şekilde, Türkiye için de "Katılım Ortaklığı Belgesi" hazırlanmıştır. Söz konusu Katılım Ortaklığı Belgesi ise 8 Mart 2001 tarihli AB Çevre Bakanları Konseyinde nitelikli oy çoğunluğu ile onaylanmıştır.¹

Buna karşın aday ülkeler tarafından, Katılım Ortaklığı Belgesinde yer verilen önceliklerin yerine getirilmesine ve Topluluk müktesebatını üstlenilmesine ilişkin “Topluluk Müktesebatına Üstlenilmesine ilişkin Ulusal Program” hazırlanır. Ulusal Program olarak da adlandırılan bu belge, aday ülkelerin Katılım Ortaklığı Belgesinde yer verilen öncelikleri yerine getirme ve müktesebatın ve diğer katılım önceliklerinin uygulanması için öngörülen takvimi, müktesebatın uygulanmasına ilişkin kurumsal gerekleri ve mali gerekleri belirten, çok yıla dayalı kapsamlı bir eylem planı olarak tanımlanabilir. Program, önceliklerin yerine getirilmesi konusunda bir takvim içermekte ve aynı zamanda gerekli görülmesi ve mümkün olması halinde, tahsis edilecek insan ve mali kaynağa da yer vermektedir. Bu yönüyle, Ulusal Program, Katılım Ortaklığı Belgesini tamamlamaktadır. Ulusal Program da zamanla revize

¹AB Komisyonu tarafından hazırlanarak, Bakanlar Konseyi tarafından onaylanır. Katılım Ortaklığı Belgesi zamanla, gelişmeler çerçevesinde revize edilmektedir

edilmektedir.² Bu kapsamda, Türkiye tarafından hazırlanan ve Katılım Ortaklığı Belgesinde yer alan önceliklerin hayata geçirilmesi konusundaki program ve takvimi içeren “Ulusal Program” 19 Mart 2001 tarihinde hükümet tarafından onaylanarak AB’ye sunulmuştur.

Helsinki Zirvesinin ardından, Türkiye-AB ilişkileri bakımından en önemli kilometre taşlarından bir tanesi 12-13 Aralık 2002 tarihlerinde yapılan Kopenhag Zirvesi olmuştur. Kopenhag Zirvesi Sonuç Bildirisi’nde, Aralık 2004’de yapılacak AB Konseyi Zirvesi’nde, AB Komisyonu tarafından hazırlanacak rapor ve öneriler temelinde, Türkiye’nin Kopenhag siyasi kriterlerini karşıladığına karar verilmesi halinde, katılım müzakerelerinin gecikmeksizin başlatılacağı öngörülmüştür. Konsey ayrıca Komisyonun 9 Ekim 2002 tarihli “Genişlemiş Birliğe Doğru” Strateji Belgesi’ndeki yaklaşımını benimseyerek Katılım Ortaklığı Belgesi’nin gözden geçirilmesini ve Türkiye’ye yönelik katılım öncesi mali yardımda önemli oranda bir artış sağlanmasını öngörmüştür.

Bu doğrultuda, 26 Mart 2003 tarihinde AB Komisyonu, Türkiye tarafından Avrupa Birliği’ne katılım yolunda kaydedilen ilerlemelere ilişkin Komisyonun yıllık İlerleme Raporu’nda belirlenen öncelikli faaliyet alanlarını, söz konusu önceliklerin gerçekleştirilmesine yardımcı olacak mali araçlar ve bu yardımı kullanma koşullarını belirleyen Katılım Ortaklığı Belgesi’ni üye ülkelere sunmuştur. Türkiye’nin katılım yönündeki hazırlık çalışmalarında kısa ve orta vadede yerine getirmesi gereken öncelikleri belirleyen söz konusu Belge 15 Nisan 2003 tarihinde yapılan Türkiye-AB Ortaklık Konseyi toplantısında Türk tarafına sunulmuştur.

Türkiye tarafından, söz konusu Belgeye karşılık olarak, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği koordinasyonunda Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Programın gözden geçirme çalışmaları tamamlanmış ve bu bağlamda “Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı” ile “Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine İlişkin Karar”, 24 Temmuz 2003 tarih ve 25178 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

² <http://www.tobb.org.tr/abm/raporlar/abnedir.doc>

Türkiye, söz konusu Ulusal Program ile, kısa ve orta vadede, AB müktesebatının üstlenilmesi ve bunları belli bir takvim çerçevesinde uygulama konusunda taahhütlerde bulunmuştur. Bu açılarından, Türkiye'nin söz konusu taahhütleri yerine getirmesi 2004 yılı sonunda gündeme gelecek olan müzakerelerin açılması açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak, AB tarafının da İlerleme Raporlarında belirttiği şekilde sadece ilgili mevzuatın çıkartılması ve Türk hukuk sistemine dahil edilmesi müzakerelerin açılması veya üyelik açısından yeterli olmamakta, bunun yanı sıra bunların uygulanmasının da gerekli olduğu vurgulanmaktadır. Bu kapsamda, Ulusal Programda öngörölmüş olan kurumsal yapılanma faaliyetleri, uyulmanın başarıyla yapılabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, Temmuz 2003'te kabul edilen yeni Ulusal Program, kısa ve orta vadeli taahhütler incelenerek, özellikle kısa vadeli taahhütlerde ilişkin gelişmeler analiz edilerek bu istikamette hazırlanan uyum paketlerinin Devletin en temel çerçevesini çizen 1982 Anayasasının lafzına ,ruhuna ve amacına uygunluğu karşılaştırılmıştır. Mevcut çalışma temelde; siyasi kriterler, ekonomik kriterler ve müktesebat başlıkları çerçevesinde mevzuat uyumu olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

1.SİYASİ KRİTERLER

“Siyasi Kriterler” başlığı altında Türkiye’nin Avrupa Birliğine girmesi için idari, siyasi, yargı alanlarında diğer aday ülkeler için belirlenmiş standartlar çerçevesinde, reformlar yapması gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu kapsamda amaç, özgürlükçü, katılımcı, güvenceli, devlet organları arasında görev ve yetkileri dengeleyen, hukuk devleti ilkesini üstün kılan Anayasa ve yasa hükümlerinin, Türkiye'nin uluslararası taahhütleri ile AB standartları temelinde daha da geliştirilmesidir.

Türkiye, insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğü alanlarında ilerleme kaydedebilmek için Anayasa ve diğer kanunlarda çeşitli değişiklikler yapılmasını ve bu çerçevede yapılan değişikliklerin izlenmesini öngörmektedir.

Söz konusu değişiklikler, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kurulan komisyonlar aracılığıyla hızlı bir şekilde hazırlanmakta ve kanunlaşmaktadır. Burada gerek İlerleme Raporları gerek KOB çerçevesinde Türkiye’nin taahhütleri Ulusal Program çerçevesinde incelenecektir ve uyum paketlerinin 1982 Anayasası ile mukayesesi yapılacaktır. Aynı ayrı konu başlıklarının Anayasa ile mukayesesine geçmeden önce Anayasa’da yapılan değişikliklerin analizi sunulacaktır. Anayasa Değişiklik Paketi’nin analizine³ uyum yasalarının öncelikle Anayasada ki değişikliklerle başladığını ifade ederek başlayabiliriz;

Anayasanın başlangıç bölümünün 5. fıkrasında yapılan değişiklik ile “hiçbir düşünce ve mülahazanın” ibaresi “hiçbir faaliyetin” şeklinde yeniden düzenlenmektedir. Bu değişiklikte düşünce ve ifade özgürlüğünün sınırları genişletilmekte ve ancak hükümde belirtilen yasaklara uyulmayan bir “faaliyet” gerçekleştirilmesi durumunda kısıtlama söz konusu olabilmektedir. Anayasanın genel ruhuna uygundur.

Bu değişiklikte ilerde anlatılacak olan “Düşünce ve İfade Özgürlüğü” başlığı altında kısa vade olarak taahhüt edilen “Anayasanın düşünciyi açıklama ve yayma ile ilgili” bölümlerinin değiştirilmesi açısından da önemli bir aşama kaydedilmiş olmaktadır. Bu değişiklik eylemi önemsemekte ve düşünciyi açıklama ve yayma hürriyetinin önünü açmaktadır.

Anayasanın “temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması” başlıklı 13. maddesi değiştirilmektedir. Değişikle, temel hak ve hürriyetlerle ilgili sınırlama sebepleri olarak gösterilen “Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, milli egemenlik, Cumhuriyet,

³ Analizi daha ayrıntılı olarak incelemek için bkz: www.abgs.gov.tr.

milli güvenlik, kamu düzeni, genel asayiş, kamu yararı, genel ahlak ve genel sağlık” gerekçeleri madde metninden çıkarılmıştır. Yeni düzenlemeyle temel hak ve hürriyetlerin “özlerine dokunulmadan yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği” belirtilmektedir. Değişiklik Anayasanın genel ruhuna aykırıdır zira Anayasanın Devlet in varlığına yönelik korumacı yaklaşımını zayıflatır nitelikte bir değişikliktir Bu kapsamda temel hak ve hürriyetlerin kısıtlanmalarıyla ilgili sınırlar daraltılmakta, temel hak ve hürriyetlerin kapsamı genişletilmektedir.

Anayasanın “temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması” başlıklı 14. maddesi yeniden düzenlenmektedir. Değişiklikle “Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerin, devletin ülkesi ve bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan, demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan eylemler biçiminde kullanılmayacağı” ve “Anayasa hükümlerinden hiçbirinin, Devlete veya kişilere bu anayasa ile tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlanmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamayacağı ” unsurları getirilmektedir. Bu çerçevede hak ve hürriyetlerin kullanılmalarındaki mevcut güvenceler pekiştirilmekte; böylece başlangıç bölümünde yapılan değişiklik ile de paralellik sağlanmaktadır. . Değişiklik Anayasanın genel ruhuna uygundur

“Kişi Hürriyeti ve Güvenliği” başlıklı Anayasanın 19. maddesi değiştirilmektedir. Bu çerçevede toplu suçlarda gözaltı süresi “on beş günden” “dört güne” indirilmekte, kişinin yakalandığının veya tutuklandığının koşulsuz olarak derhal yakınlarına bildirileceği düzenlenmekte ve devlete, zarara sebebiyet verenlere rücu hakkı getirilmektedir. Böylece doğrudan insan haklarının geliştirilmesine yönelik düzenlemeler yapılmış olmaktadır. Bu değişiklikle Ulusal Programın ilerde anlatılacak olan “Duruşma Öncesi Gözaltı” bölümünde orta vade hedefi olarak belirtilen “Anayasanın 19/6’ıncı maddesinin gözden geçirilmesi” taahhüdü de gerçekleştirilmiş olmaktadır. Değişiklik Anayasanın genel ruhuna uygundur.

“Özel Hayatın Gizliliği” başlıklı Anayasanın 20. maddesi yeniden düzenlenmektedir. Madde metninden “Adli soruşturma ve kovuşturmanın gerektirdiği istisnalar saklıdır” ibaresi çıkartılarak özel hayatın ve aile hayatının gizliliği esasının güvenceleri arttırılmaktadır. Değişiklik Anayasanın genel ruhuna uygundur

Ayrıca madde kapsamında özel hayatın sınırlama sebepleri olarak “milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması” unsurları eklenerek, AİHS’nin “Özel Hayatın ve Aile Hayatının Korunması” başlıklı 8. Maddesi ile de uyum sağlanmaktadır. Eklemeler Anayasanın genel ruhuna uygundur

Maddeye eklenen özel hayatın gizliliğine istisna teşkil edebilecek haller için yetkili merciin “yazılı emir” kararının bulunması zorunluluğu da özel hayatın gizliliğine ilişkin güvencelerin pekiştirilmesini sağlayan diğer bir unsur olmaktadır.

“Konut Dokunulmazlığı” başlıklı Anayasanın 21. maddesi yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede madde kapsamında özel sınırlama sebepleri olarak “milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması” unsurları eklenerek AİHS’nin “Özel Hayatın ve Aile Hayatının Korunması” başlıklı 8. Maddesi ile de uyum sağlanmaktadır. Eklemeler Anayasanın genel ruhuna uygundur

Anayasanın “Haberleşme Hürriyeti” başlıklı 22. maddesi yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede madde kapsamında özel sınırlama sebepleri olarak “milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması” sebepleri eklenerek AİHS’nin “Özel Hayatın ve Aile Hayatının Korunması” başlıklı 8 . Maddesi ile de uyum sağlanmaktadır. Eklemeler Anayasanın genel ruhuna uygundur

Ayrıca, maddeye eklenen istisna teşkil edebilecek haller için yetkili merciin “yazılı emir” kararının bulunması zorunluluğu da haberleşme hürriyetine ilişkin güvencelerin pekiştirilmesini sağlayan diğer bir unsur olmaktadır.

“Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğü” başlıklı Anayasanın 23. maddesi yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede vatandaşların yurt dışına çıkma hürriyetine “ülkenin ekonomik durumunun engel teşkil etmesine” son verilmektedir. Böylece temel hak ve hürriyetlerin sınırlarının genişletilmesi yönünde önemli bir gelişme kaydedilmiş olmaktadır. Düzenleme Anayasanın genel ruhuna uygundur

Anayasanın “Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti” başlıklı 26. maddesi değiştirilmektedir. Bu çerçevede özel sınırlama sebepleri getirilmekte ve “düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz” ibaresi ve bu ibareyle başlayan fıkra metinden çıkarılmaktadır. Böylece düşünce ve anlatım özgürlüğünün sınırları genişletilmekte, vatandaşların günlük yaşamlarında farklı dil, lehçe ve ağızları kullanmasına herhangi bir engel bulunmadığı kabul edilmektedir. Düzenleme Anayasanın genel ruhuna aykırıdır⁴ zira Anayasa, 3.maddesinde “Dili Türkçedir” yaklaşımını

⁴ Bkz: Anayasa. madde .3

dil birliği esasına dolayısıyla millet anlayışına bina etmiştir yeni değişiklik dil birliğinin ileri zamanlarda aşınması riskini doğurmaktadır.

Anayasanın “Basın Hürriyeti” başlıklı 28 . maddesi değiştirilmektedir. Bu çerçevede “Kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dilde yayım yapılamaz” fıkrası madde metninden çıkarılmaktadır. Böylece düşünce ve anlatım özgürlüğünün sınırları genişletilmekte ve farklı dil, lehçe ve ağızlarda yayım yapılabilmesine imkan veren bir düzenleme getirilmektedir. Gerek 26 gerekse 28. Maddelerle getirilen özgürlük anlayışı ile Anayasanın 3. Maddesinde belirtilen”Dili Türkçedir” koruyucu yaklaşımının bir karşıt mantık içerdiğini ifade etmeliyiz yeni düzenlemeler günlük konuşma ve yayın dili noktasında bir fiili durum yarattığından, zamanla bu fiili durum ulus devletinin dil birliği ilkesini devre dışı bırakma olasılığını yüksektir

“Kamu Tüzel kişilerinin Elindeki Basın dışı Kitle Haberleşme Araçlarından Yararlanma Hakkı” başlıklı 31. maddenin 2. fıkrası yeniden düzenlenmektedir. Yapılan değişiklikle halkın kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma haklarının istisnaları olarak özel sınırlama sebepleri getirilmiştir. Bu sebepler “milli güvenlik, kamu düzeni, genel ahlak ve sağlığın korunması” olarak sıralanmıştır. Düzenleme Anayasanın ruhuna uygundur.

“Dernek kurma hürriyeti” başlıklı 33 üncü madde yeniden düzenlenmektedir. Değişiklik çerçevesinde izin sistemini içeren fıkra yürürlükten kaldırılmaktadır. Bu çerçevede dernek kurulması konusunda daha özgürlükçü bir sistem benimsenmiş olmaktadır. Düzenleme Anayasanın ruhuna uygundur.

“Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı” başlıklı Anayasanın 34 . maddesi değiştirilmektedir. Bu değişiklikle bu hakkın kullanılmasının sınırları olarak özel sebepler (suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık, genel ahlak, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması) AİHS’nin “Dernek kurma ve toplantı özgürlüğü” başlıklı 11. Maddesi ile paralel hale getirilmektedir. Böylece sadece belirtilen sebeplerin varlığı durumunda sınırlamalar söz konusu olabilecek, bunların dışında sınırlamalara gidilemeyecektir. Düzenleme maddenin eski halinde ifadesini bulan ⁵“Cumhuriyetin ana niteliklerini yok etmek amacını güden fiillerin işlenmesinin kuvvetle muhtemel bulunması halinde”cümlesini temin ettiği garantiyi zayıflatmaktadır.

“Hak arama hürriyeti” başlıklı 36 . maddenin 1 . fıkrası yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede maddeye “adil yargılanma” ibaresi eklenmektedir. Böylece anayasaya doğrudan

⁵ Bkz:Değişiklikten önce, Anayasa. Madde .34

insan haklarıyla ilgili bir düzenleme ilave edilmektedir. Düzenleme Anayasanın ruhuna uygundur

“Suç ve cezalara ilişkin esaslar” başlıklı 38. madde yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede “ölüm cezasının sadece savaş, çok yakın savaş tehdidi ve terör suçlarında verilebileceği” belirtilmektedir. Böylece ölüm cezasının verilebileceğine ilişkin haller sınırlayıcı bir şekilde sayılmış olmakta ve doğrudan insan haklarının korunması ile ilgili bir düzenleme yapılmış olmaktadır.

Değişiklik kapsamında maddeye ayrıca “Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulguların delil olarak kabul edilemeyeceği” fıkrası eklenmiştir. Bu çerçevede kötü muamele, işkence gibi çeşitli yollarla elde edilen delillerin kullanılmayacağı anayasal güvenceye kavuşturulmuş olmakta; böylece doğrudan insan haklarının korunması ile ilgili önemli bir düzenleme gerçekleştirilmektedir. Düzenleme Anayasanın ruhuna uygundur

“Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması” başlıklı 40. madde yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede temel hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkesin başvuracağı mercilerin belirlenmesi ve bireylerin yargı ya da idari makamlar karşısında hak aramalarına kolaylıklar sağlanması amacıyla “Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır” hükmü eklenmiştir. Düzenleme Anayasanın ruhuna uygundur

“Ailenin Korunması” başlıklı 41. madde yeniden düzenlenmektedir. Bu kapsamda maddenin birinci fıkrasına “Aile Türk toplumunun temelidir” ibaresinden sonra “ve eşler arasında eşitliğe dayanır” ibaresi eklenmiştir. Bu çerçevede kadın-erkek eşitliğini gerçekleştirmeye matuf bir düzenleme yapılmaktadır. Düzenleme Anayasanın ruhuna uygundur

“Çalışma Hakkı ve Ödevi” başlıklı 49. Madde yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede, “Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları korumak, çalışmayı desteklemek ve işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak için gerekli tedbirleri alır” ibaresindeki “çalışanları” ifadesinden sonra gelmek üzere “işsizleri” ibaresi de eklenmekte böylece devlete çalışanların yanı sıra işsizleri de koruma görevi verilmektedir. Böylece devletin sosyal politikalarıyla ilgili geliştirici bir düzenleme yapılmış olmaktadır. Bu şekilde “Ulusal Programımızın Bölgesel Dengesizliklerin Azaltılması” bölümüyle de paralellik sağlanmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur⁶

⁶ Bkz: Anayasa. Madde.2

“Sendika kurma hakkı” başlıklı 51. madde yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede “Sendikalar ve üst kuruluşlarını kurabilmek için kanunun gösterdiği bilgi ve belgelerin, kanunda belirtilen yetkili mercie verilmesi yeterlidir. Bu bilgi ve belgelerin kanuna aykırılığının tespiti halinde yetkili merci, sendika veya üst kuruluşun faaliyetlerinin durdurulması veya kapatılması için mahkemeye başvurur” fıkrası metinden çıkarılmıştır. Bu çerçevede hakkın kullanılmasının sınırları genişletilmiş olmaktadır. Hakkın kullanılmasına ilişkin özel sınırlama sebepleri AİHS’nin “Dernek kurma ve toplantı özgürlüğü” başlıklı 11. Maddesinde yer alan sebeplerle uyumlu şekilde düzenlenmiş bulunmaktadır. Ayrıca “İşçiler ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma hakkına sahiptirler” ifadesindeki “İşçiler ve işverenler” ibaresi “Çalışanlar ve işverenler” şeklinde düzenlenerek daha geniş bir kesimin maddedeki güvencelerden yararlanması sağlanmaktadır. Düzenleme Anayasanın ruhuna uygundur

“Ücrette adalet sağlanması” başlıklı 55 inci maddesinin son fıkrası yeniden düzenlenmektedir. Değişiklik ile asgari ücretin tespitinde ülkenin ekonomik durumunun yanı sıra “çalışanların geçim şartlarının da” göz önünde bulundurulacağı hükmü getirilmiştir. Bu çerçevede sosyal devlet ilkesinin daha da pekiştirilmesine yönelik bir düzenleme yapılmış olmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur⁷

“Türk vatandaşlığı” başlığını taşıyan 66. maddenin 2. fıkrası yeniden düzenlenmektedir. Böylece kadın-erkek arasında eşitsizlik yarattığı düşünülen “Yabancı babadan ve Türk anadan olan çocuğun vatandaşlığı kanunla düzenlenir” hükmü metinden çıkarılmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur⁸

“Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları” başlıklı 67. madde yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede “Silah altında bulunan er ve erbaşlar ile askeri öğrenciler, ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler oy kullanamazlar. Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan tutukluların seçme haklarını kullanmalarında, oyların sayım ve dökümünde seçim emniyeti açısından alınması gerekli tedbirler Yüksek Seçim Kurulu tarafından tespit edilir ve görevli hakim in yerinde yönetim ve denetimi altında yapılır” fıkrasındaki “askeri öğrenciler” ibaresinden sonra gelmek üzere “taksirli suçlardan hüküm giyenler hariç” ibaresi eklenmiştir. Bu anlamda “taksirli suçlardan hüküm giyenler” yapılan

⁷ Bkz:Anayasa. Madde.2

⁸ Bkz:Anayasa. Madde.10

düzenlemeyle oy hakkı kullanabilir duruma getirilmişlerdir. Böylece demokratik hak ve özgürlükler açısından iyileştirme söz konusu olmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur⁹

“Siyasi partilerin uyacakları esaslar” başlıklı 69. madde yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede “yasaklanan fiillerin odağına ilişkin kriterler” getirilmektedir. Bu bağlamda “fiiller o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği”, “fiillerin doğrudan doğruya parti organlarınca kararlılık içinde işlendiği takdirde” gibi kriterler düzenlenerek siyasi partilerin kapatılmaları zorlaştırılmaktadır. Bu çerçevede düşünce ve ifade özgürlüğünün sınırları genişletilmektedir. Ayrıca siyasi partiler için “kapatmanın yanı sıra devlet yardımından yoksun bırakılma yaptırımı” da eklenmektedir. Böylece tek yaptırım parti kapatma olarak yer almamakta, siyasi partinin devlet yardımından yoksun olarak da olsa idame etmesini sağlayıcı imkan sağlanmış olmaktadır. Bu durum da düşünce ve ifade özgürlüğü ile demokrasi ilkelerinin daha da geliştirilmesine hizmet etmektedir. Düzenleme Anayasanın ruhuna uygundur

“Dilekçe Hakkı” başlıklı 74. madde yeniden düzenlenmektedir. Bu değişikliklerle maddede “vatandaşlar” ibaresinden sonra “karşılıklılık esası gözetilmek kaydı ile Türkiye’de ikamet eden yabancılara da” haklarını arama konusunda kolaylık getirmek amacına matuf olacak şekilde dilekçe hakkı tanınmaktadır. Düzenleme Anayasanın ruhuna uygundur

Anayasa’nın 118 . maddesi yeniden düzenlenmektedir. Bu çerçevede Milli Güvenlik Kurulu kararlarının “tavsiye niteliği taşıdığı” vurgulanmakta, ayrıca yapılan değişikliklerle eski metindeki “öncelikle dikkate alınır” ibaresi, “değerlendirilir” şeklinde değiştirilmekte bu suretle “Milli Güvenlik Kurulu kararlarının tavsiye kararı olma niteliği” pekiştirilmiş bulunmaktadır. Düzenleme Anayasanın ruhuna uygundur

Anayasanın Anayasa Mahkemesi ile ilgili “Çalışma ve Yargılama Usulü” başlıklı 149. maddesinde düzenleme yapılmaktadır. Bu çerçevede siyasi partilerin kapatılması konusunda Anayasa Mahkemesi’nin verdiği kararlarda aranan nisap “beşte üç” olarak düzenlenerek parti kapatma zorlaştırılmakta ve böylece siyasi düşünce ve ifade özgürlüğünün sınırları genişletilmektedir. Düzenleme Anayasanın ruhuna uygundur

Anayasanın Geçici 15. maddesinin son fıkrası metinden çıkarılmaktadır. Bu şekilde 12 Eylül 1980 – 6 Aralık 1983 döneminde çıkarılan kanunlar, kanun hükmünde kararnameler ve diğer tasarrufların Anayasaya aykırılığının iddia edilebilmesi mümkün olacaktır. Bu değişikliklerle , 12 Eylül Askeri Darbesi’nin Anayasadaki koruyucu ifadeleri de ortadan

⁹ Bkz:Anayasa. Madde .5

kalkmakta ve demokratik bir anayasa yolunda önemli bir adım atılmış olmaktadır. .
Düzenleme Anayasanın ruhuna uygundur

1.1 Düşünce ve İfade Özgürlüğü

1.1.1 Ulusal Program Taahhütleri:

İfade özgürlüğünün Avrupa Birliği müktesebatı ile Avrupa Birliği üyesi ülkelerin uygulamaları ışığında geliştirilmesine önem ve öncelik verildiği söylenmiştir. Anayasa ve diğer mevzuattaki ilgili hükümlerin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10'uncu maddesi çerçevesindeki toprak bütünlüğü ve ulusal güvenliğin korunmasını da öngören ölçütler ile lâik ve demokratik Cumhuriyeti, üniter devlet yapısını ve millî birliği koruma kriterleri temelinde gözden geçirilmesi öngörülmüştür.

Bu anlayış doğrultusunda, ifade özgürlüğünün daha da geliştirilmesine yönelik anayasal ve yasal güvencelerin güçlendirilmesi amacıyla

Kısa vadede,

- Anayasa'nın temel hak ve hürriyetlerle ilgili bölümlerinin, başta düşünceyi açıklama ve yayma, bilim ve sanat ile basın özgürlükleriyle ilgili hükümler olmak üzere gözden geçirilmesi,
- Türk Ceza Kanunu'nun 312. maddesinin, koruduğu değerler zedelenmeden gözden geçirilmesi,
- Aynı anlayışla Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. ve 8. maddelerinin gözden geçirilmesi,
- RTÜK Kanunu'nun gözden geçirilmesi,
- Basın suçlarının kapsamı ve öngörülen cezalarla ilgili olarak Basın Kanunu'nun gözden geçirilmesi planlanmaktadır.

Orta vadede ise,

- Siyasî Partiler Kanunu'nun,
- Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu ve Tüzüğü ile Jandarma Teşkilât, Görev ve Yetkileri Kanunu ve Yönetmeliği, Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu ve Tüzüğü'nün,
- 3257 sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu ile ilgili diğer mevzuatın gözden geçirilmesi;
- Yeni Türk Ceza Kanunu'nun yasalaşması;

- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları uyarınca ödenen tazminatların kusurlu kamu görevlilerinden tahsili için çalışmalar yapılması hedeflenmektedir.

1.1.2. Yapılanlar

Uyum Paketleri çerçevesinde düşünce ve ifade özgürlüğü alanında yapılan düzenlemeler aşağıdaki gibidir.

1.1.2.1. Birinci Uyum Paketi Türk Ceza Kanunu Madde 312 değişikliği:

- TCK'nın 312. Maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında belirtilen suçların gerçekleşmesi halinde eski kanunda söz konusu olan para cezaları madde metninden çıkarılmaktadır.

- Eski kanunda ikinci fıkranın sonunda bulunan ağırlaştırıcı sebep madde metninden çıkarılarak, "kamu düzeni için tehlikeli olabilecek şekilde" ifadeleriyle ikinci fıkrada düzenlenen suçun unsuru haline getirilmektedir.

Bu kapsamda, ikinci fıkrada eski kanun metninde ağırlaştırıcı sebep olarak bulunan hususun suçun unsuru haline getirilmesiyle de -ağırlaştırıcı sebebin ortadan kaldırılması bağlamında-düşünce ve ifade özgürlüğünün genişletildiği belirtilebilir.

Suçun unsuru olarak "kamu düzeni için tehlikeli olabilecek şekilde" ibaresinin getirilmiş ve suçun ancak bu şartın gerçekleşmesi halinde oluşmasına sebebiyet vereceği belirtilmiştir.

Bu çerçevede maddede yapılan değişikliklerle düşünce ve ifade özgürlüğünün kapsamının genişletildiği sonucuna varılabilir.

Çağdaş ceza hukuku da bu bağlamda soyut tehlikeden ziyade somut tehlike suçlarını kabul etmekte ve değişik amaçlarla yapılan açıklamaları unsurları itibariyle belirlenmiş bir tehlike ortaya çıkarmaları halinde cezalandırmak yolunu seçmektedir. Almanya, Avusturya ve Fransa gibi Avrupa Birliği üyesi ülkelerin de toplumsal barış ihtiyacı ile eleştiri ve ifade, siyasal propaganda hürriyetlerini bağdaştırmak üzere Türk Ceza Kanunu'nun 312 inci maddesi benzeri düzenlemeler yapıldığı görülmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları yönünden de ifade özgürlüğünün sonuçları açısından başlıca kriter, "şiddeti doğrudan tahrik veya teşvik etmemesi"dir. Bu bağlamda kabul edilen değişiklik çerçevesinde bu kriter doğrudan madde değişikliğine yansımamış olmakla birlikte, "kamu düzenini bozma tehlikesi" ibaresi ile aynı doğrultuda bir

adım atılmış bulunmaktadır. Böylece kanunun yeni metni ile ifade özgürlüğünün sonuçlarını öne çıkararak bir düzenleme yapılmış olmaktadır. Bu değişiklik 1982 Anayasasına uygundur¹⁰

Terörle Mücadele Kanunu Madde 7/II Değişikliği:

Maddenin ikinci fıkrasında öngörülen değişiklik ile “örgütle ilgili propaganda yapanlara” ibaresinin başına “terör yöntemlerine başvurmayla özendirilecek şekilde” ibaresi eklenerek, her propagandanın değil, terör yöntemlerine başvurmayla özendirilecek propagandaların suç olması öngörülmektedir. Bu çerçevede suçun oluşması eski kanundaki düzenlemeye oranla zorlaştırılmaktadır. Bu kapsamda düşünce ve ifade özgürlüğünün genişletildiği sonucuna varılabilir. Bu düzenleme 1982 Anayasasına aykırıdır¹¹ Temel Hak ve Hürriyetlerin Kötüye Kullanılmaması nı düzenleyen 14.maddesine aykırılık teşkil etmektedir zira madde metnine eklenen” terör yöntemlerine başvurmayla özendirilecek şekilde”ibaresi suçun şekli unsurunu somutlaştırmış olsa da “ Terör örgütü propagandası” na imkan verilmesi propaganda kökünün ve amacının “Terör” olması sebebiyle Anayasanın 14. Maddesinde geçen “Hak ve Hürriyetlerin Hiçbiri Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak macıyla kullanılamaz” hükmüne aykırılık teşkil etmektedir.

Terörle Mücadele Kanunu Madde 8 Değişikliği:

Maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklik ile maddede düzenlenen propaganda suçunun işlenmesi halinde ilgili radyo ve televizyon kuruluşunun yayından men edilebileceği süre 1-15 gün aralığından 1-7 gün aralığına indirilmektedir.

Son fıkradaki ağırlaştırıcı sebep konusunda yapılan değişiklik ile de cezaların “üçte birden yarıya kadar arttırılacağı” yönündeki hüküm yerine “üçte bir oranında arttırılacağı” belirtilmektedir.

Bu çerçevede maddede yapılması öngörülen değişikliklerle cezalar açısından indirimle gidilmesiyle düşünce ve ifade özgürlüğünün kapsamının genişletildiği sonucuna varılabilir. Bu değişiklik 1982 Anayasasına uygundur

¹⁰ Bkz:Anayasa. Madde.25

¹¹ Bkz:Anayasa. Madde.14

1.1.2.2. İkinci Uyum Paketi

Basın Kanunu Ek Madde 1 Değişikliği:

Maddenin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle basın suçları açısından Türk Ceza Kanununun “Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümler” başlıklı suçlardan bazılarının bulunduğu ibare ve “311 ve 312 inci maddelerinde yazılı suçları veya Devlete ait gizli bilgileri ihtiva eden” ifadeleri madde metninden çıkarılmaktadır. Bu ibarelerin yerine dağıtımın önlenmesi ve toplatılma ile ilgili olarak “Devletin ülkesi...” kriterleri getirilmektedir. Devletin ülkesi ifadesi genel bir ifade olmakla , maddeyi detaylardan kurtarıp derli toplu bir hale getirmektedir değişiklik Anayasaya uygundur

İkinci fıkrada yapılan değişiklikle de basın suçları ile ilgili olarak atıfla fıkra metninde yer alan “Türk Ceza Kanununun “Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümler” başlıklı suçlardan bazılarının bulunduğu ibare ve 311 ve 312 inci maddelerinde yazılı suçları veya Devlete ait gizli bilgileri ihtiva eden” ifadesi madde metninden çıkarılmaktadır. Ayrıca, Türk Ceza Kanunu’nun “Adabı Umumiye ve Nizamı Aile Aleyhinde Cürümler” başlıklı sekizinci bap suçları arasında yer alan bazı suçlar ile “6187 sayılı “Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunması Hakkında Kanun”da yer alan suçları veya Devlete ait gizli bilgileri ihtiva eyledikleri iddiasıyla aleyhlerine soruşturma ve kovuşturmaya geçilmiş” ibareleri de fıkradan çıkarılmaktadır. Bu ibarelerin yerine müsadere ile ilgili olarak “Devletin ülkesi...” kriterleri getirilmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur .

Üçüncü fıkranın yürürlükten kaldırılmasıyla da basın suçlarıyla ilgili olarak “Devletin Şahsiyetine Karşı Cürümler” başlıklı suçlardan bazılarının bulunduğu ibare ve “312 inci maddenin ikinci fıkrasında yazılı suçlardan mahkumiyet” hususu da madde metninden çıkarılmaktadır.

Bu çerçevede yapılan değişikliklerle Türk Ceza Kanununun 312 inci maddesi de dahil olmak üzere spesifik olarak düzenlenmiş bulunan çeşitli suçlar madde metninden çıkarılmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur

Basın Kanunu Ek Madde 2 Değişikliği:

Birinci fıkradaki değişiklikle suç teşkil eden yazının yayımlandığı mevkenin kapatılma cezası aralığı “3gün-1 ay” yerine “1 gün-15 gün” olarak değiştirilmektedir.

Üçüncü fıkrada yapılan değişiklikle sorumlular için düzenlenen “1-6 ay hapis cezası”, “1 -3 ay hapis cezası” olarak değiştirilmektedir. Ayrıca para cezaları da madde metninden çıkarılmaktadır.

Bu çerçevede madde kapsamındaki ceza oranlarında indirimde gidilmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur

Basın Kanunu Madde 16 Değişikliği:

Anayasanın 26 ve 28 inci maddelerinde yapılan değişikliğe paralel olarak, 16 ıncı maddenin “kanunla yasaklanmış herhangi bir dille yayın yapılmasına” ilişkin beşinci fıkrası yürürlükten kaldırılmaktadır. Bu düzenleme Anayasaya aykırıdır¹² 3.maddesinde ifadesini bulan dil birliği ruhuna aykırıdır zira aykırılık resmi düzenleme niteliğinden kaynaklanmaktadır

Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu Madde 9 Değişikliği:

Maddede yapılan değişiklikle “Ancak, Jandarma subaylarına valilik ve kaymakamlığa, Jandarma astsubaylarına da bucak müdürlüklerine geçici bir süre ile vekalet görevi verilebilir” şeklindeki ikinci cümle madde metninden çıkarılmaktadır. Bu çerçevede jandarma komutanlarının illerde valiye, ilçelerde de kaymakama geçici olarak vekalet etmesi imkanı kalmamaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur

İl İdaresi Kanunu Madde 29 Değişikliği:

Maddede yapılan değişiklikle kaymakamlığa ancak “mülki idare Amirliği sınıfından olanların vekalet etmeleri” söz konusu olabilecektir. Bu değişiklik, yukarıdaki kanunda yapılan değişiklikle paralel olarak değerlendirildiğinde, jandarma subaylarının kaymakamlığa vekalet etmesinin mümkün olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur

¹² Bkz:Anayasa.Madde.3

Siyasi Partiler Kanunu Madde 101 Değişikliği:

Yapılan değişiklikle, Anayasa'nın 69 uncu maddesinin yedinci fıkrasındaki değişikliğe paralel olarak, 101 inci maddede düzenlenen bazı şartların gerçekleşmesi halinde ilgili siyasi partilerin kapatılması seçeneğine alternatif olarak "Devlet yardımından yoksun bırakılmasına ya da yardımın tamamı ödenmişse aynı miktarın Hazineye iadesine" karar verilebileceği düzenlenmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur

Siyasi Partiler Kanunu Madde 101 Değişikliği:

Maddenin birinci ve üçüncü fıkralarında yapılan değişiklikle, Anayasa'nın 69 uncu maddesinin yedinci fıkrasındaki değişikliğe paralel olarak, şartların gerçekleşmesi halinde ilgili siyasi partinin kapatılması seçeneğine alternatif olarak "Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılması" ara yaptırımı getirilmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur

Siyasi Partiler Kanunu Madde 103 Değişikliği:

Maddede yapılan değişiklikle, Anayasa'nın 69 uncu maddesinin 6 ıncı fıkrasının ikinci cümlesinde yapılan değişikliğe paralel olarak, siyasi partilerin kapatılması ile ilgili olarak "odak kriteri" getirilmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur

1.1.2.3. Üçüncü Uyum Paketi

Basın Kanunu Değişiklikleri:

Değişikliklerle basın suçlarından dolayı mevcut hapis cezaları kaldırılarak basın özgürlüğü genişletilmektedir. Ayrıca, Basın Kanununun 31 inci ve Ek 3. Maddesi yürürlükten kaldırılarak düşünce ve basın özgürlüğü genişletilmekte ve Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere uyum sağlanmaktadır.

Bu çerçevede, Katılım Ortaklığı Belgesi'nde yer alan "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesiyle uyumlu olarak, ifade özgürlüğüyle ilgili ...hukuki garantilerin güçlendirilmesi" beklentisi karşılanmaktadır. Böylece, Ulusal Programda düşünce ve ifade

özgürlüğü bağlamında yer alan “Basın suçlarının kapsamı ve öngörülen cezalarla ilgili olarak Basın Kanunu’nun gözden geçirilmesi” taahhüdüne paralel değişiklikler de gerçekleştirilmiş olmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur¹³ 25. maddesinde ifadesini bulan”Hiçkimse düşüncelerinden dolayı kınanamaz, suçlanamaz”hükmü uyarınca Anayasaya uygundur

Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu Değişiklikleri:

Yapılan değişikliklerle Anayasada kişi hürriyeti ve güvenliği, özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı ve kadın-erkek eşitliğine ilişkin son Anayasa değişiklikleriyle yapılan düzenlemelere uyum sağlanmakta, ve teknolojik, toplumsal gelişmelere paralel olarak belirli yerlerde daha önce 21 olan çalışma yaşının 18’e düşürülmesi ile sesli ve görüntülü eserlerin yeniden tanımlanması gibi değişikliklere gidilmektedir.

Bu çerçevede, Ulusal Programda yer alan “Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu’nun gözden geçirilmesi” taahhüdüne paralel değişiklikler gerçekleştirilmiş olmaktadır Düzenleme Anayasaya uygundur

Radio ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun Değişikliği:

Kanunun 4/I maddesi değişikliğiyle, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerde de yayın yapılmasının önündeki hukuki engeller kaldırılmakta ve yayın imkânı güvence altına alınmaktadır. Bu yayınların çerçevesinin RTÜK tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirleneceği düzenlenmektedir. Düzenleme Anayasanın 26 ve 28. Maddelerine uygun ancak Anayasanın özüne ve ruhuna aykırıdır zira sert bir Anayasa olan 1982 Anayasası farklı dil ve lehçelerde kamuya hitap edecek şekilde yayın yapılmasını 3. Maddesindeki “Dili Türkçedir”yaklaşımının ilhamını aldığı temel anlayışla bağdaştıramaz. Meselenin sosyal yaşamda varlığı problem teşkil etmemektedir ancak resmi bir düzenlemeyle farklı dil ve lehçelerde yayın imkanı verilmesi zamanla Anayasanın 5.maddesinde mevcut olan”Devletin temel amaç ve görevleri.... Türk Milletinin bütünlüğünü, bölünmezliğini sağlamaktır anlayışının aşınmasına yol açabilecektir.

4/f ve 4/v değişiklikleriyle yayın ilkeleri arasında yer alan ve çok eleştirilen “Kamu çıkarlarının gerektirdiği durumlar dışında kişilerin özel hayatının yayın konusu yapılmaması” ifadesi ve muğlak bir ifade olan “karamsarlık, umutsuzluk, kargaşa ve şiddet eğilimlerini körükleyici” ifadeleri madde kapsamından çıkartılarak özel hayatın gizliliğine ve ifade

¹³ Bkz. Anayasa. Madde.25

özgürlüğünün genişletilmesine yönelik olarak düzenlemeler yapılmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur

26. madde değişikliğiyle de yeniden iletim konusu açıklığa kavuşturularak, Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesine uyum sağlanmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur

Bu çerçevede, Katılım Ortaklığı Belgesi'nde yer alan "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesiyle uyumlu olarak, ifade özgürlüğüyle ilgili hukuki ... garantilerin güçlendirilmesi" beklentisi karşılanmaktadır. Böylece, Ulusal Programda düşünce ve ifade özgürlüğü bağlamında yer alan "RTÜK Kanunu'nun gözden geçirilmesi" taahhüdüne paralel değişiklikler de gerçekleştirilmiş olmaktadır.

1.1.2.4. Dördüncü Uyum Paketi

Basın Kanunu Değişikliği:

Basın Kanunu'nun 15. maddesinde yapılan değişiklikle, AİHM içtihatlarına uyum, basının demokratik toplumlardaki fonksiyonunu yerine getirmesi ve kamunun bilgilene hakkının zedelenmemesi çerçevesinde basının haber kaynaklarını açıklamaya zorlanmaması konusunda düzenleme getirilmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur

Siyasi Partiler Kanunu Değişiklikleri: (Seçim ve Seçilme Konularına İlişkin Değişiklikler)

Siyasi Partiler Kanunu'nun 8. maddesinin 1. fıkrası değişikliğiyle, siyasi partilerin kurulmasında kurucu üye olabilme için aranan koşullar ile siyasi partilere üye olma koşulları arasında paralellik sağlanmaktadır.

Siyasi Partiler Kanunu'nun 11. maddesinin 2. fıkrası b/5 bendi ile Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 11. maddesinin f/3 bendi değişiklikleriyle birinci uyum paketiyle Türk Ceza Kanunu'nun 312. maddesinin ikinci fıkrasında yapılan değişikliğe paralel olarak "terör eylemlerinden mahkum olanlar" ibaresi getirilmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur

Ayrıca, yine Siyasi Partiler Kanunu'nun 11. maddesinin 2. fıkrası b/3 bendi değişikliğiyle taksirli suçlar haricinde mevcut kanundaki "üç yıllık" alt sınır "beş yıl" olarak değiştirilmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur

Siyasi Partiler Kanunu'nun 66. maddesinin ikinci fıkrası değişikliğiyle, bazı gerçek ve tüzel kişilerin bir siyasi partiye “yayınları kullandırması” yasak kapsamına alınmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur

Siyasi Partiler Kanunu'nun 98. maddesi değişikliğiyle, Anayasa'nın 149. maddesinde yapılan siyasi partilerin kapatılmalarına karar verilmesi için aranan yeni “beşte üç oy çokluğu”na ilişkin değişikliğin bu maddeye yansıtılması amaçlanmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur

Siyasi Partiler Kanunu'nun 100. maddesi değişikliğiyle, bir siyasi parti hakkında kapatılma davasının açılması ile ilgili düzenlemeler “Anayasada yazılı nedenler”e münhasır tutulmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur

Siyasi Partiler Kanunu'nun 102. maddesi değişiklikleriyle “parti kapatma” hususu madde kapsamından çıkarılmakta ve Yargıtay Cumhuriyet savcısının istemlerine karşı siyasi partiye yargısal başvuru hakkının tanınması hedeflenmektedir. Düzenleme Anayasanın ruhuna aykırıdır şöyle ki; Anayasal düzen kendisini yok etmeye yönelik faaliyetlere imkan tanıyamaz bu bir özgürlük olamaz .Demokratik düzenin gelişimi ve sürekliliği kurallar dahilinde faaliyet gösterecek partilerin varlığıyla mümkündür günümüz güvenlik ve tehdit algılamalarında dikkat edilmesi gereken husus terör faaliyetlerinin daha meşru bir zemin olarak düşünülen siyasi parti çatısı altında yapılandırıldığı gerçeğidir. Bu sebeple Siyasi partiler kanununun 102.maddesi değişikliği ile getirilen “Parti kapatma”nın kaldırılması Anayasal düzeni yok etmeye yönelme niyeti olan terör yapılanmasının önünün kesilmesi imkanlarını daraltmaktadır bu durum Anayasanın Devletin ve Milletın bölünmez bütünlüğü anlayışına aykırı sonuçlara yol açabilecek bir değişikliktir.

Siyasi Partiler Kanunu'nun 104. maddesinde Anayasa'nın 69. maddesi değişikliğine paralel olarak, siyasi partilerin kapatılması şekilleri yeniden düzenlenmekte ve “kapatma” yaptırımını yerine ilgili siyasi partinin “Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılması” yaptırımını getirilmektedir.

Siyasi Partiler Kanunu'nun 111. maddesinde yapılan değişiklikle, 104. madde değişikliğine paralel olarak, 104. maddeye göre verilen ihtar kararının gereğini yerine getirmeyerek partiyi Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakanlar hakkında ve Devlet yardımından faydalanmayan siyasi partilerin sorumluları hakkında hapis cezası düzenlenmektedir.

1.1.2.5. Altıncı Uyum Paketi

3257 sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanunu Değişiklikleri:

23.1.1986 tarihli ve 3257 sayılı Sinema, Video ve Müzik Eserleri Kanununun 3 üncü maddesinin (b) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

b) Denetim: Cumhuriyetin Anayasada belirtilen temel niteliklerine, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, genel ahlâk ve genel sağlığa ve kamu düzenine uygunluğu yönünden bu Kanunda tanımlanan eserlerin yetkililerce incelenmesini, Düzenleme Anayasaya uygundur.

3257 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin altıncı fıkrasının birinci cümlesinde geçen “Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır. Düzenleme Anayasaya uygundur.

3257 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Bakanlık veya mülkî idare amirlerince yapılacak herhangi bir denetim sonucunda eserin Cumhuriyetin Anayasada belirtilen temel niteliklerine, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, genel ahlâk ve genel sağlığa ve kamu düzenine aykırı bulunması hâlinde hâkim kararı ile, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ise, Bakanlık veya mülkî idare amirinin yazılı emriyle eser yasaklanır ve kanunî takibat açılır.

Yukarıdaki fıkralar uyarınca yetkili mercilerce verilen kararlar, yirmi dört saat içinde yetkili sulh ceza hâkiminin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içinde açıklar; aksi hâlde karar kendiliğinden kalkar. Düzenleme Anayasaya uygundur

Terörle Mücadele Kanunu Değişikliği:

12.4.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 8 inci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

3713 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

Geçici Madde 10. - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce, bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 3713 sayılı Kanunun 8 inci maddesi kapsamına giren suçlardan dolayı;

1. - Yürütülen hazırlık soruşturmalarında Cumhuriyet savcılıklarınca takipsizlik kararı verilir.

2.- a) Haklarında kamu davası açılmamış tutuklu sanıklar Cumhuriyet savcılıklarınca,

b) Haklarında kamu davası açılmış tutuklu sanıklar ilgili mahkemelerce,

Salıverilirler.

3.- a) Henüz Yargıtaya gönderilmemiş veya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında bulunan dosyalar hakkında hükmü veren mahkemece,

b) Yargıtayda bulunan dosyalar ilgili ceza dairesince,

c) Cezaları infaz edilmekte olan hükümlülerin dosyaları hükmü veren mahkemece,

Acele işlerden sayılmak ve Türk Ceza Kanununun 2 nci maddesi dikkate alınmak suretiyle karara bağlanır. Yeni düzenleme Anayasaya aykırıdır¹⁴ 14. Maddesine aykırılık teşkil etmektedir zira 3713 sayılı Terörle mücadele kanununun 8. Maddesinde terör propagandası ve buna ilişkin düzenleme yer almaktadır yeni düzenleme maddeyi yürürlükten kaldırırken getirmiş olduğu geçici10.madde ile de daha evvel Terör propagandası suçu sebebiyle başlamış olan takiplerinde belirtilen usullerle sona erdirileceğinden bahsetmektedir ancak Anayasanın14. maddesi yeni haliyle“Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerin, devletin ülkesi ve bölünmez bütünlüğünü bozmayı....”amacıyla kullanılamayacağını belirtmektedir kanaatimce 3713 s.yasanın 8. Maddesinin yürürlükten kaldırılması ve başlamış olan takipler hakkında takipsizlik kararı verilmesi Terör propagandası na imkan tanımaktadır ancak terör propagandası devletin ülkesi ve bölünmez bütünlüğünü bozmayı amaçlayan bir tavidir sıradan bir düşünce ve mülahazanın ifadesi değildir ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi ve buna yönelik düzenlemelerin yapılması Anayasanın 14.maddesine aykırılık teşkil eder.

¹⁴ Bkz:Anayasa. Madde.14

1.1.2.6. Yedinci Uyum Paketi

Türk Ceza Kanunu Madde 159 İkinci Değişikliği:

Türk Ceza Kanunu Madde 159’da yapılan ilk değişiklikle “Türklüğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisini, Hükümetin manevi şahsiyetini, Bakanlıkları, Devletin askeri veya emniyet muhafaza kuvvetlerini veya adliyenin manevi şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif” suçunu işleyenlere verilecek hapis cezasının alt sınırı “bir seneden” “altı aya” indirilmektedir. Maddede yapılan ikinci bir değişiklikle de, maddede tanımlanan eylemlerin, sadece eleştirmek amacıyla yapılan düşünce açıklamalarını içermesi halinde cezayı gerektirmemesi güvence altına alınmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur¹⁵

Türk Ceza Kanunu Diğer Değişiklikleri:

Türk Ceza Kanunu 426 ve 427 inci maddelerde gerçekleştirilen değişikliklerle, “halkın ar ve haya duygularını inciten veya cinsi arzuları tahrik ve istismar eder nitelikte genel ahlaka aykırı” nitelikteki “basılı veya basılı olmayan eser”lerle ilgili suçların oluşumunda bilim ve sanat eserleri ile edebi değere sahip olan eserler kapsam dışına alınmaktadır. Ayrıca, suçlara ilişkin olarak düzenlenen cezalardan biri olan ilgili evrakın veya eşyanın “imha”sı hususu da madde metninden çıkarılmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur.¹⁶

Terörle Mücadele Kanunu Değişikliği:

Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesi değişikliğiyle, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin bu alanda aradığı kriterlerin karşılanması amacıyla “şiddete başvurmaya teşvik” unsuru madde metnine dahil edilmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur .

1.2 Dernek Kurma Özgürlüğü, Barışçı Toplantı Hakkı ve Sivil Toplum

1.2.1.1 Ulusal Program Taahhütleri:

¹⁵ Bkz:Anayasa. Madde.25

¹⁶ Bkz:Anayasa. Madde.27

Sivil toplumun gelişmesine önem verildiği belirtilmiştir. Sivil toplumun güçlenmesinin, Türk demokrasisinin gelişmesine katkı sağlayacağı ve dernek kurma özgürlüğü ve barışçı toplantı hakkının daha da geliştirilmesiyle bireylerin toplumsal sorunların çözümüne aktif katkıda bulunmalarının mümkün olacağı vurgulanmıştır. Bu çerçevede

Kısa Vadede,

-
- Ekonomik ve Sosyal Konsey'in Kuruluşu, Çalışma Esas ve Yöntemleri Hakkında Kanun Tasarısı'nın yasalaşması,
- Sivil toplum örgütleri ile ekonomik ve sosyal demokrasinin uzantısı niteliğindeki kurumsal yapılanmanın anayasal güvenceye kavuşturulması,
- İş Güvencesi Yasa Tasarısı'nın yasalaşması öngörülmektedir.

Orta Vadede,

- Sendikal haklarla ilgili mevcut sınırlamaların gözden geçirilmesi, hak grevi yapılmasına olanak tanınması için Anayasa'nın ilgili maddelerinin yeniden düzenlenmesi,
- Sendikal hakların 87 ve 98 sayılı ILO Sözleşmeleri uyarınca ve Avrupa Sosyal Şartı doğrultusunda yeniden düzenlenmesi,
- Dernek kurma özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşleriyle ilgili mevzuatın gözden geçirilmesi öngörülmektedir.
- Başbakanlık tarafından Ağustos 1999'da yayımlanan bir genelgeyle, "Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu Tasarısı" yasalaşmaya değin kamu görevlilerinin sendika ve konfederasyonlar şeklinde örgütlenmesine engel olunmaması ve bu kuruluşların faaliyetlerine imkan tanınması istenmiştir.

1.2.2. Yapılanlar

1.2.2.1. İkinci Uyum Paketi

Dernekler Kanunu Madde 4 Değişikliği:

Maddenin 2/a bendinde yapılan değişiklikle "ihtilas" suçundan dolayı mahkum olanların dernek kurucusu olamama durumu ortadan kalkmaktadır.

2/b bendinde yapılan değişiklikle “Hürriyet Aleyhinde İşlenen Cürümler” başlıklı bölümde düzenlenen suçların işlenmesini aleni olarak tahrik etmek suçlarından biriyle mahkum olma” durumunda dernek kurucusu olamayacağına ilişkin hüküm madde metninden çıkarılmaktadır.

2/c bendinde yapılan değişiklikle “Türk Ceza Kanununun 312 inci maddesinin ikinci fıkrasında yazılı halkı; sınıf, ırk, dil, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek, kin ve düşmanlığı açıkça tahrik etme suçları”ndan mahkum olanların sürekli olarak dernek kurucusu olamayacağına ilişkin hüküm değiştirilerek, bu kişilerin hükmün kesinleştiği tarihten itibaren beş yıl süre ile dernek kuramayacakları düzenlenmektedir.

2/d bendinde yapılan değişiklikle Türk Ceza Kanununun “Matbaacılık Sanatının İcrasına ve Matbu Evrak Neşir ve Tevziine ve İlanat Talikına Müteallik Kabahatler” faslında yer alan bazı suçları siyasi ve ideolojik amaçlarla işlemekten mahkum olanların dernek kurucusu olamayacağına ilişkin hüküm madde metninden çıkarılmaktadır.

3 üncü fıkrada yapılan değişiklikle “herhangi bir suçtan dolayı ağır hapis veya taksirli suçlar hariç beş yıl ve daha fazla hapis cezasına mahkum olanlar”ın dernek kurucusu olamayacağına ilişkin hüküm madde metninden çıkarılmaktadır.

4 üncü fıkrada yapılan değişiklikle “2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 101 inci maddesinin (d) bendi gereğince bir siyasi partiden kesin olarak çıkarılan veya fiilleriyle bir siyasi partinin kapatılmasına sebep olan parti üyeleri de çıkarma kararının veya Anayasa Mahkemesinin kapatma kararının yazı ile bildirilmesinden itibaren beş yıl süre dernek kurucusu olamayacaklarına ilişkin” hüküm madde metninden çıkarılmaktadır. Düzenlemeler Anayasaya uygundur

Dernekler Kanunu Madde 5 Değişikliği:

Maddenin altıncı bendinde yapılan değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti ülkesi üzerinde ırk, din, mezhep, kültür veya dil farklılığına “dayanan azınlıklar bulunduğunu ileri sürmek veya Türk dilinden veya kültüründen ayrı dil ve kültürleri korumak, geliştirmek veya yaymak” amacı çerçevesinde dernek kurulması yasak kapsamından çıkarılmaktadır. **Bu**

düzenleme Anayasaya aykırıdır¹⁷ 14.maddesinde ifadesini bulan “Dil, ırk, din ve mezhep ayrımı yaratmak” cümlesine aykırılık teşkil etmektedir

Bu kapsamda yapılan değişikliklerle dernek kurma özgürlüğü genişletilmektedir.

Dernekler Kanunu Madde 6 Değişikliği:

Maddede yapılan değişikliklerle derneklerin;

Tüzük ve diğer dernek mevzuatının yazımında ve yayınlanmasında, genel kurullarında, özel veya resmi açık veya kapalı yer toplantılarında Kanunla yasaklanmış dilleri,

Dernekçe düzenlenen veya dernek adına iştirak edilen açık veya kapalı yer toplantılarında Kanunla yasaklanmış dillerle yazılmış pankart, levha, plak, ses ve görüntü bandı, broşür, el ilanı, beyanname ve benzerlerini,

Mühür ve başlıklı kağıtlarda dernek isminden ve varsa işaretinden başka isim ve işaretleri kullanmaları yasak kapsamından çıkarılmaktadır. Düzenleme Anayasaya aykırıdır¹⁸ 3.maddesinde yer alan dil birliği ruhuna aykırılık teşkil etmektedir

Ayrıca, “Dernek üyelerinin, derneklerin her türlü toplantı ve faaliyetleri arasında, ikinci bent ile yasaklanan işaret, sembol ve bunları hatırlatan benzerlerini kullanmaları yasaktır” fıkrası madde metninden çıkarılmaktadır. İkinci bent düzenlemesi Anayasaya aykırıdır¹⁹ 33/4 hükmüne aykırıdır zira siyasi sembol kullanımı derneğin faaliyetlerinin siyasi bir boyut kazanmasını en azından bu şekilde algılanmasını sağlayacaktır.

Dernekler Kanunu Madde 7 Değişikliği:

Medeni Kanununun 91,92,93 üncü maddeleri ile derneklerin uluslararası faaliyetleri yeniden düzenlenmiş olduğu ve Dernekler Kanunu'nun 93 üncü maddesinde bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde Medeni Kanun hükümlerinin dernekler hakkında da uygulanacağı belirtilmiş olduğundan dolayı Medeni Kanun ile uyumu sağlamak amacıyla “Uluslararası faaliyet yasağı”na ilişkin madde yürürlükten kaldırılmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur²⁰

¹⁷ Bkz:Anayasa. Madde.14

¹⁸ Bkz:Anayasa. Madde.3

¹⁹ Bkz:Anayasa. Madde.33/4

²⁰ Bkz:Anayasa. Madde.33/3

Dernekler Kanunu Madde 11 Değişikliği:

Medeni Kanunun 91,92,93 üncü maddeleri ile derneklerin uluslararası faaliyetleri yeniden düzenlenmiş olduğu ve Dernekler Kanunu'nun 93 üncü maddesinde bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde Medeni Kanun hükümlerinin dernekler hakkında da uygulanacağı belirtilmiş olduğundan dolayı Medeni Kanun ile uyumu sağlamak amacıyla "Türkiye'de kurulan derneklerin yurt dışındaki faaliyetleri" ile ilgili madde yürürlükten kaldırılmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur

Dernekler Kanunu Madde 12 Değişikliği:

Medeni Kanunun 91,92,93 üncü maddeleri ile derneklerin uluslararası faaliyetleri yeniden düzenlenmiş olduğu ve Dernekler Kanunu'nun 93 üncü maddesinde bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde Medeni Kanun hükümlerinin dernekler hakkında da uygulanacağı belirtilmiş olduğundan dolayı Medeni Kanun ile uyumu sağlamak amacıyla "Yurt dışında kurulan derneklerin Türkiye'deki faaliyetleri" ile ilgili madde yürürlükten kaldırılmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur²¹

Dernekler Kanunu Madde 34 Değişikliği:

Birinci fıkrada yapılan değişiklikle derneklerin federasyon kurabilmeleri için "kamu yararına çalışan" dernek olmaları hususu madde metninden çıkarılmaktadır.

Bu çerçevede, Türk Medeni Kanunu'nun derneklerin üst kuruluşlar kurmalarına ilişkin 96 ve 97 inci maddeleri ile paralellik sağlanmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur²²

Dernekler Kanunu Madde 38 Değişikliği:

Maddede yapılan değişiklikle "Öğrenci dernekleri bu amaçlar dışında faaliyette bulunamazlar" ibaresi madde metninden çıkarılmaktadır. Bu çerçevede Anayasanın 33 üncü maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak derneklerle ilgili özgürlükler genişletilmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur²³

²¹ Bkz:Anayasa. Madde.33/3

²² Bkz:Anayasa. Madde.33/3

²³ Bkz:Anayasa. Madde.33/3

Dernekler Kanunu Madde 43 Değişikliği:

Maddede yapılan değişiklikle yabancı dernek ve kuruluşlarla ilişki konusunda “Dışişleri Bakanlığının ilgili bakanlıkların görüşü alınarak İçişleri Bakanlığı tarafından verilecek izin” hususu madde metninden çıkarılmaktadır. Bu konuda “en az 7 gün önceden merkezlerinin bulunduğu ve faaliyetin düzenleneceği illerin valiliklerine bildirimde bulunma şartı” getirilmektedir.

Böylece “izin sistemi”nden “bildirim sistemi”ne geçilerek Anayasanın 33 üncü maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak derneklerle ilgili özgürlükler genişletilmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu Madde 9 Değişikliği:

Maddenin birinci fıkrasındaki değişiklikle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında Anayasanın 34 üncü maddesinde yapılan değişiklik paralelinde “fiil ehliyetine sahip ve (21 yaş yerine) 18 yaşını doldurmuş olmak” yeterli görülmektedir.

Ayrıca madde kapsamında yapılan değişikliklerle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme kurulu ile ilgili olarak “düzenleme kurulu başkan ve üyelerinin toplantının yapılacağı yerde sürekli ikametgahlarının bulunması ve bunların belgelendirilmesi zorunludur” ibaresi madde metninden çıkarılmaktadır.

Yine madde kapsamında yapılan değişikliklerle düzenleme kurulu başkan ve üyelerinin “haklarında soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesi izne bağlı kimselerden olmaması veya yasama dokunulmazlıklarının bulunmaması” konusundaki şart da kaldırılmaktadır.

Maddeye eklenen son fıkra ile de tüzel kişilerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemelerinin yetkili organlarının kararına bağlı olduğu düzenlenmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur²⁴

Bu çerçevede Anayasanın 34 üncü maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak toplantı ve gösteri yürüyüşleriyle ilgili özgürlükler genişletilmektedir.

²⁴ Bkz:Anayasa. Madde.34/3

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu Madde 17 Değişikliği:

Maddede yapılan değişiklikle toplantının yasaklanması veya ertelenmesi konusundaki sınırlama sebepleri genel olarak azaltılmaktadır. Bu çerçevede “Cumhuriyet ana niteliklerini yok etmek amacını güden fiillerin işlenmesinin kuvvetle muhtemel bulunması halinde veya Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü”nün korunması amacıyla bir toplantının yasaklanması veya ertelenmesi söz konusu olamayacaktır. Düzenleme Anayasaya aykırıdır²⁵34/2.maddesinde ifadesini bulan milli güvenliğin tehlikeye düşmesi yaklaşımına aykırıdır

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu Madde 19 Değişikliği:

Maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesinde yapılan değişikliklerle;

İl veya ilçelerde toplantıların “yasaklanmasına” ilişkin hüküm “ertelenmesine” şeklinde değiştirilmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur.²⁶

Sınırlama sebeplerinden “Cumhuriyetin ana niteliklerini yok etmek amacını güden fiillerin işlenmesinin kuvvetle muhtemel bulunması veya Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün korunması amacıyla” yapılan toplantılar hakkında sınırlamalar uygulanması söz konusu olamayacaktır.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu Madde 21 Değişikliği:

Anayasanın 34 üncü maddesinin “Dernekler, vakıflar, sendikalar ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları kendi konu ve amaçları dışında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleyemezler” hükmünü içeren son fıkrası son Anayasa değişiklikleriyle yürürlükten kaldırıldığından, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu’nun “Amaç dışı toplantı ve gösteri yürüyüşü” başlıklı 21 inci maddesi de yürürlükten kaldırılmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur

1.2.2.2. Üçüncü Uyum Paketi

Dernekler Kanunu Değişiklikleri:

Dernekler Kanunu’nun 11 ve 12. Maddelerinde yapılan değişikliklerle, Türkiye’de kurulan derneklerin yurtdışında ve yurtdışında kurulan derneklerin de Türkiye’deki

²⁵ Bkz:Anayasa. Madde.34/2

faaliyetlerini kolaylaştırıcı hükümler getirilmektedir. Dernekler Kanununun 15. maddesindeki değişiklik ile Dernek kütüğü ve kayıt işlerinin, İçişleri Bakanlığı bünyesinde ve tek elde toplanması sağlanmaktadır. Dernekler Kanununun 39. Maddesi yürürlükten kaldırılarak, kamu hizmeti görevlilerinin dernek kurumlarının önündeki engel kaldırılmaktadır. Keza Dernekler Kanununun 56. maddesinin yürürlükten kaldırılmasıyla, öğrenci sayılan kişilere derneklerle ilgili olarak konulan kısıtlamalar sona erdirilmektedir.

40. maddede yapılan değişikliklerle deprem ve benzeri doğal afetlere karşı hazırlık çalışmalarının sivil toplum kuruluşları tarafından yapılabilmesi imkanı getirilmektedir. 45. ve 47. maddelerinde yapılan değişikliklerle derneklerin denetiminde “yerinde denetim” usulü değiştirilerek, “beyana bağlı” denetim usulü getirilmekte ve bu beyannamenin mahallin en büyük mülki amirine verilebilmesi ve 62. maddede yapılan değişikliklerle de derneklerin işlemleri kolaylaştırılmaktadır.

46. ve 73. Maddelerde yapılan değişikliklerle dernekler ile ilgili hizmetleri yürütme görevi Emniyet Genel Müdürlüğü’nden alınarak, İçişleri Bakanlığı bünyesinde kurulan Dernekler Daire Başkanlığı’na devredilmektedir. Düzenlemeler Anayasa²⁷ uygundur.

Daha önce derneklerle ilgili olarak yeni Medeni Kanun ve ikinci uyum yasaları paketiyle derneklerle ilgili önemli düzenlemeler getirilmişti. Bu yeni değişikliklerle, dernek kurma özgürlüğünün genişletilmesi ve derneklerin faaliyetlerinin kolaylaştırılması açısından ilerleme sağlanmaktadır.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu Değişiklikleri:

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 3. Maddesinde yapılan değişikliklerle yabancıların Türkiye’de toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılmaları ve etkinliklerde yer almaları konusunda mevcut izin usulü muhafaza edilmekte ancak yabancıların bu Kanuna göre düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde topluluğa hitap etmeleri, afiş, pankart, resim, flama, levha, araç ve gereçler taşımaları konularında “bildirim” esasına geçilmektedir. Keza 10. maddede yapılan değişikliklerle Türk vatandaşları için toplantı düzenleme bildirim süresi yetmiş iki saatten kırk sekiz saate indirilerek toplantı ve gösteri yürüyüşleri konusundaki özgürlükler genişletilmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur²⁸

²⁶ Bkz:Anayasa. Madde.34/3

²⁷ Bkz:Anayasa. Madde.33/3

²⁸ Bkz:Anayasa. Madde.34/3

Bu çerçevede, Katılım Ortaklığı Belgesi'nde yer alan "Barışçı toplantı yapma ve dernek kurma özgürlüğüne ilişkin hukuki ... garantilerin güçlendirilmesi ve sivil toplum güçlendirilmesinin teşvik edilmesi" beklentisi karşılanmaktadır. Böylece, Ulusal Programda yer alan "Dernek kurma özgürlüğü ile toplantı ve gösteri yürüyüşleriyle ilgili mevzuatın gözden geçirilmesi" taahhüdüne paralel değişiklikler de gerçekleştirilmiş olmaktadır.

1.2.2.3. Dördüncü Uyum Paketi

Dernekler Kanunu Değişiklikleri:

Yapılan değişikliklerle;

Kurulması yasak derneklere ilişkin 5. maddede, kurulması yasak derneklerle ilgili kısıtlamalar daraltılarak, Anayasa'nın 33. maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak dernek kurma özgürlüğü genişletilmektedir.

Bazı ad ve işaretleri kullanma yasağına ilişkin 6. maddede, Anayasa'nın 26. maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak, derneklerin yurtdışı temaslarında ve resmi olmayan yazışmalarında yabancı dilleri kurabilmelerine imkân tanınmaktadır. Bu çerçevede, derneklere ilişkin özgürlüklerin genişletilmesi amaçlanmaktadır.

"Üye olma hakkı"na ilişkin 16. maddede yapılan değişiklikle tüzel kişilerin de derneklere üye olabileceğine; 18. maddede yapılan değişiklikle de derneklere üye olan tüzel kişilerin oy hakkını kullanmalarına ilişkin düzenlemeler getirilmektedir. Bu çerçevede son Anayasa değişiklikleri çerçevesinde Anayasa'nın 33. maddesinde dernek kurma özgürlüğünün genişletilmesine ilişkin yapılan düzenlemenin Dernekler Kanununa yansıtılması hedeflenmektedir.

Bildiri yayınlanmasına ilişkin 44. maddede, derneklerin bildiri, beyanname ve benzeri yayınları ile ilgili olarak, bunların yayınlanması için dernek yönetim kurulu kararı ve üyelerinin imzalarının bulunmasının getirdiği uygulamaya ilişkin zorluklar ve ön bildirim zorunluluğu kaldırılmaktadır. Ayrıca, yapılan diğer bir değişiklikle, Anayasa'nın "Düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyeti"ne ilişkin 26. maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak, "kanunla yasaklanmış herhangi bir dille ve yazı ile yazıldığı" ibaresi madde metninden çıkarılmaktadır. Bu çerçevede, düşünce ve ifade özgürlüğünün kapsamının genişletilmesi amaçlanmaktadır.

Türkiye'de kurulan derneklerin yurt dışındaki faaliyetlerine ilişkin 11. madde ile yurt dışında kurulan derneklerin Türkiye'deki faaliyetlerine ilişkin 12. madde yürürlükten

kaldırılarak, bu konulara ilişkin olarak Medeni Kanunun 91 ve 92. maddelerinde değişikliklere gidilmektedir. Bu çerçevede, konunun düzenlenmesi açısından yeknesaklığın sağlanması amaçlanmaktadır. Düzenlemeler Anayasaya uygundur²⁹

Derneklerle ilgili yapılan Medeni Kanun Değişiklikleri:

Medeni Kanunun 91. madde değişikliğiyle, Türkiye’de kurulan derneklere ilişkin Bakanlar Kurulu’ndan izin alma prosedürü madde metninden çıkarılmakta; Medeni Kanunun 92. madde değişikliğiyle de yabancı derneklerin Türkiye’deki faaliyetlerine ilişkin olarak Bakanlar Kurulu’nda bulunan yetki, Dışişleri Bakanlığı’nın görüşü alınmak kaydıyla İçişleri Bakanlığı’na verilmektedir. Ayrıca, Medeni Kanun 92. maddesi değişikliğiyle “uluslararası alanda işbirliği yapılmasında yarar görülmesi” kriteri öne çıkarılarak, bu konudaki diğer kısıtlamalar kaldırılmaktadır. Her iki maddeye de derneklerin “işbirliğinde bulunmalarına” ilişkin hükümler de eklenmektedir. Bu çerçevede derneklere ilişkin özgürlükler genişletilmektedir.

Tüm bunların yanısıra, Medeni Kanun’un değişik 92. maddesi hükmünün dernekler ve vakıflar dışındaki diğer kâr amacı gütmeyen kuruluşlar hakkında da uygulanması yönünde düzenleme de getirilerek, bu kuruluşlarla ilgili özgürlükler de genişletilmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur³⁰

1.2.2.4. Beşinci Uyum Paketi

Dernekler Kanunu Değişikliği:

Dernekler Kanunu’nun 82 inci maddesinde yapılan değişiklikle, Kanunun aşağıdaki maddelerine aykırı davranılması durumunda mevcut düzenlemeler çerçevesinde söz konusu olan “hapis cezası”nın yerini “para cezası” almaktadır:

43 üncü maddede yer alan yabancı dernek ve kuruluşlarla ilişkilerde izin alınmaması,
45 inci madde kapsamında derneklerin denetlenmesiyle ilgili zorunluluklara uymama,

²⁹ Bkz:Anayasa. Madde.33/3-26

³⁰ Bkz:Anayasa. Madde.33/3-26

64 üncü maddede yer alan derneklere intikal eden taşınmazlara ilişkin bildirim yapılmaması veya İçişleri Bakanlığı tarafından dernek ihtiyacından fazla olduğu tespit edilen taşınmazlarla ilgili olarak Bakanlıkça belirtilen sürede taşınmaz mallarını paraya çevirmeme.

Bu çerçevede yapılan değişikliklerle, hürriyeti bağlayıcı cezanın yerini para cezası almakta ve bu sayede derneklere ilişkin özgürlükler genişletilmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur³¹

1.2.2.5. Yedinci Uyum Paketi

Dernekler Kanununda Yapılan Değişiklikler:

Dernek kurma ile ilgili özgürlüklerin genişletilmesi bağlamında, Dernekler Kanunu'nun 1 ve 4 üncü maddelerinde tüzel kişilerin de dernek kurabileceklerine ilişkin olarak açık hüküm getirilmektedir. Aynı Kanunun 8 ve 31 inci maddelerinde de bu düzenlemelere paralel olarak usul değişiklikleri gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, 4 üncü madde değişikliğiyle, dernek kurma ile ilgili olarak mevcut sınırlamalar daraltılmaktadır. Bu bağlamda, Türk Ceza Kanunu'nun 312 inci maddesinde düzenlenen suçtan mahkum olanlar için söz konusu olan belli süreli dernek kurma yasağı da ortadan kaldırılmaktadır.

Derneklere üye olma ile ilgili özgürlüklerin genişletilmesi çerçevesinde, Dernekler Kanunu'nun 16'ncı maddesi değişikliğiyle, derneklere üye olamayacakların kapsamı daraltılmaktadır. Bu çerçevede, Türk Ceza Kanunu'nun 312 inci maddesinden dolayı mahkum olanlara ilişkin derneklere üye olma konusundaki belli süreli yasak kalkmaktadır. Ayrıca, Dernekler Kanunu'nun 38 inci maddesi değişikliğiyle de, yükseköğretim kurumlarında kayıtlı öğrencilerin öğrenci dernekleri kurma konusundaki özgürlükleri genişletilmektedir.

Dernekler Kanunu'nun 10 uncu maddesi değişikliğiyle, birden çok ilde faaliyette bulunacak derneklerin kuruluş bildirisi ve eklerinin doğruluğu ile tüzüklerinin İçişleri Bakanlığı tarafından incelenmesinin azami süresi "doksan" günden "altmış" güne indirilerek, prosedürün hızlandırılması amaçlanmaktadır.

Derneklere ilişkin özgürlüklerin genişletilmesi bağlamında, Dernekler Kanunu'nun 31 inci maddesi değişikliğiyle, tüm derneklere il, merkez ilçe, ilçe ve köylerde birden fazla şube açabilme imkanı getirilmekte ve şube kurucularının şubenin açılacağı yerde en az altı aydan beri ikamet etme zorunlulukları ortadan kaldırılmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur³²

³¹ Bkz:Anayasa. Madde.33/3

³² Bkz:Anayasa. Madde.33/3

Derneklerle İlgili Medeni Kanun Değişiklikleri:

Derneklerle ilgili özgürlüklerin genişletilmesi çerçevesinde, Medeni Kanun'un 56, 64 ve 82 inci maddelerinde yapılan değişikliklerle, tüzel kişilerin de dernek kurabilecekleri açıkça düzenlenmekte ve bu düzenlemeye paralel olarak usul değişiklikleri gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda aynı Kanunun 66 ıncı madde değişikliğiyle de, derneğe üye olan bir kişinin dernekten çıkmak istemesi durumunda “altı ay önceden” bu talebini bildirim şartı ortadan kaldırılmaktadır. Ayrıca, Dernekler Kanunu'nun 31 inci maddesinde şube kurucularının şubenin açılacağı yerde en az altı aydan beri ikamet etme zorunluluklarının ortadan kaldırılmasına paralel olarak, aynı hükmü içeren Medeni Kanun'un 94 üncü maddesinin ikinci fıkrası da yürürlükten kaldırılmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur³³

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu Değişiklikleri:

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşlerine ilişkin hakların genişletilmesi bağlamında, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 15 inci ve 16 ıncı madde değişiklikleriyle, aynı günde bir il sınırı içinde veya bir bölge valiliğine bağlı illerde birden fazla toplantı yapılmak istenmesi halinde, toplantıların bir kısmını erteleme konusundaki azami süre “otuz” günden “on” güne indirilmektedir.

Aynı Kanunun 17 inci maddesi değişikliğiyle, belli sebeplerle toplantı yasaklama sadece “suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması” durumuyla sınırlanmakta ve bu konudaki erteleme konusundaki azami süre de “iki ay”dan “bir ay”a indirilmektedir.

Yine aynı Kanunun 19 uncu maddesinde yapılan değişiklikle, valilerin belli sebeplerle il veya ilçelerde bütün toplantıların yasaklama konusundaki yetkileri “suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması” durumuyla sınırlanmaktadır. Ayrıca, maddede yapılan diğer değişikliklerle, erteleme ve yasaklama konusundaki azami süre de “üç ay”dan “bir ay”a indirilmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur Anayasa³⁴

1.3 İşkenceyle Mücadele

³³ Bkz:Anayasa. madde.33/3

1.3.1 Ulusal Program Taahhütleri:

İşkenceyle mücadele konusunda eğitimden başlayarak işkence olaylarının aydınlatılması ve sorumlularının cezalandırılmasına kadar uzanan yasal ve idari önlemlerin güçlendirildiği belirtilmektedir.

Bu bağlamda son dönemde alınmış başlıca önlemler ulusal programda şöyle belirtilmiştir.:

-Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin etkin bir şekilde uygulanması ve uygulamanın sıkı bir biçimde denetlenmesini sağlamak üzere Haziran 1999'da bir Başbakanlık genelgesi yayımlanmıştır.

-Ağustos 1999'da Türk Ceza Kanunu'nun işkence ve kötü muameleyle ilgili maddeleri değiştirilerek, işkence ve kötü muamelenin tanımı uluslararası sözleşmelere uygun şekilde yeniden yapılmış, cezalar artırılmış, ayrıca gerçeğe aykırı rapor düzenleyerek işkenceyi gizleyen sağlık personeline cezalar getirilmiştir.

-Aralık 1999'da Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun kabul edilmiş ve böylece kamu görevlileri hakkında soruşturma ve takibatın süratlendirilmesi mümkün olmuştur. Buna rağmen ortaya çıkan ve devlet tarafından hiçbir şekilde müsamaha edilmesi mümkün olmayan işkence ve kötü muamele olaylarının önlenmesi için, ilgili bakanlıklara ve yeni kurulan Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı'na da görev verilmiştir.³⁵

-İşkence ve kötü muameleyle mücadelenin güçlendirilmesine yönelik bir dizi yasa ve mevzuat değişikliği yapılması planlanmıştır. Bu doğrultuda,

Kısa Vadede,

- Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu ve Tüzüğü, Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu ve Yönetmeliği, Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu ve Tüzüğü'nün gözden geçirilmesi,
- Adli Tıp Kurumu'nun modernizasyonu çalışmalarına başlanması öngörülmektedir.

Orta vadede ise,

³⁴ Bkz:Anayasa. Madde.34/3

³⁵ Bkz:Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı Görevleri Hakkında Kanun, www.basbakanlik.gov.tr

- Yeni Türk Ceza Kanunu'nun,
- Yeni Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun yasalaşması;
- İnsan hakları ihlâllerine meydan verilmemesi için güvenlik güçlerine gerekli eğitimin verilmesi ve ihlâllerin yoğun olarak yaşandığı ortamların teknolojiden daha fazla yararlanılarak etkin denetimi için malî kaynak tahsisi olanaklarının araştırılması,
- İşkenceye uğradığı kanıtlanan kişiye karşı bu fiili işleyenlerin müşterek ve müteselsil hukukî sorumluluğunun yasa hükmüne bağlanması hedeflenmektedir.

1.3.2. Yapılanlar

1.3.2.1. İkinci Uyum Paketi

Devlet Memurları Kanunu Madde 13 Değişikliği:

Yapılan değişiklikle AİHM tarafından işkence ya da zalimane, gayri insani veya haysiyet kırıcı muamele suçları nedeniyle verilen kararlar sonucunda Devletçe ödenen tazminatlardan dolayı sorumlu personele rücu hakkında maddeye hüküm eklenmektedir. Eklenen hüküm çerçevesinde kişiler uğradıkları zararlardan dolayı ilgili kurum aleyhine dava açabilecekler fakat kurumun genel hükümlere göre sorumlu personele rücu hakkı saklı olacaktır. Düzenleme Anayasaya uygundur³⁶

1.3.2.2. Dördüncü Uyum Paketi

İşkenceyle Mücadele Kapsamında dördüncü uyum paketinde getirilen değişiklikler aşağıdaki gibidir.

1. Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 2. maddesi değişikliğiyle, tüm kamu görevlilerinin işkence ve kötü muamele iddialarında idari izin prosedürü kapsamı dışında tutularak yargılanmalarına imkan sağlayacak düzenlemeler getirilmektedir. Bu çerçevede, AİHM’de hakkında işkence ve kötü muamele iddiaları bulunan kamu görevlilerinin idari izin prosedürü nedeniyle yargılanamadığına ilişkin iddiaların engellenmesi amaçlanmaktadır.

³⁶ Bkz:Anayasa. Madde.128/2

Bu bağlamda, Türk Ceza Kanunu'nun 245. maddesinde yapılan değişiklikle de işkence ve kötü muamele suçlarında verilen cezaların para cezasına veya tedbirlerden herhangi birine çevrilemeyeceği ve ertelenemeyeceği düzenlenmektedir. Böylece bu suçları işleme açısından caydırıcılık unsurunun getirilmesi hedeflenmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur³⁷

2. 430 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3. maddesinin c fıkrası değişiklikleriyle de:

- Hükümlü veya tutukluların ceza infaz kurumu veya tutukevlerinden alınmalarıyla ilgili "on günlük" süre "dört" olarak değiştirilerek son Anayasa değişiklikleri ve birinci uyum paketi değişiklikleriyle uyum sağlanmakta,

- Hakimin hükümlünün veya tutuklunun ceza infaz kurumu veya tutukevinden her alınışında karar vermeden önce hükümlü veya tutukluyu dinlemesi güvence altına alınmakta,

- Hükümlü veya tutuklunun ceza infaz kurumu veya tutukevinden alındıktan sonra da yasal konumunun gerektirdiği haklardan yararlanması hususu vurgulanmakta,

- Ceza infaz kurumu veya tutukevinden ayrılış ve dönüşlerinde hükümlü veya tutuklunun sağlık durumunun doktor raporu ile tespit edileceği düzenlenmektedir.

Tüm bu değişikliklerle olağanüstü hal bölgelerine ilişkin gözaltı koşullarının iyileştirilmesi amaçlanmaktadır. Düzenleme Anayasanın özüne uygundur

3. DGM Kanununun 16. maddesinin 4. fıkrası yürürlükten kaldırılmaktadır. Değişikle, âdi suçlarda yakalanan veya tutuklanan şahısların haklarına ilişkin Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerinin DGM'lerin görevine giren suçlarda da uygulanması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, özellikle yakalanan şahsın gözaltı süresinde avukat yardımından faydalanma hakkı tanınmaksızın alınan ifadelerin yargılama sırasında delil olarak kullanılmasının, AİHM'nin adil yargılanmaya ilişkin 6. maddesinin ihlâli kararlarına yol açmasının ve AİHM'de işkence ve kötü muamele konularında aleyhimize ihlâl kararlarının verilmesinin engellenmesi amaçlanmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur

³⁷ Bkz:Anayasa. Madde.128/2

1.3.2.3. Yedinci Uyum Paketi

Türk Ceza Kanunu Madde 169 Değişikliği:

Çete ve suç topluluklarına yardımla ilgili olarak, kişi hürriyetinin ve güvenliğinin sağlanması açısından suça ilişkin soyut kriterler ve muğlak ifadeler madde metninden çıkarılmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur .

Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu Değişikliği:

Eklenen bir madde ile de (Ek Madde 7), işkence ve kötü muamele suçlarına ilişkin soruşturma ve kovuşturmanın acele işlerden sayılacağı, öncelik ve ivedilikle ele alınacağı, bu suçlarla ilgili davalarda zorunluluk olmadıkça duruşmalara otuz günden fazla ara verilemeyeceği, adli tatilde de bu davaların görüleceği düzenlenmektedir. Bu sayede bu suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturmalar ile yargılamanın hızla sonuçlandırılmasının sağlanması hedeflenmektedir. Düzenleme Anayasaya uygundur.

1.4 Duruşma Öncesi Gözaltı

1.4.1 Ulusal Program Taahhütleri

Duruşma öncesi gözaltıyla ilgili yasal uygulama ve usullerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ile Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi tavsiyeleri ışığında uluslararası standartlara yakınlaştırılması ve mevzuatımızın yeknesak hale getirilmesi amacıyla Ulusal Program'da

Orta Vadede,

- Anayasa'nın 19/6'ncı maddesinin gözden geçirilmesi,
- Yeni Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun yasalaşması,
- Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu'nda değişiklik yapılması planlanmaktadır.

1.4.2. Yapılanlar

1.4.2.1. Birinci Uyum Paketi

DGM Kanunu Madde 16 Değişikliği:

İkinci fıkrada yer alan toplu olarak işlenen suçlarda gözaltı süresinin 7 güne kadar uzatılabileceği yönündeki hüküm madde metninden çıkarılmaktadır.

Bu çerçevede Anayasa'nın 19 uncu maddesi değişikliği paralelinde toplu olarak işlenen suçlarda azami gözaltı süresi dört güne indirilmiş bulunmaktadır. Böylece Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına ve Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin mevzuatına da uyum sağlanmış olmaktadır.

Üçüncü fıkrada yapılan değişiklikle olağanüstü hal bölgelerindeki gözaltı süresi “yedi gün”den “dört gün”e; bu sürenin azami haddi de “on gün”den “yedi gün”e indirilmektedir.

Yapılan bu değişiklik gözaltı süreleriyle ilgili olarak Anayasa'nın 19 uncu maddesinde gerçekleştirilen değişikliklerle de uyumludur. Nitekim gözaltı sürelerinin “olağanüstü hal, sıkıyönetim ve savaş hallerinde” uzatılabileceği hususu açık olarak Anayasa'nın 19 uncu maddesi metninde yer almaktadır.

Ayrıca yapılan diğer bir değişiklikle fıkraya olağanüstü hal bölgesinde gözaltına alınan kişilerin gözaltı sürelerinin uzatılması için “hakim önüne çıkarılması şartı” da eklenmektedir.

Bu değişiklik ile de ülke genelinde gözaltı süresinin yeknesaklaşması yönünde olumlu bir adım atılmakta ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5 inci maddesine ilişkin derogasyonumuzu geri çekme bildirimimizle de uyumlu bir gelişme sağlanmış olmaktadır.

Dördüncü fıkrada yapılan değişiklikle de sanığın müdafisi ile her zaman görüşebileceğine ilişkin hükmün Cumhuriyet savcısı tarafından gözaltı süresinin uzatılmasına yazılı olarak emir verilen kişi için de uygulanabilmesi söz konusu olmaktadır.

Bu çerçevede gözaltı süresinde zanlının avukatıyla görüşme olanağının Devlet Güvenlik Mahkemeleri kapsamındaki suçlara da teşmil edilmesiyle Avrupa normlarına uyum yönünde önemli bir adım atılmış olmaktadır .Düzenleme Anayasaya uygundur³⁸

³⁸ Bkz:Anayasa. Madde.19/6

CMUK Madde 107 Değişikliği:

- Maddenin birinci fıkrasında Anayasa'nın 19 uncu maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak "tutuklamadan ve tutuklamanın uzatılmasına ilişkin her karardan tutuklunun bir yakınına veya belirlediği kişiye hakim kararıyla gecikmeksizin haber verileceği" hükme bağlanmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur³⁹

CMUK Madde 128 Değişikliği:

- Maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi madde metninden çıkarılarak toplu olarak işlenen suçlarda azami gözaltı süresi "7 gün"den "4 gün"e indirilmektedir.

Bu çerçevede Anayasa'nın 19 uncu maddesi değişikliği paralelinde toplu olarak işlenen suçlarda azami gözaltı süresi dört güne indirilmiş bulunmaktadır. Böylece Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına ve Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin mevzuatına da uyum sağlanmış olmaktadır.

- Maddenin üçüncü fıkrasında Anayasa'nın 19 uncu maddesinde yapılan değişikliğe paralel olarak yakalamadan ve yakalama süresinin uzatılmasına ilişkin emirden yakalananın bir yakınına veya belirlediği kişiye, Cumhuriyet savcısının kararıyla gecikmeksizin haber verileceği hükme bağlanmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur.⁴⁰

1.5 İnsan Hakları İhlalleri Sonuçlarının Düzeltilmesi İmkânlarının Güçlendirilmesi

1.5.1. Ulusal Program Taahhütleri

Bu amaca yönelik olarak,

Orta Vadede,

- Yeni Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun,

³⁹ Bkz:Anayasa. Madde.19/5

⁴⁰ Bkz:Anayasa. Madde.19

- Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkındaki Kanun Tasarısı'nın yasalaşmasını öngörmektedir.

1.5.2. Yapılanlar

1.5.2.1. Üçüncü Uyum Paketi

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu

Değişiklikleri:

Yapılan değişikliklerle hukuk ve ceza davalarına ilişkin olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ışığında muhakemenin iadesi imkanı getirilmektedir. Bu sayede, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının doğrudan hukuk sistemimize yansıtılması mümkün olabilecek ve insan hakları ihlallerine ilişkin tashih imkanları güçlendirilmiş olacaktır.

Bu çerçevede, Katılım Ortaklığı Belgesi'nde yer alan "Tüm insan hakları ihlallerine ilişkin tashih imkanlarının güçlendirilmesi" beklentisi karşılanmaktadır.

1.5.2.2. Dördüncü Uyum paketi

İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Kanunu Değişikliği:

İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Kanunu'nun 7. maddesi değişikliğiyle, insan hakları ihlalleri ile ilgili başvurularda azami cevap süresi "3 ay"dan "60 gün"e indirilmektedir. Bu sayede bu tür başvuruların daha kısa sürede cevaplandırılmaları hukuki güvence altına alınmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur⁴¹

1.6 Devlet Memurları ve Kamu Görevlilerinin İnsan Hakları Konusunda Eğitimleri

1.6.1. Ulusal Program Taahhütleri

⁴¹ Bkz:Anayasa. Madde.2

Başta güvenlik güçleri olmak üzere, Devlet memurları ve kamu görevlilerinin insan hakları alanında eğitimi için tüm ilgili kurumlarda çalışmaların yürütülmekte olduğu belirtilmiştir. Bu alanda başlatılan ikili ve çok taraflı işbirliği faaliyetlerini yoğunlaştırılarak devam edeceği söylenmiştir.. Bu amaca yönelik olarak

Kısa Vadede,

- Polis okullarındaki öğretim sürelerinin 9 aydan 2 yıla çıkarılması amacıyla yasal düzenlemeler yapılması,

- BM İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Programı çerçevesinde hazırlanmış olan İçişleri Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının İnsan Hakları Eğitimi Projesi (2000-2007)'nin yürürlüğe konulması,

- Avrupa Konseyi İnsan Hakları Direktörlüğü'nün 1997-2000 Polis ve İnsan Hakları Programı çerçevesinde uygulamaya konulan proje ışığında, 7 yıllık bir süre içerisinde tüm güvenlik güçleri mensuplarının insan hakları alanında eğitilmesi öngörülmektedir.

1.7. Devlet Güvenlik Mahkemeleri Dahil Olmak Üzere, Yargının İşlevselliği ve Verimliliği

1.7.1. Ulusal Program Taahhütleri

Bu konuda,

Kısa Vadede,

- Anayasa'nın DGM'lere ilişkin hükümleri ile DGM Kanunu'nun gözden geçirilmesi,
- Savunmanın yargının temel unsurlarından biri olduğunun Anayasa hükmü olarak tesciliyle savunmanın güçlendirilmesi ve Avukatlık Kanunu'nun çıkarılması,

- Yargı bağımsızlığını sınırlayan hükümlerin gözden geçirilmesi, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun yeniden yapılandırılması,

- Adli Tıp Kurumu'nun modernize edilmesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması,

- "BM İnsan Hakları Eğitimi On Yılı" faaliyetlerinin yoğunlaştırılması ve hakim ve savcılarımızın Avrupa Konseyi ile AB üyesi ülkelerde eğitim imkanlarının artırılması,

- Hakim ve savcılar için insan hakları ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları hakkında periyodik meslek içi hizmet eğitim programları düzenlenmesi öngörülmektedir.

Orta Vadede,

- 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un uygulamada edinilen tecrübeler ışığında gözden geçirilmesi,

- Askerî Ceza Kanunu ile 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu ve 1602 sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nun gözden geçirilmesi,

- Olağanüstü Hal Yasası'nın genel Anayasa ve mevzuat değişiklikleri ışığında gözden geçirilmesi hedeflenmektedir.

1.7.2. Yapılanlar

1.7.2.1. Dördüncü Uyum Paketi

Yargının İşlevselliğine İlişkin Değişiklikler:

Bu çerçevede;

1. CMUK'nun 316. madde değişikliğiyle, Yargıtay Başsavcısının tebliğnamesini sanığa veya müdafisine bildirmesinin sağlanması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda AİHM içtihatları da gözönünde bulundurularak, savunma hakkının kuvvetlendirilmesi hedeflenmektedir.

2. Damga Vergisi Kanununa Ek Madde eklenerek, AİHM kararları uyarınca ödenecek tazminatlar ile dostane çözümler nedeniyle ödenecek meblağlar damga vergisi kesintisi yapılamayacak durumlar arasına dahil edilmektedir. Bu çerçevede, bu meblağlardan yapılan damga vergisi kesintileri sonucu AİHM kararlarının yerine getirilmediği yönündeki iddiaların engellenmesi amaçlanmaktadır.

3. Adli Sicil Kanunu'nun 5. maddesi değişikliğiyle, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme esaslarına paralel olarak, onsekiz yaşından küçükler hakkında adli sicile geçirilen bilgilerin ancak sayılan istisnai durumların varlığında istenebileceğine ilişkin

hüküm getirilmektedir. Böylece çocukların korunmasına ilişkin hükümler getirilmektedir. Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 34. maddesi de, bu maddede düzenlenen esaslar Adli Sicil Kanununun 5. maddesine yansıtılmakta olduğundan, yürürlükten kaldırılmaktadır.

Adli Sicil Kanunu'nun 8. maddesi değişiklikleriyle, “adli sicilden silinemeyecek suç kavramı” ortadan kaldırılmakta ve Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'ne uygun olarak, suç tarihinde on sekiz yaşını tamamlamamış olanları kapsayacak biçimde düzenlemeler yapılarak, AİHM'nin ihlâl kararı verdiği durumlarda ihlâl kararına konu olan suçlarla ilgili bilgilerin bilgi arşivinde muhafaza edilmesinin önlenmesi amaçlanmaktadır. Düzenlemeler Anayasanın özüne uygundur

1.8. Ölüm Cezasının Kaldırılması

1.8.1. Ulusal Program Taahhütleri

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na göre, kesinleşmiş idam cezalarının yerine getirilmesi kararı münhasıran TBMM'nin yetkisindedir. Hükümet, TBMM'nin 1984 yılından bu yana yaşam hakkının özüne dokunulmaması yönünde benimsediği uygulamaya saygılıdır.

Türk ceza hukukundan ölüm cezasının kaldırılması hususu, şekil ve kapsamı itibariyle TBMM tarafından orta vadede ele alınacaktır.

1.8.2. Yapılanlar

1.8.2.1. Üçüncü Uyum Paketi

İdam Cezalarının Kaldırılması

Yapılan değişikliklerle, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6 nolu Protokolüne uygun olarak, idam cezası Türk Hukuk sisteminden savaş ve yakın savaş tehdidi halleri dışında kaldırılmaktadır.

Bu çerçevede, Katılım Ortaklığı Belgesi'nde yer alan beklenti tamamen karşılanmaktadır.

1.8.2.2. 5170 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun

07 Mayıs 2004 tarihinde kabul edilen bu kanun ile ölüm cezalarıyla ilgili hükümler ilgili maddelerden çıkartılmaktadır. Bu kanun 10 Mayıs 2004 tarihinde Cumhurbaşkanlığına gönderilmiştir.

KanunNo.5170

KabulTarihi:7.5.2004

Resmi Gazete : 22.5.2004 - 25469

MADDE 1. - 7.11.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 10 uncu maddesinin birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür.

MADDE 2. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 15 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "ile, ölüm cezalarının infazı" ibaresi madde metninden çıkartılmıştır.

MADDE 3. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 17 nci maddesinin dördüncü fıkrasının başında geçen "Mahkemelerce verilen ölüm cezalarının yerine getirilmesi hali ile" ibaresi metinden çıkarılmıştır.

MADDE 4. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 30 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 30. - Kanuna uygun şekilde basın işletmesi olarak kurulan basımevi ve eklentileri ile basın araçları, suç aleti olduğu gerekçesiyle zapt ve müsadere edilemez veya işletilmekten alıkonulamaz.

MADDE 5. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 38 inci maddesinin dokuzuncu fıkrası madde metninden çıkartılmış, onuncu fıkrası ile son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Ölüm cezası ve genel müsadere cezası verilemez.

Uluslararası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere vatandaş, suç sebebiyle yabancı bir ülkeye verilemez.

MADDE 6. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 87 nci maddesinde yer alan ", mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine" ibaresi madde metninden çıkartılmıştır.

MADDE 7. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 90 ıncı maddesinin son fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.

MADDE 8. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 131 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Yükseköğretim Kurulu, üniversiteler ve Bakanlar Kurulunca seçilen ve sayıları, nitelikleri, seçilme usulleri kanunla belirlenen adaylar arasından rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek sureti ile Cumhurbaşkanınca atanan üyeler ve Cumhurbaşkanınca doğrudan doğruya seçilen üyelerden kurulur.

MADDE 9. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 143 üncü maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 10. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 160 ıncı maddesinin son fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 11. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve halkoylamasına sunulması halinde tümüyle oylanır.

5170 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun un 7. Maddesiyle yapılan ;Anayasanın 90. Maddesinin sonuna eklenen hüküm Anayasanın genel ruhuna aykırılık teşkil etmektedir zira Anayasanın1.fıkrası, uluslararası andlaşmaların bağlayıcılığını Meclisin yapacağı bir onay kanununa bağlarken aynı maddenin ek fıkrası ihtilaf halinde uluslararası andlaşmaların esas alınacağını ifade ederek 90.maddeyi kendi içinde şekil bakımından bir çelişkiye düşürmüştür. Anayasa⁴²

1.9. Kültürel Yaşam ve Bireysel Özgürlükler

Türkiye Cumhuriyeti'nin resmi ve eğitim dili Türkçe dir. Ancak bu, vatandaşlarının günlük yaşamlarında farklı dil, lehçe ve ağızların serbest kullanılmasına engel teşkil etmez. Bu serbestlik, ayrılıkçı veya bölücü amaçlarla kullanılamayacağı belirtilmiştir. Bu paralelde üçüncü uyum paketinde aşağıdaki değişiklik yapılmıştır.

⁴² Bkz:Son değişiklikle Anayasa. m.90

Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu Değişiklikleri:

Değişikliklerle, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçeleri öğrenmelerinin önündeki hukuki engeller kaldırılmakta ve bu dil ve lehçelerin özel kurslarda öğrenilmesi konusunun Milli Eğitim Bakanlığı tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenleneceği hükme bağlanmaktadır.

Bunun yanında dördüncü uyum paketinde, Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun'un 2 inci maddesi değişikliğiyle, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesine yönelik olarak, ayrı bir bina tesis edilmeksizin, mevcut kurslarda öğrenimine imkan sağlamak amaçlanmaktadır. Maddede yapılan diğer bir değişiklikle, yürütmenin işlevselliğinin sağlanmasına yönelik olarak, Türkiye'de eğitimi ve öğretimi yapılacak yabancı dillerin tespitinde Milli Güvenlik Kurulu'nun görüşünün alınmasına ilişkin hüküm madde metninden çıkarılmaktadır. Düzenleme Anayasanın ulus devlet eksenli dil birliği mantığıyla çelişmektedir⁴³

1.10. Tüm Vatandaşların Ekonomik, Sosyal ve Kültürel İmkanlarının Artırılması Amacıyla, Bölgesel Dengesizliklerin Azaltılması

Devletin, bölgesel dengesizliklerin azaltılması ve tüm vatandaşların sosyal ve kültürel imkânlarının artırılmasına yönelik kapsamlı bir strateji benimsediği belirtilmektedir.

Bu çerçevede, 1984 yılından bugüne kadar süregelen ayrılıkçı terör faaliyetinin kontrol altına alınmasıyla birlikte, Türk Hükümetinin, ekonomik ve sosyal kalkınma yolunda bir dizi önlem aldığı belirtilmiştir. Bu stratejinin orta vadede tam olarak uygulamaya konulması öngörülmektedir.

1.11. Tüm Bireylerin, Herhangi Bir Ayırım Yapılmaksızın ve Dil, Irk, Renk, Cinsiyet, Siyasî Görüş, Felsefî İnanç veya Dinine Bakılmaksızın, Tüm İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinden Tam Olarak Yararlandırılması; Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlükleri

1.11.1. Ulusal Program Taahhütleri

⁴³ Bkz: Anayasa m.42/9

Anayasanın yürürlükteki 10'uncu maddesi ayrımcılığı çok kapsamlı bir şekilde yasaklamıştır ve Anayasa ve kanunlar önünde herkesin eşit olduğu ilkesini benimsemiştir. Bu anayasal ilkeye uygun olarak ulusal programda,

Kısa Vadede,

- BM Her Türlü Irk Ayırımının Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi'nin sonuçlandırılması;
- Kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip oldukları ilkesine Anayasa'da yer verilmesi,
- Kadın-erkek eşitliği alanında önemli değişiklikler getiren Türk Medenî Kanunu Tasarısı'nın yasalaşması,
- Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü ve Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Teşkilat Yasa Tasarılarının yasalaşması,
- 182 sayılı ILO En Kötü Biçimde Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi Sözleşmesi'nin onaylanması ve çocuk işçiliğinin önlenmesine yönelik olarak, ILO ile işbirliği içinde hazırlanan Ulusal Eylem Planı'nın uygulamaya konulması planlanmaktadır.

Orta Vadede,

- BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi'ne Ek İhtiyarî Protokol'ün sonuçlandırılması,
- Avrupa İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme'ye İlişkin, Bu Sözleşmede ve Bu Sözleşmeye Ek 1. Protokolde Yer Alanlardan Başka Bazı Hak ve Özgürlükleri Tanıyan 4 No.lu Protokol'ün sonuçlandırılması,
- Avrupa İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmeye Ek 7 No.lu Protokol'ün sonuçlandırılması,
- Avrupa Sosyal Şartı'nın gözden geçirilmiş metni ile kolektif şikâyetler sistemine ilişkin Ek Protokol'ün sonuçlandırılması,
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ayrımcılık yasağını düzenleyen 14'üncü maddesinin kapsamını genişleten 12 No.lu Ek Protokol'ün sonuçlandırılması,
- Ülkemizde yaşayan ve Türk vatandaşı olmayan gayrimüslim kişilerin de mensup oldukları dinin vecibelerini yerine getirmelerinde ve kendileriyle ilgili diğer uygulamalarda gerekli pratik kolaylıkların kamu düzeninin korunmasına ilişkin mevzuatımız çerçevesinde geliştirilmesini sağlayacak tedbirlerin alınması,

-Özürümlerinin meslekî rehabilitasyonu ve istihdamları hakkındaki 159 No.lu ILO Sözleşmesine uygun tedbirlerin alınması öngörülmektedir.

1.11.2. Yapılanlar

1.11.2.1. Üçüncü Uyum Paketi

Vakıflar Kanunu Madde 1 Değişikliği:

Değişikle çok uzun süredir bir sorun teşkil eden Türkiyedeki azınlıklara ait cemaat vakıflarının taşınmazları konusu çözüme kavuşturulmakta ve bu suretle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14. maddesindeki "ayırıcılık yasağı" ile Ek 1 nolu Protokolün 1. maddesindeki mülkiyetin korunması hükümleriyle uyum sağlanmaktadır.

Bu çerçevede, Katılım Ortaklığı Belgesi'nde yer alan "Tüm bireylerin, herhangi bir ayırım yapılmaksızın ve dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi görüş, felsefi inanç ve dine bakılmaksızın tüm insan hakları ve temel özgürlüklerinden tam olarak yararlandırılmasının temini" beklentisi karşılanmaktadır. Böylece, Ulusal Programda yer alan "Ülkemizde yaşayan ve Türk vatandaşı olmayan gayrimüslim kişilerin de mensup oldukları dinin vecibelerini yerine getirmelerinde ve kendileriyle ilgili diğer uygulamalarda gerekli pratik kolaylıkların kamu düzeninin korunmasına ilişkin mevzuatımız çerçevesinde geliştirilmesini sağlayacak tedbirlerin alınması" taahhüdüne paralel değişiklikler de gerçekleştirilmiş olmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur⁴⁴

1.12.BM Uluslararası Medenî ve Siyasî Haklar Sözleşmesi ile İhtiyari Ek Protokolü ve BM Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi

Söz konusu iki sözleşmenin imzalanması, Türkiye'nin bu yöndeki siyasi irade ve niyetini ifade etmektedir. Onay işlemlerinin başlatılması için hazırlanacak kanun tasarıları, olabilecek çekincelerle birlikte TBMM'ye sunulacaktır .

⁴⁴ Bkz: Anayasa. M 24

1.13.Cezaevlerindeki Tutukluluk Koşulları

Cezaevlerindeki olumsuzlukların giderilmesi hususunda devletin yoğun bir çaba içinde olduğu belirtilmiştir. Cezaevleri, Avrupa Konseyi ve Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin tavsiyeleri doğrultusunda, BM Cezaevleri Asgari Standartları ile Avrupa Konseyi kurallarına uygun hale getirileceği söylenmiştir. Bu alanda,

Kısa Vadede,

-Adalet Bakanlığı'nca, idarecilerin ve Cumhuriyet başsavcılarının cezaevlerindeki denetim ve kontrollerinin daha etkin hâle getirilmesi sağlanacak ve Terörle Mücadele Kanunu Değişiklik Tasarısı'nın yasalaştırılarak, bu suçlardan hükümlü bulunanların da açık görüş yapma ve iş yurdu çalışmalarına katılımlarına ilişkin hususlar gözden geçirilecektir.

1.14.Millî Güvenlik Kurulu

Anayasal bir kuruluş olan Millî Güvenlik Kurulu, ulusal güvenliği ilgilendiren alanlarda bir danışma organı niteliğindedir. Anayasa ve Yasanın ilgili maddeleri, Kurul'un yapısı ve işlevini daha açık bir biçimde tanımlayacak şekilde orta vadede gözden geçirilecektir.

Bu bağlamda yedinci uyum paketinde, Milli Güvenlik Kurulu (MGK) ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği Kanunu'nun 4 maddesi değiştirilerek, Kurulun görev alanı yeniden tanımlanmıştır. Anılan Kanunun MGK Genel Sekreterliği'nin görev ve yetkilerine ilişkin 9 uncu ve 14 üncü maddeleri kaldırılması ve 13 üncü maddesinin değiştirilmesi suretiyle, Genel Sekreterliğin işlevleri de danışma organı niteliğinde bulunan Kurulun sekreteryaya hizmetlerine uygun hale getirilmektedir.

Aynı Kanunun 5 inci maddesi değişikliğiyle, yürütmenin işlevselliğinin sağlanması amacıyla Kurul'un "ayda bir" toplanma yerine "iki ayda bir" toplanacağı hükme bağlanmaktadır. Aynı amaçla, Cumhurbaşkanı veya Başbakan'ın talebi ile de Kurul'un toplanabilmesi imkanı getirilmektedir.

Yine aynı Kanunun 15 inci maddesinde yapılan değişiklikle de MGK Genel Sekreterinin atanması usulü yeniden düzenlenmekte ve, Genel Sekreterlik Kurumunun bu Kanunda değiştirilen niteliğine uygun olarak, Genel Sekreterlik makamına atamanın doğrudan Başbakanın teklifi ve Cumhurbaşkanının onayı ile yapılması usulü getirilmektedir.

Genelkurmay Başkanı'nın olumlu görüşünün alınması uygulaması ise atamanın Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları arasından yapılması durumu için öngörülmektedir.

Ayrıca, "Bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları ile özel hukuk tüzel kişileri Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'ne gerekli olan açık ve her derecede gizli bilgi ve belgeleri sürekli veya istenildiğinde vermek zorundadırlar" şeklindeki 19 uncu madde hükmü yürürlükten kaldırılmaktadır. Bu sayede, özel hukuk tüzel kişileri açısından Anayasa'nın 20 inci maddesinde öngörülen özel hayatın gizliliği ve 22 inci maddesinde düzenlenen haberleşme hürriyetinin gereklerine uyum sağlanmakta ve Bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları açısından da, MGK Genel Sekreterliği'nin görev ve yetkilerinin yeniden düzenlenmesine paralel olarak, yürütmenin işlevselliğinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Kanuna eklenen Geçici Madde 4 ile, Yedinci Uyum Paketinin yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde MGK Genel Sekreterliğine ilişkin esas ve usulleri düzenleyen yeni bir yönetmelik çıkarılması hükme bağlanmaktadır. Düzenleme Anayasaya uygundur⁴⁵

1.15.Olağanüstü Hal

Ulusal Programda, Bölgedeki terörle mücadele için ilan edilmiş ve esasen toplam 10 ilden 4 ile indirilmiş bulunan Olağanüstü Hal uygulamasının tamamen kaldırılması, bölgenin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimini öngören stratejinin bir parçası olduğu belirtilmiştir ve bu alanlardaki gelişmeler ve güvenlik değerlendirmesi ışığında Olağanüstü Halin tamamen kaldırılması planlanmaktadır. 2003 yılı Haziran ayında Olağanüstü Hal uygulaması kaldırılmıştır.

2. EKONOMİK KRİTERLER

UP'de ekonomik kriterler alanında taahhüt edilen yükümlülükler kısa ve orta vade⁴⁶olarak ikiye ayrılmıştır. Bu alanda UP'e 11 öncelikli alan belirlenmiştir. Buna söz konusu öncelikli alanlar, bu alanlardaki taahhütler ve taahhütlere ilişkin gelişmeler aşağıda yer almaktadır.

⁴⁵ Bkz: Anayasa M.118

⁴⁶ Burada kullanılan kısa vade terimi 2003/2004 yılları, orta vade terimi ise 2005 yılı sonu anlamına gelmektedir

Birinci öncelik alanı, *Mali sektör reformunun uygulanmasına devam edilmesi, kamu iç mali denetim sisteminin Avrupa Birliği ve uluslararası standartlara uyumunun sağlanmasıdır.*

Bu alanda kısa vadede Türkiye, kamu iç mali denetim sisteminin Avrupa Birliği ve uluslararası standartlara uyumunu gerçekleştirmek amacıyla hazırlanan Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanun Tasarısı'nın 2003 yılı içerisinde yasalaşması taahhüt edilmiş ve söz konusu kanun 10.12.2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Orta vadede ise dolaysız vergi sisteminin iyileştirilmesi, finansal araçlar üzerindeki vergilerin uyumlaştırılması ve istisna ile muafiyetlerin yeniden düzenlenmesi yoluyla doğrudan vergilendirmenin rasyonel hale getirilmesi taahhüt edilmiştir. Dolaysız vergi sisteminin iyileştirilmesi ve finansal araçlar üzerindeki vergilerin uyumlaştırılması ve istisna ile muafiyetlerin yeniden düzenlenmesi yoluyla doğrudan vergilendirmenin rasyonel hale getirilmesi ile ilgili düzenlemeler 24.04.2003 tarihli "4842 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile yapılmıştır. Bu Kanun ile yeniden düzenlenen Yatırım İndirimi İstisnası dışında kalan alanlardaki vergi muafiyet ve istisnalarının daha rasyonel hale getirilmesi için hazırlanan 5035 sayılı "Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" TBMM'de 25 Aralık 2003 tarihinde kabul edilmiştir.

İkinci öncelik alanı *"kamu işletmelerinin özelleştirilmesinin, sosyal boyutun da dikkate alınarak hızlandırılmasıdır. Bu alanda kısa vadede TEKEL ve TÜPRAŞ gibi sektöründe tekel niteliğini haiz kuruluşların özelleştirilmesi sürecinin tamamlanması"* öngörülmüştür. Bununla ilgili olarak;

-TEKEL Sigara Sanayii İşletmeleri ve Ticaret A.Ş. ihalesinin yılın 2. Çeyreğinde yapılması kararlaştırılmıştır.

-TEKEL Alkollü İçkiler Sanayii ve Ticaret A.Ş. hisse satış sözleşmesi imzalanmış, iştirakleri ve diğer yan kuruluşları ile birlikte tamamen özelleştirilmiştir.

-TÜPRAŞ'ın satışı Özelleştirme Yüksek Kurulu tarafından onaylanmış, satış-devir sözleşmesi imza aşamasına gelinmiş ve bununla ilgili süreç başlatılmıştır.

Kısa vadede ayrıca Halk Bankasının özelleştirilme stratejisinin Eylül 2003'de tamamlanması ve 2004'te satışının yapılması taahhüt edilmiş ancak bu konuda somut bir ilerleme kaydedilmemiştir.

Orta vadede ise, devletin dokuma, kağıt, gübre, petro-kimya, tütün, içki, ham petrol işlenmesi gibi alanlardan tamamen; madencilik, liman işletmeciliği, doğalgaz dağıtımı ve bankacılık gibi alanlardan kısmen çekilmesi taahhüt edilmiştir. Bununla ilgili olarak;

-Türk Telekom'un uhdesinde bulunan GSM operatörünün başka bir şirket ile birleşmesi süreci tamamlanmıştır. Türk Telekom'un % 51'inin blok satış ihalesi gerçekleştiğinde söz konusu hisseler de yeni şirket sahiplerine devredilmiş olacaktır.

-Milli Piyango/Şans Oyunları'nın özelleştirilmesi süreci başlatılmış ve bu amaca matuf müşterek olarak oluşturulan Değer Tespit ve İhale Komisyonu çalışmalarına devam etmektedir.

-Devlet İçki sektöründen tamamen çekilmiştir.

Üçüncü öncelik alanı *“Piyasayı düzenleyici otoritelerin bağımsızlığının korunması”* dir.

Bu alanda orta vadede uluslararası normlara uygun bir şekilde düzenleyici kurumların bağımsızlıkları korunarak şeffaflık ve hesap verebilirliklerinin artırılması taahhüt edilmiş olmakla birlikte şu ana kadar somut bir gelişme gerçekleşmemiştir.

Dördüncü öncelik alanı *“Mali sektör reformunun uygulanmasına devam edilmesi ve özellikle ihtiyati ve şeffaf düzenlemelerin uyumlaştırılması ve bunların uluslararası standartlar çerçevesinde izlenmesi”* dir.

Bu alanda kısa vadede;

- Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) sunulan İcra ve İflas Kanununa ilişkin reform paketinin yasalaşması, Banka dışı mali kurumlara yönelik düzenleme ve denetleme çerçevesinin daha da güçlendirilmesi amacıyla, halen Hazine Müsteşarlığında bulunan finansal kiralama, faktöring ve tüketici finansman şirketleri gibi Banka dışı sektörlerin düzenleme ve denetim sorumluluğunun BDDK'ya geçmesine ilişkin kanunun 2003 yılı sonuna kadar yürürlüğe girmesi

- Sigortacılık alanında Avrupa Birliği'nin sigortacılığa ilişkin direktifleriyle büyük ölçüde uyumlu olarak hazırlanan Sigortacılık Faaliyetlerini Düzenleme ve Denetleme Kanununun 2003 yılı içinde yasalaşması. Buna bağlı olarak yürürlüğe girmesi öngörülen AB direktifleriyle uyumlu ikincil mevzuatın hazırlıklarına devam edilmesi taahhüt edilmiştir.

Söz konusu taahhütler kapsamında; 4949 sayılı İcra ve İflas Kanununda Değişiklik yapılmasına ilişkin Kanun TBMM tarafından kabul edilerek 30.07.2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yürürlüğe giren bu Kanun ile Türkiye'nin, Avrupa Birliği Müktesebatına uyumu gerçekleşmiştir. Bu alandaki diğer taahhütler ile ilgili olarak taslak kanun hazırlama çalışmaları halen devam etmektedir. Bu öncelikte orta vadeye ilişkin bir taahhüt bulunmamaktadır.

Beşinci öncelik alanı *“kamu hizmetlerinin etkin, şeffaf ve katılımcı bir şekilde sunulması için gerekli yasal ve kurumsal ortamın oluşturulmasına dönük olarak kapsamlı bir kamu yönetimi reformunun yapılması”* dır.

Bu öncelik kapsamında kısa vadede;

- Kamu iç mali denetim sisteminin Avrupa Birliği ve uluslararası standartlara uyumunu gerçekleştirmek amacıyla hazırlanan Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanun Tasarısı'nın 2003 yılı içerisinde yasalaşması
- KİT'lerin hedeflerinin açıklığa kavuşturulması, yeni hesap verebilirlik standartları oluşturulması ve yönetimin özerkliğinin ve şirket iç yönetişiminin geliştirilmesi hedeflerini içeren yasal düzenlemenin 2003 yılı içerisinde TBMM tarafından kabul edilmesi.
- Vatandaşın bilgi edinme hakkını düzenlemek amacıyla hazırlanan Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Tasarısının yasalaştırılması taahhüt edilmiştir.

Bu kapsamda,

- 5018 sayılı ve 10.12.2003 tarihli Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu yürürlüğe girmiştir. Düzenleme Anayasaya uygundur
- 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 9 Ekim 2003 tarihinde TBMM tarafından kabul edilmiş ve 24 Ekim 2003 tarih ve 25269 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Kanun, 24 Nisan 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Düzenleme Anayasaya uygundur
- Başbakanlığın “Dilekçe ve Bilgi Edinme Hakkının Kullanılması” konusunda 2004/12 sayılı genelgesi, Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Orta vadede ise;

- Stratejik Planlama Kılavuzu uygulamasının tüm kamu kuruluşlarına aşamalı olarak yaygınlaştırılması
- Fon bütçelerinin TBMM tarafından onaylanmasına, fon hesaplarının dış denetime tâbi olmasına ve konsolide bütçe hesaplarıyla birlikte aylık raporlanmasına olanak verecek gerekli hukuki ve idari düzenlemelerin gerçekleştirilmesi.
- 2003 yılı içinde, Devlet Muhasebesi Genel Yönetmeliği ile buna uygun olarak hazırlanan Genel ve Katma Bütçeli İdareler Muhasebe Yönetmeliğinin yayımlanarak gerekli yasal zeminin oluşturulması; yeni muhasebe sisteminin 2004 yılında Konsolide Bütçe kapsamındaki kurum ve kuruluşlarda, 2005 yılında ise Genel Devlet kapsamındaki diğer kamu kurum ve kuruluşlarında uygulamaya konulması
- Genel yönetim kapsamına dahil bütün kamu idarelerinde ortak muhasebe ve raporlama standartları ile çerçeve hesap planının uygulanması
- 2003 yılında Kamu Mali Yönetimi Projesi kapsamında fonksiyonel bütçe sınıflandırmasına (analitik bütçe kod sistemine) geçilmesi. Bu bağlamda, 2004 yılında Konsolide Bütçe kapsamındaki kuruluşların tamamında, 2005 yılında ise Genel Devlet tanımındaki bütün kurum ve kuruluşlarda yeni bütçe kod yapısının uygulanması
- Kamu Yönetimi Reform Tasarısının hayata geçirilerek kapsamlı bir kamu yönetimi reformunun gerçekleştirilmesi ve bu çerçevede Kurumsal Gözden Geçirme çalışmalarının tamamlanması
- Devlet Personel Rejimi reformunun hazırlanması
- AB normlarına uygun olarak Türkiye için tanımlanmış olan İstatistiki Bölge Birimleri (NUTS) dikkate alınarak alt bölge düzeyinde yeni hizmet bölgelerinin ve birimlerinin oluşturulması
- Kamu ve özel kesimi kapsayan E-Dönüşüm Türkiye Projesi ile ilgili başlatılan çalışmalara devam edilmesi taahhüt edilmiştir.

Bu kapsamda;

Devlet Muhasebesi Genel Yönetmeliği (DMGY), 19 Kasım 2003 tarihinde yayımlanmış olup, genel ve katma bütçeli idarelerde 01.01.2004 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiş, kapsama dahil diğer kamu idarelerinde ise 01.01.2005 tarihinden itibaren yürürlüğe

girecektir. Genel ve katma bütçeli idarelerde 1/1/2004 tarihinden itibaren yeni muhasebe sistemi uygulanmaya başlanmıştır.

2004 Mali Yılı Bütçe Kanunu Tasarısı da yeni sınıflandırmaya uygun olarak hazırlanmış ve 1 Ocak 2004 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir. Ancak, bu öncelik kapsamındaki orta vadeli taahhütlere ilişkin çalışmalar devam etmekle birlikte somut gelişmeler kaydedilmemiştir.

Altıncı öncelik alanı, “Doğrudan yabancı yatırım girişinin kolaylaştırılması ve teşvik edilmesidir. Bu alanda kısa vadede;

- İş ortamının iyileştirilmesi reformu çerçevesinde, şirket yönetişimini geliştirmek ve bankacılık reformunu desteklemek amacıyla, Türk Muhasebe Standartları Kurulunun faaliyetlerine ilişkin gerekli yasal düzenlemenin yapılması.

- Reform Programı çerçevesinde, Türkiye'nin yatırım ortamı olarak imajını düzeltmeye, yabancı yatırımları artırmaya, mevcut yatırımları genişletmeye yönelik faaliyetleri yürütmek üzere bir Yatırım Promosyon Ajansının kurulması.

- Reform Programı çerçevesinde, Türkiye'nin yatırım ortamı olarak imajını düzeltmeye, yabancı yatırımları artırmaya, mevcut yatırımları genişletmeye yönelik faaliyetleri yürütmek üzere bir Yatırım Promosyon Ajansının kurulması taahhüt edilmiştir.

Bu kapsamda; Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu kurulmuştur. Kurulun çalışma esaslarına ilişkin olarak hazırlanan “Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun Çalışmalarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” 16.03.2004 tarih ve 25404 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu alanda orta vadeli öncelik bulunmamaktadır. Düzenlemeler Anayasanın özüne uygundur

Yedinci öncelik alanı “Tarım reformuna devam edilmesi”dir. Kısa vadeli taahhüdün bulunmadığı bu alanda orta vadede;

- Tarım Reformu Uygulama Projesi kapsamında tarımsal desteklerin fiyat ve girdi desteği yerine doğrudan gelir desteği (DGD) sistemi ile çiftçi kayıt sisteminin oluşturulması, arz fazlası olan ürünlerin yerine alternatif ürünlerin üretimine geçişin sağlanması

- Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin yeniden yapılandırılması

- Kırsal alanda, tarım dışı sektörlerle destek verilmesi, kırsal sanayinin yaygınlaştırılması, tarımdan çekilecek nüfusa yeni istihdam imkanları yaratılması ve kırsal alt yapının iyileştirilmesi

- Hayvan hastalıklarının kontrolüyle ilgili olarak, hayvan kimlik sisteminin ve sınır kontrol noktalarının oluşturulması amacıyla başlatılan çalışmaların tamamlanması taahhüt edilmiştir.

Bu kapsamdaki çalışmalar halen devam etmekte olup, henüz somut bir sonuca ulaşamamıştır.

Sekizinci öncelik alanı *“Emeklilik ve sosyal güvenlik sistemlerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması”dır.*

Bu alanda kısa vadede;

- 2003 yılı sonuna kadar sağlık hizmetlerinin sunumu ile finansmanının ayrılması ve herkese sağlık hizmeti sunacak olan Genel Sağlık Sigortası sistemine geçilmesi; Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK), Bağ-Kur ve Emekli Sandığında norm ve standart birliğinin sağlanması, uzun vadeli ve kısa vadeli sigorta kollarının birbirinden ayrılması, bütün sosyal güvenlik kuruluşlarının tek çatı altında toplanması, prim karşılığı olmayan ödemelerin kaldırılması.

- SSK, Bağ-Kur ve İş-Kur’a ilişkin kurumsal ve idari düzenlemeler ile gelir artırıcı, gider azaltıcı önlemlere dayanak oluşturacak hususların 2003 yılının ilk yarısında, diğer hususların ise belirlenen hedefler doğrultusunda gerekli çalışmalar yapıldıktan sonra yasalaşması taahhüt edilmiştir.

Orta vadede ise, yoksulluğun azaltılması, muhtaç durumda bulunan kişi ve gruplara etkin bir sosyal koruma sağlanması ve kaynakların daha verimli bir biçimde kullanılması amacıyla Sosyal Hizmetler Ana Planı hazırlanması taahhüt edilmiştir. Anayasa⁴⁷, ya uygun olarak.

Dokuzuncu öncelik alanı *“gençlere ve dezavantajlı bölgelere özel önem verilmesi suretiyle, genel eğitim ve sağlık düzeyinin artırılması”dır*

- Kısa vadeli taahhüdün bulunmadığı bu alanda orta vadede;

- Okul öncesi eğitimde birliğin sağlanması amacıyla okul öncesi eğitime ilişkin bir kanun çıkartılması

- Eğitimin içerik olarak özel sektörün ihtiyaçlarını karşılayabilmesi yönünde düzenleme yapılması ve özel sektörün eğitim alanında yatırım yapmaya özendirilmesi
- Yüksek Öğretim Kanununda değişikliğe gidilmesi yönünde başlatılan çalışmaların tamamlanması
- Sağlık Bakanlığının yeniden yapılandırılması, devlet hastanesi, sigorta hastanesi ve kurum hastanesi ayırımının kaldırılarak tüm hastanelerin tek çatı altında toplanması ve hastanelerin idari ve mali yönden özerk bir yapıya kavuşturulmasına yönelik olarak başlatılan çalışmaların tamamlanması ve bu kapsamda; Sağlık Bakanlığı'na bağlı tedavi kurumlarından SSK mensuplarının faydalanması için 11 ilde 6 aydır uygulanan ortak kullanım protokolü Ocak 2004'ten itibaren tüm yurttan uygulanacak şekilde yaygınlaştırılmıştır. Anayasa⁴⁸, ya uygun olarak.

Onuncu öncelik alanı *“Özellikle Katılım Öncesi Mali İzleme Prosedürü çerçevesinde, makroekonomik istikrarın ve öngörülebilirliğin sağlanmasına yönelik uygun önlemlere ve yapısal reformların uygulanmasına önem verilerek, AB ile ekonomik diyalogun artırılması”*dır

Bu alanda kısa ve orta vade olarak, makroekonomik politikaların belirlenmesi ve uygulanması sürecinde AB ile diyalogun güçlendirilmesi. Katılım Öncesi Mali İzleme Prosedürü çerçevesinde, Mali Bildirim ve Katılım Öncesi Ekonomik Program çalışmalarına, ilgili kurum ve kuruluşlar ile etkin koordinasyon içinde devam edilmesi ve çalışmaların her yıl güncelleştirilerek AB'ye iletilmesi. Bu çerçevede AB ile diyalogun güçlendirilmesine yönelik yeni diyalog kanallarının oluşturulması taahhüt edilmiştir.

Bu kapsamda, Katılım Öncesi Ekonomik Program Yüksek Planlama Kurulu'nun 14 Ağustos 2003 tarih ve 2003/31 sayılı Kararıyla kabul edilmiş olup 15 Ağustos 2003 tarihinde AB Komisyonuna sunulmuştur.

On birinci öncelik alanı *“Kayıtdışı ekonomi sorununa çözüm bulunmasına yönelik önlemler alınması”*dır

Bu alanda orta vadede; Vergi kimlik numarasının kullanımında etkinliğin artırılmasını sağlayacak şekilde vergi idaresinin bütün birimlerinde tam otomasyona geçilmesi sürecinin tamamlanması öngörülmüştür. Bu kapsamda Mart 2003 tarihinde yaklaşık 30 milyon kişi Vergi Kimlik Numarası almış iken bu rakam 29.02.2004 itibarıyla 34.210.219 kişiye ulaşmıştır. Ayrıca, vergi idaresinin tüm birimlerinin otomasyona geçirilmesi çalışmalarının

⁴⁷ Bkz: Anayasa M. 2

⁴⁸ Bkz: Anayasa M. 2

(VEDOP I) bir devamı olarak VEDOP II Projesi'nin ihalesi Mart ayı içerisinde sonuçlandırılmış olup, halen Sayıştay'da vize süreci devam etmektedir.

3. ÜYELİK YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ ÜSTLENEBİLME KAPASİTESİ BÖLÜMÜ

3.1. Müktesebat Uyumu

3.1.1. Malların Serbest Dolaşımı:

Malların Serbest Dolaşımı alanında kısa vadede 21 ayrı konuda mevzuat uyumu gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Bu kapsamda 7 mevzuat Resmi Gazete yayımlanmıştır. Bu da öngörülen mevzuat uyumunun yaklaşık %33'nün tamamlandığı anlamına gelmektedir.

Sağlık Bakanlığının sorumluluğunda olan Vücut “Dışında Kullanılan Tıbbi Tanı Cihazları Yönetmeliği” 14.10.2003 tarih ve 25259 sayılı, “Beşeri ve Tıbbi Müstahzarların Tanıtım Yönetmeliğinde Değişiklik” 23.10.2003 tarih ve 25268 sayılı, Beşeri “Tıbbi Ürünler İmalathaneleri Yönetmeliği” ise 23.10.2003 tarih ve 25268 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Sanayi ve Ticaret Bakanlığının sorumluluğunda olan motorlu araçlar tip onayı ile ilgili üç uygulama yönetmeliği ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı sorumluluğunda olan “Kişisel Koruyucu Donanımlar Yönetmeliği” de Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bununla birlikte, 2003 yılı Aralık ayı içerisinde çıkması gereken Sanayi ve Ticaret Bakanlığı sorumluluğundaki “Motorlu Araçlar ve Römorklarının Isıtma Sistemleri İle İlgili Tip Onayı Yönetmeliği” ile Ocak 2004 içerisinde çıkması gereken “Sürücü Koltuğuna İlave Olarak Sekizden Fazla Koltuğu Bulunan ve Yolcu Taşımak Amacıyla Kullanılan Taşıtlarla İlgili Tip Onayı Yönetmeliği” ve “İki veya Üç Tekerlekli Motorlu Araçların Tip Onay Yönetmeliği” nin henüz çıkarılamamıştır. Bakanlıklar uhdesinde yapılan düzenlemeler Anayasanın sözüne ve ruhuna uygundur

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- Türkiye'nin AB'nin teknik mevzuatına uyumu tamamlanacak; piyasa gözetimi ve uygunluk değerlendirme sistemi oluşturulacak ve işletilmeye başlatılacaktır.

- Piyasaya sunulacak ürünlerde güvenliği sağlayan teknik mevzuat kapsamında, çıkarılan ulusal mevzuatın uygulanabilmesi için, makineler, elektrikli cihazlar, basınçlı kaplar, deterjanlar, oyuncaklar, tıbbi cihazlar ve telekomünikasyon terminal ekipmanlarında piyasa gözetimi ve uygunluk değerlendirme işlemleri için fiziki altyapının güçlendirilmesine yönelik AB kaynaklı bir proje hayata geçirilecektir.
- Avrupa Birliği standartlarının uyumlaştırılması ve uygulaması hızlandırılacaktır.
- Gıda ürünlerinin güvenilirliğinin sağlanması için AB'nin gıda alanında mevzuatına uyum sağlanacak, laboratuvarların fiziki altyapısının güçlendirilmesine devam edilecektir. Ayrıca, gıda ürünleri güvenirliliğinin ülke çapında sağlanabilmesi amacıyla Hızlı Alarm Sisteminin oluşturulmasına çalışılacaktır.
- Kamu İhale Kurumunun izleme ve uygulama kapasitesi güçlendirilecektir.

Orta vade taahhütleri ise;

- Uyum sağlanmış olan AB teknik mevzuatı, piyasa gözetimi ve uygunluk değerlendirme sistemi için gerekli tüm alt yapı tamamlanacaktır.
- Kısa vadede Avrupa Komisyonu temsilcileri ile yapılan görüşmeleri takiben, Türkiye AB mevzuatında harmonize edilmemiş alanla ilgili yükümlülüklerini karşılıklılık esasına göre yerine getirmek için gerekli adımları atmaya başlayacaktır
- Kamu İhale Kurumunun izleme ve uygulama kapasitesinin güçlendirilmesine devam edilecektir.
- Kamu alımlarına ilişkin olarak hazırlanan Kamu İhale Kanunu ile Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununun AB normlarına uyumlu olmayan bölümleri için Kanunda gerekli değişiklikler üyelikten önce tamamlanacaktır.

3.1.2 Kişilerin Serbest Dolaşımı

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- 2003 yılı Katılım Ortaklığı Belgesinde orta vadeli bir öncelik olarak öngörülen mesleki niteliklerin karşılıklı tanınması konusundaki mevzuat uyumu, AB ile sürdürülmekte olan hizmetlerin ve kamu alımlarının serbestleştirilmesi müzakereleri çerçevesinde ülkemiz açısından kısa vadeli bir öncelik olarak değerlendirilmektedir. Mesleki niteliklerin karşılıklı tanınması konusunda, mesleki niteliklere ilişkin düzenlemelerin daha anlaşılabilir olması, herkes tarafından kolaylıkla erişilebilmesi

ve uygulama kolaylığı sağlanabilmesi amacıyla, tek bir mevzuat hazırlanması için, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği koordinasyonunda ilgili kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinin yer alacağı bir çalışma grubu oluşturulacak ve bu alandaki AB mevzuatı Türk mevzuatına kazandırılacaktır.

Orta vade taahhütleri ise;

- Türkiye ile AB ile arasında sürdürülmekte olan hizmetlerin serbestleştirilmesi müzakerelerinin seyrine bağlı kalmak kaydıyla, özel kanunlarla düzenlenmiş olan ve mesleğin icrasında “Türk Vatandaşlığı” şartı içeren hükümler, bazı meslek gruplarında, AB üyesi ülke vatandaşları için karşılıklılık ilkesi çerçevesinde tam üyeliğe kadar aşamalı olarak, bazı meslek gruplarında ise yine karşılıklılık ilkesi çerçevesinde tam üyelikten sonra kaldırılacaktır.
- Sosyal güvenliğin koordinasyonu, ikamet hakkı ile işçilerin serbest dolaşımına ilişkin mevzuatta AB müktesebatına uyum çalışmaları devam edecek ve AB ile sürdürülmekte olan hizmetlerin serbestleştirilmesi müzakereleri de göz önünde bulundurularak karşılıklılık ilkesi çerçevesinde tam üyeliğe kadar tamamlanacaktır.

3.1.3 Hizmet Sunumu Serbestisi

Hizmet Sunumu Serbestisi alanında kısa vadede 4 konuda mevzuat uyumu gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Bunlardan 3’ü Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu alanda %67 oranında mevzuat uyumu sağlanmıştır. 2003 yılı Aralık ayı içerisinde Resmi Gazetede yayımlanması gereken “Sigortacılık Faaliyetlerinin Düzenlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanun yasalaşmamıştır.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- Yerleşme hakkı ve hizmet sunma özgürlüğüne ilişkin AT Antlaşması hükümleri karşısındaki potansiyel engellerin belirlenmesi amacıyla Türk mevzuatının taranması çalışmaları sürdürülecektir.
- Sigorta şirketlerinin düzenleme ve denetiminin güçlendirilmesi ve sigortacılık mevzuatının AB mevzuatına uyum sağlaması amacıyla hazırlanan Sigortacılık Faaliyetlerini Düzenleme ve Denetleme Kanunu yasalaşacaktır.

- Bankacılık ve menkul kıymetler alanındaki mevzuat uyum çalışmaları devam etmektedir.
- Sigorta mevzuatını uygulamak üzere ilgili kurumların idari yapısının güçlendirilmesine ilişkin kapsamlı bir proje uygulamaya sokulacaktır.
- Kişisel verilerin korunmasına ilişkin AB mevzuatına uyum sağlanacak ve Kişisel Verileri Koruma Kurumu kurulacaktır.
- Bilgi toplumunda hizmet sunulmasına ilişkin AB mevzuatına uyum sağlanacaktır.

Orta vade taahhütleri ise;

- AB ile sürdürülmekte olan hizmetlerin serbestleştirilmesi müzakerelerinin seyrine bağlı kalmak kaydıyla, özel kanunlarla düzenlenmiş olan ve mesleğin icrasında “Türk Vatandaşlığı” şartı içeren hükümler, bazı meslek gruplarında, AB üyesi ülke vatandaşları için karşılıklılık ilkesi çerçevesinde tam üyeliğe kadar aşamalı olarak, bazı meslek gruplarında ise yine karşılıklılık ilkesi çerçevesinde tam üyelikten sonra kaldırılacaktır.

3.1.4 Sermayenin Serbest Dolaşımı

Sermayenin Serbest Dolaşımı alanında kısa vadede 2 konuda mevzuat uyumu gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Bu alanda %100 oranında mevzuat uyumu sağlanmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığının sorumluluğunda olan “Turizmi Teşvik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” 01.08.2003 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Maliye Bakanlığının sorumluluğunda olan “Hazineye Ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi, Katma Değer Vergisi Kanunu, Maliye Bakanlığının Teşkilât ve Görevleri Hakkında KHK ile Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ise 19.07.2003 tarih ve 25173 sayılı Resmi Gazete yayımlanmıştır.

Kısa vade taahhüdünün olmadığı bu başlıktaki orta vade taahhütleri;

- Türkiye’deki bütün sektörlerde (AB menşeli) yabancı yatırımların önündeki bütün kısıtlamaların kaldırılması (Radyo Televizyon Kuruluşu ve Yayıncılığı Hakkında Kanun, Sivil Havacılık Kanunu, Kabotaj Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Telefon ve Telgraf Kanunu, Turizmi Teşvik Kanunu çeşitli kısıtlamalar getirmektedir) hususu müzakere sürecinde gündeme alınacaktır.

- Karşılıklı olmak ve güvenlik esaslarına da uyulmak kaydıyla, yabancı uyruklu gerçek kişiler ile ticaret şirketlerinin, ilgili kanunlarda yapılacak yeni düzenlemeler ile Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde taşınmaz mal edinmesi mümkün olacaktır. Bütün kısıtlamaların kaldırılması hususu müzakere sürecinde gündeme getirilecektir.

3.1.5 Şirketler Hukuku

Şirketler Hukuku alanında kısa vadede 9 ayrı konuda mevzuat uyumu gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Bunlardan 4'ü Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu alanda %45 oranında mevzuat uyumu sağlanmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Dışişleri Bakanlığının sorumluluğunda olan Türkiye'nin Paris Metnine ve Roma Sözleşmesine katılması hakkındaki Bakanlar Kurulu kararları 21.10.2003 tarih ve 25266 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Sermaye Piyasası Kurulunun sorumluluğunda olan iki Tebliğ de Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Türk Patent Enstitüsü ile Dışişleri Bakanlığının sorumluluğunda olan "Marka Kanunu Antlaşmasına Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı" ve "Endüstriyel Tasarımların Uluslararası Tesciline İlişkin Lahey Anlaşmasının Cenevre Metnine Katılmamızın Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı" ise Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ilgili Komisyonlarındadır. Kültür ve Turizm Bakanlığının sorumluluğunda olan "Taşıyıcı Boş Materyal Üreten Tesisler ile Fikri ve Sanat Eserlerini Çoğaltan Dolum Tesislerinin Uymaları Gereken Kurallar Hakkında Tebliğ" ile Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Dışişleri Bakanlığının sorumluluğunda olan "WIPO Telif Hakları Antlaşmasına Katılmamızın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Taslağı" ve "WIPO İcracılar ve Fonogramlar Antlaşmasına Katılmamızın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Taslağı" konularında önemli bir gelişme yoktur.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- Türkiye'nin gümrük birliği sürecinde önemli ölçüde uyum sağlamış olduğu fikri ve sınai mülkiyet hakları alanında AB normlarına uyum tamamlanacaktır.
- Sahte ve korsan mallarla mücadele konusuna özel önem verilecektir.
- Fikri ve Sınai mülkiyet hakları konusunda bazı önemli anlaşma ve sözleşmelere taraf olunacaktır.

Orta vade taahhütleri ise;

Türk Ticaret Kanununun yürürlüğe girmesine bağlı olarak, şirketler ve muhasebe alanlarındaki AB mevzuatına aşamalı olarak uyum sağlanacaktır.

3.1.6. Rekabet ve Devlet Yardımları

Bu alanda kısa vade 4 ayrı konuda mevzuat uyumu gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Rekabet Politikası alanında gerçekleştirilmesi öngörülen mevzuat uyumu çerçevesinde iki tebliğ Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu alanda % 50 oranında mevzuat uyumu sağlanmıştır.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- Kamu kurumlarına tanınan özel veya inhisari hakların rekabeti engellememesi amacını güden AB normlarına uyum³⁾ için kurulan Çalışma Grubu, derlenebilen AB mevzuatı ile bu alandaki Türk mevzuatını karşılaştırarak uyum çerçevesinde yapılması gerekenleri tespit edecektir.
- Ticari nitelikteki devlet tekellerinin malların temini ve pazarlanması bakımından Üye Devletler ile Türkiye arasında hiçbir ayırım gözetilmemesini sağlayacak uyum³⁾ çalışmalarına devam edilecek, bu kapsamda en öncelikli konulardan birini oluşturan alkollü içkiler konusundaki çalışmalara verilen özel önem sürdürülecektir.
- Devlet Yardımlarının İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkındaki Kanunla devlet yardımlarını izleme ve denetlemeden sorumlu olacak işlevsel yönden özerk bir otorite kurulacak ve bu alanda AB mevzuatına uyum sağlayacaktır. Otoritenin kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesine yönelik olarak geçtiğimiz yıl AB kaynaklarından finansman sağlanan proje uygulanmaya başlayacaktır.

3.1.7 Tarım

Tarım alanında kısa vadede 4 ayrı konuda mevzuat uyumu gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Tarım ve Köyişleri Bakanlığının sorumluluğunda olan iki Tebliğ hazırlanmış ve Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Ancak Türkiye'nin AB'nin tarım mevzuatına uyumu açısından önemli olan "Tarım Çerçeve Kanun Taslağı" ve "Tarımsal

Üretici Birlikleri Kanunu Taslağı” ilgili çalışmalar sorumlu kurum olan Tarım ve Köyişleri Bakanlığında devam etmektedir. Öte yandan daha uzun vadede gerçekleştirilmesi öngörülen iki tebliğ ve bir yönetmelik Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- Entegre İdare ve Kontrol Sisteminin (IACS) kurulması için gerekli yasal düzenleme yapılacak, uygulamanın gerçekleşmesi için ulusal mevzuatta gerekli değişiklikler yapılacaktır.
- Organik Ürün ve Girdilerin Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun çıkarılacaktır.
- Türkiye'nin tarım politikalarında etkin bir biçimde kullanabileceği Çiftlik Muhasebe Veri Ağının (FADN) kurulmasına ilişkin mevzuat uyumu sağlanacak ve gerekli kurumsal kapasite çalışmalarına başlanacaktır .
- Bütün ürün grupları için geliştirilen ortak piyasa düzenlerine yönelik AB mevzuatı ile ortak piyasa düzenine tabi olmayan ancak belirli bir üretim modeline tabi tutulan ve yardım mekanizması oluşturulan ürünler için geliştirilmiş mevzuat incelenecektir.
- Topluluk bitki sağlığı mevzuatı belirlenen takvim çerçevesinde üstlenilecektir.
- Bitki sağlığı alanında sınır kontrol noktalarının belirlenmesi ve ticarete teknik engellerin kaldırılmasına ilişkin koşul ve kuralları belirleyen AB mevzuatına uyum sağlanacaktır.
- Veterinerlik Çerçeve Kanunu hazırlanacak ve ilgili kurumların hayvan hastalıkları ile ilgili gözetimi yürütebilecek teknik imkanlara kavuşturulması (ör. veteriner bilgi sisteminin kurulması) amacıyla, alt yapıları güçlendirilecek ve sınır kontrol noktalarındaki kurumsal kapasitenin artırılması için çalışmalar başlatılacaktır.

Orta vade taahhütleri ise;

- IACS sistemi kurulacak ve işleyen bir sistem haline getirilecektir.
 - Doğrudan gelir desteği ve diğer destek mekanizmalarının AB'dekine benzer bir yapıya dönüştürülmesi için, arazi parseli tanımlama sistemi oluşturulacaktır.
-

- Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonu (EAGGF) konuları kapsamında harcama ve düzenlemelerini gerçekleştirecek “ödeme kuruluşu” na yönelik çalışmalar tamamlanarak, ödeme kuruluşu kurulacaktır.
- Ödeme kuruluşunun yapılandırılmasında, Türkiye’nin önümüzdeki dönemde Tarım ve Kırsal Kalkınma Özel Katılım Programı (SAPARD) veya benzeri bir programdan faydalanması kararı alınması ihtimali göz önünde bulundurulacaktır. Bu ihtimal çerçevesinde ayrıca, bu programdan yararlanmaya başlamak için ön şart olan SAPARD planının alınacak teknik yardım yolu ile hazırlanmasına başlanacaktır.
- FADN sistemi işler hale getirilecektir.
- AB Ortak Tarım Politikası kapsamında tarımsal ürünler ve üreticiler için geliştirilen bütün yardım ve destek mekanizmalarına yönelik yasal dayanağı oluşturmak üzere “Ortak Piyasa Düzeni Çerçeve Kanunu” çıkarılacak ve idari yapıların bu çerçevede oluşturulmasına başlanacaktır.
- Başta Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğünün kurulması olmak üzere, uyum sağlanan ve sağlanacak AB bitki sağlığı mevzuatının uygulanmasına yönelik kurumsal kapasitenin geliştirilmesi orta vadede tamamlanacaktır.
- Kamu sağlığı programlarına destek verecek veterinerlik laboratuvarları güçlendirilecek ve hayvan refahı konusunda gereken idari düzenlemeler tamamlanacaktır.
- Gıda işleme tesislerinin modernizasyonu için gerekli finansman ihtiyacı ve modernizasyon planı alınacak teknik yardım yolu ile belirlenecek ve Türkiye’nin diğer aday ülkelerin kullanımına açılan, SAPARD benzeri bir programdan yararlandırılması halinde modernizasyon çalışmaları hızla gerçekleştirilecektir.
- AB kırsal kalkınma mevzuatına uyum (tam uyum üyelik sonrasında gerçekleşecektir) hazırlıkları çerçevesinde Topluluk kırsal kalkınma mevzuatına paralel biçimde, ödeme kuruluşu, bölgesel komiteler gibi idari yapılar oluşturulacaktır .

3.1.8. Balıkçılık

Bu alanda kısa vadede bir konuda mevzuat uyumu gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Ancak, 2004 yılı Ocak ayı içerisinde Resmi Gazete’de yayımlanması öngörülen “Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu” henüz yayımlanmamıştır.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- Balıkçılık yönetimi, kontrol, pazarlama ve yapısal uyuma ilişkin mevzuat uyumuna yönelik hazırlıklar tamamlanacaktır.

Orta vade taahhütleri ise;

- Balıkçılık yönetiminin kurumsal kapasitesi, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde Su Ürünleri Genel Müdürlüğü veya benzeri müstakil bir yapı kurulması suretiyle yeniden organize edilerek güçlendirilecektir.
- Balıkçılık yönetimi, kontrol, pazarlama ve yapısal uyum çalışmaları AB mevzuatı ile uyumlu hale getirilecek; AB mevzuatı ile uyumlu bir bilgisayarlı balıkçı tekne kayıt sistemi geliştirilecek ve uygulanacaktır.

3.1.9. Taşımacılık Politikası

Taşımacılık Politikası alanında kısa vadede 6 konuda mevzuat uyumu gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Bunlardan 2’si Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu alanda % 33 oranında mevzuat uyumu sağlanmıştır.

Bu çerçevede, Türkiye’nin AB’nin Taşımacılık Politikasına uyumu açısından önemli olan “Karayolu Taşıma Kanunu” 19.07.2003 tarih ve 25173 sayılı, “Türk Bayraklı Gemilerde Bayrak Devleti Adına Hareket Edecek Kuruluşların Seçimi ve Yetkilendirilmesine Dair Yönetmelik” ise 01.10.2003 tarih 25246 sayılı Resmi Gazete yayımlanmıştır.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- Karayolu ulaştırması sektörü ile ilgili teknik mevzuat, yol güvenliği, mali konular ve sosyal mevzuat konusunda AB mevzuatı ile ülkemiz mevzuatı karşılaştırılacak ve AB mevzuatının üstlenilmesi ve idari yapının güçlendirilmesi için bir eylem planı ortaya konulacaktır.
- TBMM’ye sevk edilmiş olan Karayolu Taşıma Kanunu yasalaşacaktır.

- Türk karayolu taşıma filosunun AB'nin teknik gereklerine adaptasyon sağlmasına yönelik program geliştirmek üzere bir projenin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.
- Demiryolu taşımacılığı ile ilgili temel mevzuatın uyumlaştırılmasına, demiryolu sektörünün AB düzenlemeleri açısından yönetsel ve yapısal farklılıklarını gidermeye, alt yapı ihtiyaçlarını tanımlamaya yönelik eylem planı uygulamaya konulacaktır.
- Havayolu taşımacılığına ilişkin AB mevzuatına uyum yönünde çalışmalara başlanacaktır.
- Deniz taşımacılığı güvenliğinin güçlendirilmesi konulu eylem planının uygulanmasına başlanacaktır. SOLAS-74 Sözleşmesinin 1978 ve 1988 protokollerine taraf olunacaktır.
- Klas kuruluşlarının izlenmesi de dahil, bayrak devleti uygulamalarının güçlendirilerek Türk bayraklı gemilerin teknik durumlarının iyileştirilmesi amacıyla AB mevzuatına uyum amacıyla gerekli yasal ve idari düzenlemelerin hazırlanmasına başlanacaktır.
- Liman devleti kontrol uygulamalarının güçlendirilmesine yönelik olarak idari düzenleme tamamlanacaktır. (Denetim oranı açısından uyum müzakere sürecinde değerlendirmeye alınabilecektir)

Orta vade taahhütleri ise;

- Karayolu Taşıma Kanuna bağlı idari düzenlemeler, ilgili AB mevzuatına uyumlu olarak düzenlenecektir. Kendi hesabına taşımacılık, yerleşik olmayan taşımacılar, sürücüsüz kiralanan araçlara ilişkin AB düzenlemelerine uyum müzakere sürecinde ele alınabilecektir.
- AB karayolu mevzuatında yer alan teknik mevzuat, mali ve sosyal konular ile yol güvenliği konusundaki mevzuatların uyumlaştırılması önemli ölçüde tamamlanacaktır.
- AB mevzuatı ile uyumlu Demiryolu Kanunu, TCDD Kanunu, Kombine Taşımacılık Kanunu yürürlüğü konacak ve gerekli idari düzenlemeler tamamlanacaktır.
- Havayolu taşımacılığı ile ilgili AB mevzuatına uyumlu idari düzenlemeler büyük ölçüde tamamlanacaktır. Kurumsal kapasitenin geliştirilmesi için eğitim ve danışmanlık hizmetleri alınması gerekmektedir. Topluluk hava taşıyıcılarının Topluluk içi hatlara giriş ve havayolu taşımacılığı ilişkileri konusundaki AB düzenlemelerine uyum müzakere sürecinde ele alınabilecektir.

- MARPOL'ün III. ve IV. eklerine taraf olunmasına dair Kanun ve SOLAS ile MARPOL uygulama Kanunları yürürlüğe konulacaktır.
- Klas kuruluşlarının izlenmesi de dahil, bayrak devleti uygulamalarının güçlendirilerek Türk bayraklı gemilerin teknik durumlarının iyileştirilmesine yönelik olarak AB mevzuatına uyumlu idari düzenlemeler tamamlanacaktır. Uygulamaya dönük olarak idari kapasitenin ve alt yapının güçlendirilmesi ve eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin alınması gerekmektedir.
- Liman devleti kontrol uygulamalarının güçlendirilmesi için idari kapasite ve alt yapı güçlendirilecektir.
- Deniz güvenliği ile ilgili diğer AB mevzuatının uyum çalışmaları tamamlanacak, uygulama için gerekli idari kapasite ve alt yapı güçlendirilecektir. (Yolcu kayıtları, gemilerin tescilinin nakli, kaza veya kasıtlı deniz kirliliği alanında işbirliği ile ilgili AB düzenlemelerine uyum müzakere sürecinde ve/veya tam üyelikle birlikte değerlendirilebilecektir)
- AB'nin deniz ticareti konusundaki uluslararası ilişkiler mevzuatına uyum ve mevzuatın uygulanması müzakere sürecinde ve/veya üyelikle birlikte değerlendirilebilecektir.

3.1.10. Vergilendirme

Bu alanda kısa vadede bir konuda mevzuat uyumu gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Vergilendirme konusunda, belli ürünlerde dolaylı vergiler alanındaki AB mevzuatına uyum sağlanmasına yönelik olarak alınması öngörülen Bakanlar Kurulu Kararı 22.05.2003 tarih ve 25115 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu alanda kısa vadede %100 mevzuat uyumu gerçekleştirilmiştir.

Bu başlıktaki orta taahhütleri;

- Ana ilkeleri itibarıyla AB normlarına uygun olan Türk dolaylı vergiler (KDV ve ÖTV) mevzuatının AB mevzuatına tam uyum tarihi müzakere sürecinde belirlenecektir.
- AB mevzuatına büyük ölçüde uyumlu olan dolaysız vergiler (kurumlar vergisi) alanındaki Türk mevzuatının AB mevzuatına tam uyum tarihi müzakere sürecinde belirlenecektir. Tam uyum aşamasında bu uygulamadan yararlanacak olanlar için kapsam yeniden düzenlenecektir.

3.1.11. Ekonomik ve Parasal Birlik

Ekonomik ve Parasal Birlik alanında kısa vadede öngörülen tek mevzuat uyumu olan “Tahakkuk Esaslı Devlet Muhasebesi Yönetmeliği”, Maliye Bakanlığı tarafından Başbakanlığa gönderilmiştir.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- Kamu maliyesi istatistiklerinin Avrupa Topluluğu Ulusal ve Bölgesel Hesaplar Sistemi olan ESA 95 (European System of Accounts) kurallarıyla tam uyumlu hale getirilmesi için Maliye Bakanlığının üzerinde çalışmakta olduğu Kamu Mali Yönetimi ve Devlet Muhasebesi Reform Programı tamamlanacak ve buna dayalı uluslararası kabul görmüş muhasebe ve raporlama standartlarını içeren bir Devlet Muhasebesi Genel Yönetmeliği çıkarılacaktır.

Orta vade taahhütleri ise;

- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanununda yapılan değişiklikle bağımsızlık kriterleri büyük ölçüde yerine getirilmiş olmakla birlikte, Merkez Bankasının tam bağımsızlığı üyeliğin hemen öncesinde sağlanacaktır.
- Merkez Bankasının, Avrupa Merkez Bankaları Sistemi (AMBS) içinde yer almasına yönelik hazırlık çalışmaları üyelikle birlikte tamamlanacak, tek para ve döviz kuru politikasının uygulaması ise, üyelikten sonra, Ekonomik ve Parasal Birlik içinde yer alınca başlayacaktır.

3.1.12. İstatistik

Bu alanda kısa vadede 9 ayrı konuda mevzuat uyumu gerçekleştirilmesi öngörülmüş ve bunlardan 6’sı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu da öngörülen mevzuat uyumunun yaklaşık %67’nin tamamlandığı anlamına gelmektedir. İstatistik alanında en önemli gelişme “Türkiye İstatistik Kanun Tasarısı Taslağı” çerçevesindedir. Taslak çalışmaları tamamlanan Kanun hakkında ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından görüş alınmış ve Kanun Taslağı Avrupa İstatistik Ofisine (EUROSTAT) gönderilmiştir. Taslağın AB mevzuatı ile uyumlu olduğunu belirten Avrupa İstatistik Ofisi olumlu görüş bildirmiştir ve Taslak Bakanlar Kuruluna sunulmak üzere Başbakanlığa gönderilmiştir. Bu gelişmelerin dışında Gözden Geçirilmiş Ulusal Programın ilk altı aylık döneminde İstatistik alanında 8 ayrı konuda mevzuat uyumu gerçekleştirilmesi öngörülmektedir. Bunlardan “Karayolu

Taşıma Kanunu”, “Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği” , “Doğrudan Yabancı Yatırımlarda Yabancı Uyruklu Personel İstihdamı Hakkında Yönetmelik”, “Tahakkuk Esaslı Devlet Muhasebesi Yönetmeliği”, “İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği” ve “Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanun Tasarısı” gibi önemli mevzuatlar Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Diğer iki mevzuat konusundaki çalışmalar ilgili kurumlarda devam etmektedir. Öte yandan, Gümrük Müsteşarlığınca, gümrüklerde gerçekleştirilen dış ticaret işlemlerine ait bilgilerin, dış ticaret istatistiklerini oluşturmak üzere, Devlet İstatistik Enstitüsüne aktarımı konusundaki protokol henüz imzalanmamıştır.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- AB standartlarına uygun olarak istatistiksel veri derlenmesine imkan sağlayacak yeni bir İstatistik Kanunu hazırlanmış olup, AB'nin ilgili birimleri ile istişareleri müteakip, gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra, yürürlüğe girecektir.
- Kanuna bağlı olarak çıkarılacak yönetmelikler vasıtasıyla, diğer kamu kuruluşları ve özel kuruluşlarda, temel istatistiksel sınıflandırmaların ve uygun veri toplama modellerinin etkin kullanımı sağlanacaktır.
- Demografik istatistiklerinin etkin bir şekilde tutulması amacıyla, halen işlerliği olan Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS) veri tabanının istatistik modülü güçlendirilecek, iş gücü istatistiklerinin, bölgesel istatistiklerin, iş istatistiklerinin ve tarım istatistiklerinin AB standartlarına tam uyumunu sağlamak amacıyla, çalışmalar yapılacaktır
- Devlet muhasebesinin, AB normlarına uygun bir şekilde, tahakkuk esasına dayalı olarak tutulması amacıyla, Avrupa Topluluğu Ulusal ve Bölgesel Hesaplar Sistemi (ESA 95) benimsenecektir.

Orta vade taahhütleri ise;

- Makroekonomik istatistikler EUROSTAT'ın raporlama standart ve içeriğine uygun şekilde hazırlanıp, sunulacaktır.

3.1.13. Sosyal Politika ve İstihdam

Sosyal Politika ve İstihdam alanında 16 konuda mevzuat uyumu gerçekleştirilmesi öngörülmüştür ve bunların 12 tanesi Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu alanda, kısa vade taahhütleri açısından % 75 oranında mevzuat uyumu sağlanmıştır.

Bu alandaki en önemli gelişme “İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği”nin 09 Aralık 2003 tarih ve 25311 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmasıdır. Ayrıca “Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik”, “Gürültü Yönetmeliği”, “Titreşim Yönetmeliği”, “Yapı İşlerinde Sağlık ve Güvenlik Yönetmeliği” ve “Güvenlik ve Sağlık İşaretleri Yönetmeliği” 23 Aralık 2003 tarih ve 25325 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. “Kanserojen ve Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Tedbirleri Hakkında Yönetmelik”, “Asbestle Çalışılan İşyerlerinde Sağlık ve Güvenlik Yönetmeliği”, “Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Tedbirleri Hakkında Yönetmelik” ve “Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Çalışanların Korunması Hakkında Yönetmelik” ise 26 Aralık 2003 tarih ve 25328 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Öte yandan “Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik” 09 Şubat 2004 tarih ve 25368 sayılı “İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik” ise 10 Şubat 2004 tarih ve 25369 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği“ 11.02.2004 tarih ve 25370 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- Bireysel ve toplu iş hukuku; iş sağlığı ve güvenliği; kadın-erkek eşitliği ve ayrımcılığın önlenmesi alanındaki AB mevzuatının çıkarılacak yasa ve idari düzenlemelerle Türk İş Hukukuna yansıtılması çalışmaları tamamlanacak ve uygulanması için kurumsal kapasitenin geliştirilmesi ve eğitim tedbirleri hayata geçirilecektir. Bu düzenlemeler kapsamında yer alan, iş sağlığı ve güvenliği alanındaki AB mevzuatının Türk mevzuatına uyarlanmasını sağlayacak yönetmelikler yürürlüğe konacaktır.
- İşsizlikle mücadelede aktif istihdam tedbirlerini içeren Aktif İşgücü Piyasası Stratejisi Projesinin uygulamasına başlanacaktır.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının AB mevzuatına uyum ve uygulaması ve Avrupa Sosyal Fonu ve Dublin Vakfı çalışmalarına katılımı için kurumsal kapasitesi artırılacaktır.

Orta vade taahhütleri ise;

- AB'nin halk sağlığı alanındaki mevzuatına uyum için bildiri zorunlu bulaşıcı hastalıkların gözetimi ve kontrolünü sağlayacak yönetmelik çıkarılarak uygulanması için gerekli kurumsal düzenlemeler gerçekleştirilecektir.
- AB'nin sosyal koruma ve sosyal katılımın gerçekleştirilmesi mevzuatının uygulanması amacıyla sosyal güvenlik sisteminin ve sosyal yardımların geliştirilmesi için kurumsal yapı oluşturulacaktır.
- Avrupa İstihdam Stratejisi ile uyumlu bir istihdam planı oluşturulacaktır.

3.1.14. Enerji

Enerji alanında 6 ayrı konuda mevzuat uyumu gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Ancak bunlardan sadece bir tanesi Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu alanda, kısa vade taahhütleri açısından % 17 oranında mevzuat uyumu sağlanmıştır.

Bunlar içinde en önemlisi Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından 2003 yılı III. çeyrek içerisinde çıkarılması gereken "Petrol Piyasası Kanun Tasarısı"nın 20.12.2003 tarih ve 25322 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış olmasıdır.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- Enerji iç pazarına tam uyumun sağlanabilmesi için Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun kurumsal yapısı güçlendirilecektir.
- Gerçek manada işleyen rekabetçi bir enerji pazarının hayata geçirilmesi açısından; ulusal mevzuatın AB enerji mevzuatı ile uyumlaştırılması tamamlanacak, üretim ve dağıtım şirketleri yeniden yapılandırılarak, idari ve düzenleyici yapılar güçlendirilecektir.
- Petrol Piyasası Kanunu çıkarılacaktır.
- Enerji Verimliliği Kanunu çıkarılacaktır.
- Yenilenebilir Enerji Kanunu çıkarılacaktır.

Orta vade taahhütleri ise;

- Sınır ötesi enerji ticaretindeki kısıtlamaların kaldırılması için; elektrik alanında ulusal iletim sistemlerimizin Avrupa iletim sistemlerine paralel olarak çalışabilmesi ve fiziksel olarak entegrasyon kapasitesi eksikliğinin giderilmesi gerekmektedir.

Doğal gaz alanında ise piyasanın tam olarak rekabete açılmasıyla ve gerekli fiziksel alt yapı oluşturulmasıyla sınır ötesi ticaret yapılabilmesi mümkün olabilecektir.

3.1.15. Sanayi Politikaları

Bu başlıkta kısa ve orta vadede;

- AB üyelik sürecinde ülkemizin izleyeceği ulusal sanayi politikasına ilişkin bir belgenin sunulması gerekliliğinden hareketle “Türkiye Sanayi Politikası” dokümanı hazırlanmış olup, gerektiğinde güncelleştirilerek uygulanacaktır.
- Yabancı yatırımlara yönelik bir promosyon stratejisi geliştirilecek ve uygulanacaktır.

3.1.16. Küçük ve Orta Boy İşletmeler

Bu başlıkta kısa ve orta vadede;

- AB üyelik sürecinde ülkemizin izleyeceği ulusal KOBİ politikasına ilişkin bir belgenin sunulması gerekliliğinden hareketle, KOBİ’ler alanında Türkiye’nin AB politikaları ile uyum yönünde izleyeceği yaklaşımın ve rekabet güçlerinin korunması için alınması gereken tedbirlerin net bir şekilde ortaya konması amacıyla bir “KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı” hazırlanmış olup, gerektiğinde güncelleştirilerek uygulanacaktır. Ülkemizin de imzaladığı KOBİ Şartının öncelik alanları ve ülkemiz öncelikleri dikkate alınarak hazırlanan KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı’nın önümüzdeki dönemde KOBİ’lere yönelik gerçekleştirilmesi öngörülecek faaliyetlerin Türkiye-AB Mali İşbirliğinden yararlandırılmasında temel doküman olması öngörülmektedir.
- KOBİ’lere ilişkin tüm uygulamalarda AB’ye uyumlu bir tanımın kullanılması amacıyla gerekli yasal düzenlemenin gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından tamamlanacaktır.

3.1.17. Bilim ve Araştırma

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- Bilim ve araştırma faaliyetleriyle ilgili kurum, kuruluş ve işletmelerin hazırlayacakları projelere, AT’nin Altıncı Çerçeve Programı kapsamında mali destek sağlanabilmesi için, TÜBİTAK bünyesinde kurulan irtibat ofisi koordinasyonunda, ülke çapında gereken tanıtım yapılacak ve ilgili olabilecek tüm taraflara ulaşılmaya çalışılacaktır.

3.1.18. Eğitim, Öğretim ve Gençlik

Eğitim Öğretim ve Gençlik alanında gerçekleştirilen en önemli gelişme Devlet Planlama Teşkilatı tarafından Ulusal Ajansı kuran “540 Sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”un 06.08.2003 tarih ve 25191 sayılı Resmi Gazete yayımlanmasıdır.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde kurulan, AB eğitim ve gençlik programlarını yürütmekten sorumlu olan Ulusal Ajansa idari ve mali açıdan özerklik sağlayacak kanun çıkartılacak ve söz konusu programların tanıtımı amacıyla ülke genelinde bilgilendirme toplantıları düzenlenecektir.

3.1.19. Telekomünikasyon ve Bilgi Teknolojileri

Telekomünikasyon ve Bilgi Teknolojileri alanında kısa vadede 13 konuda mevzuat uyumu gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Bunlardan sadece 3 tanesi Resmi Gazete yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu alanda, kısa vade taahhütleri açısından % 23 oranında mevzuat uyumu sağlanmıştır.

Bu çerçevede, “Ortak Kullanımlı Telsiz Sistemleri Hizmetine İlişkin Yetkilendirme”, “Tesis Paylaşımı ve Ortak Yerleşime İlişkin Tebliğ” ve “Telekomünikasyon Sektöründe Kişisel Bilgilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik” Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- Telekomünikasyon alanındaki AB mevzuatına tam uyum sağlanması amacıyla, yeni bir telekomünikasyon kanunu hazırlanacak, halen yürürlükte olan idari düzenlemelerde gereken değişiklikler yapılacak ve ilave idari düzenlemeler gerçekleştirilecektir.
- Telekomünikasyon Kurumunun kurumsal ve hukuksal kapasitesi eğitim ve danışmanlık hizmetleri ile güçlendirilecektir.
- e-Dönüşüm Türkiye Projesi kapsamında Avrupa Birliği Üyesi Devletlerin birikimleri de değerlendirilerek politika oluşturulacaktır.

Orta vade taahhütleri ise;

- Telekomünikasyon sektörü tam liberalizasyona hazırlanacak, telekomünikasyon alanındaki AB mevzuatı ile uyum tamamlanacaktır.
- Posta hizmetleri alanında AB mevzuatına uyum çalışmaları başlatılacaktır.

3.1.20. Kültür ve Görsel-İşitsel Politika

Kültür ve Görsel-İşitsel Politika alanında 3 konuda mevzuat uyumu gerçekleştirilmesi öngörülmüş, ancak bunların hiçbirinde önemli bir gelişme kaydedilmemiştir.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- AB'nin sınır tanımayan televizyon Direktifi ile uyumlu olarak: reklamlar, tele-alışveriş, küçüklerin korunması, tanımlar, toplum tarafından önem atfedilen olaylar gibi konularda idari düzenlemeler yapılmış olmasına rağmen, Direktife tam uyumun sağlanması için, , söz konusu düzenlemelerle ilgili olarak 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları hakkında Kanunda değişiklik yapılacaktır. Bu düzenlemelere ek olarak özellikle yargı yetkisi ve yaptırımlar konularında da gerekli mevzuat çalışmaları gerçekleştirilecektir .

3.1.21. Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarlığı bünyesinde sürdürülen Ön Ulusal Kalkınma Planı ve Bölgesel Kalkınma Stratejisi hazırlanması çalışmaları tamamlanacaktır.
- İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey 2'lerde bölgesel kalkınma planlarının hazırlanmasına başlanacaktır.
- Yerel yönetimler reformuna dair kanun hazırlığı tamamlanacaktır.
- Bölgesel politika ve yapısal araçların koordinasyonuna ilişkin AB mevzuatına uyumun sağlanması ve söz konusu mevzuatın uygulanması için gerekli yapılanmanın ortaya konması amacıyla, Avrupa Birliği Genel Sekreterliği koordinasyonunda, ilgili tüm kurumların yer alacağı çalışma grubu oluşturulacaktır.
- Kalkınma Planı ve Yıllık Programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, kaynakların yerinden ve etkin kullanımını sağlamak,

AB programlarını uygulamak için; özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile kamu kesimi arasında işbirliğini geliştirmek ve bu çerçevede iller arası koordinasyonu sağlamak üzere, İBBS Düzey 2'lerde Bölge Kalkınma Ajanslarının kurulmasına yönelik Kanun Tasarısı Taslağı hazırlama çalışmaları tamamlanacaktır.

Orta vade taahhütleri ise;

- İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) Düzey 2'lerde bölgesel kalkınma planları uygulanacaktır.

3.1.21.Çevre

Çevre alanında kısa vadede 5 konuda mevzuat uyumu öngörülmüştür. Bunlardan 3 tanesi Resmi Gazete yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu alanda, kısa vade taahhütleri açısından % 60 oranında mevzuat uyumu sağlanmıştır.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığının sorumluluğunda olan “Yeni binek araçların yakıt ekonomisi ve karbondioksit emisyonu konusunda tüketicilerin bilgilendirilmesine ilişkin Tebliğ” 28.12.2003 tarih ve 25330 sayılı, Çevre ve Orman Bakanlığı “Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği” ise 21.01.2004 tarih ve 25353 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- AB çevre mevzuatının Türk mevzuatına aktarılmasına başlanacaktır. Bu çerçevede, Çevre Kanunu, Milli Parklar Kanunu ve Kara Avcılığı Kanununda ve halen yürürlükte olan idari düzenlemelerde gereken değişikliklere ve ilave idari düzenlemelere yönelik çalışmalar sürdürülecektir. İdari kapasitenin güçlendirilmesine yönelik eğitim ve danışmalık hizmeti ve uygulamaya yönelik yatırım ihtiyacını belirlemeye yönelik projeler uygulamaya geçirilecektir. Bu çalışmalar, AB mevzuatının uygulanması için kamu ve özel sektör tarafından gerçekleştirilmesi gereken yatırımların belirlenmesine ve finansmanına yönelik bir planlama oluşturulmasına temel teşkil edecektir.
- AB mevzuatına uyumlaştırılarak yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin etkin uygulanmasının sağlanması amacıyla idari kapasite arttırılacaktır.
- AT'nin taraf olduğu uluslararası Sözleşmelerden özellikle sınırı aşan konulara ve çevresel bilgiye erişime ilişkin olanlara taraf olunması üyeliğe birlikte değerlendirilebilecektir. Öte yandan, ağır yatırım ihtiyacı gerektiren ve ciddi ölçüde

teknik kapasitenin güçlendirilmesine ihtiyaç gösteren bazı uluslararası sözleşmelere, KOB'da öngörüldüğü üzere kısa vadede taraf olunması imkanı bulunmamaktadır.

Orta vade taahhütleri ise;

- Çevre başlığı altında yer alan su ve hava kalitesinin iyileştirilmesi, atık yönetiminin etkinleştirilmesi, doğanın korunması, endüstriyel kirlilik ve risk yönetimi, Stratejik Çevresel Değerlendirme (SÇD), kimyasallar, gürültü, genetik olarak yapıları değiştirilmiş organizmalar (GMO), nükleer güvenlik konularındaki AB mevzuatına uyum büyük ölçüde tamamlanacaktır. Uygulanması ağır yatırım ihtiyacı gerektiren ve/veya ciddi ölçüde teknik kapasitenin güçlendirilmesine ihtiyaç bulunan mevzuatın uyumlaştırılmasına dair takvim, mevzuat hazırlıkları sürecinde belirlenebilecektir (örneğin su, hava, atık, endüstriyel kirlilik ve risk yönetimi, kimyasallar, GMO, yakıt kalitesi gibi). Bu düzenlemelere ilişkin uygulama açısından geçiş dönemi talep edilmesi söz konusu olacaktır.
- Mevzuat uyumu çalışmaları kapsamında, mevcut idari düzenlemelerde değişiklik yapılması ve ilgili AB mevzuatına paralel olarak yeni mevzuat düzenlemelerinin de gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

3.1.22. Tüketicinin ve Tüketici Sağlığının Korunması

Tüketici ve Tüketici Sağlığının Korunması alanında 3 konuda mevzuat uyumu öngörülmüş ve bunlar Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu alanda, kısa vade taahhütleri açısından %100 oranında mevzuat uyumu sağlanmıştır.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığının sorumluluğunda olan “Reklam Kurulu Yönetmeliği”, “Tüketici Kredisinde Erken Ödeme İndirimi ve Kredinin Yıllık Maliyet Oranını Hesaplama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” ve “Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri Yönetmeliği” 01.08.2003 tarih ve 25186 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Böylece AB'nin tüketicinin korunması alanındaki mevzuatına önemli ölçüde uyum sağlanmıştır.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- Avrupa Birliğinin tüketicinin korunması ve kamuoyunun bilgilendirilmesine ilişkin mevzuatına uyumun sağlanması ve bu mevzuatın etkin bir şekilde uygulanması amacıyla yönelik olarak tüketicinin korunması konusunda, eğitim faaliyetleri

düzenlenerek vatandaşların yeni hukuki düzenlemeler ve hakları konusunda bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır.

- Ürün güvenliğini sağlamaya yönelik mevzuat uyumu büyük ölçüde tamamlanmış olmakla birlikte, henüz AB sisteminin öngördüğü piyasa gözetimi sistemi oluşturulamadığı için, 2004 yılında sistemi çalıştırmaya yönelik projeler uygulanmaya başlayacaktır.
- Tehlikeli ürünlerin bildirim ile ilgili ulusal bir bilgilendirme ağı oluşturulacaktır.

3.1.23. Adalet ve İçişleri

Adalet ve İçişleri alanında 41 ayrı konuda mevzuat uyumu öngörülmüştür. Bunlardan 9 tanesi Resmi Gazete yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu alanda, kısa vade taahhütleri açısından % 22 oranında mevzuat uyumu sağlanmıştır.

Adalet ve İçişleri alanında Avrupa Birliği müktesebatına uyum açısından son derece önemli olan “Devlet Güvenlik Mahkemelerinin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda, 18 Kasım 1992 tarih ve 3842 sayılı Kanunda ve Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı” 19.07.2003 tarih ve 25173 sayılı, “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu” 24.10.2003 tarih ve 25269 sayılı, “İcra ve İflas Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” 30.07.2003 tarih ve 25184 sayılı, “Elektronik İmza Kanunu” 23.01.2004 tarih ve 25355 sayılı , “Türkiye Adalet Akademisi Kanunu” 31.07.2003 tarih ve 25185 sayılı, “Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun” 13.01.2004 tarih ve 25345 sayılı, “Yolsuzluğa Dair Ceza Hukuku Avrupa Konseyi Sözleşmesi Onay Kanunu” ise 20.01.2004 tarihli ve 25352 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır. “Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun” 13 Ocak 2004 tarih ve 25345 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- İltica alanındaki AB mevzuatına uyum ve başta mülteciler için konaklama ve sosyal destek mekanizmalarının geliştirilmesi çalışmalarının sürdürülmesi olmak üzere, bu alandaki idari ve teknik kapasitenin geliştirilmesi çalışmalarına başlanacaktır.
- Sınır yönetimi alanında, yasadışı göçün önlenmesi amacıyla, AB mevzuatına uyum ve en iyi uygulamalarla uyumlu etkin bir sınır yönetimi geliştirme kapasitesinin iyileştirilmesi çalışmaları başlayacaktır. Bu kapsamda Pasaport Kanununda değişiklik yapılacaktır.

- Vize mevzuatı ve uygulamasının AB mevzuatıyla uyumlu hale getirilmesi doğrultusunda başlatılmış olan süreç devam edecektir.
- 2002 yılında kurulan İltica, Göç ve Dış Sınırlar Görev Gücü tarafından her üç konuda oluşturulan Strateji Belgeleri çerçevesinde göç konusu ile ilgili olarak AB'ye uyum çalışmaları bağlamında eğitim, reorganizasyon ve mevzuat konusunda bir dizi çalışma yürütülecektir.
- AB standartlarıyla uyumlu olarak, mevzuat uyumu, idari kapasitenin iyileştirilmesi ve farklı kanun uygulayıcı birimler arasındaki işbirliğinin iyileştirilmesi yollarıyla, örgütlü suçlar, uyuşturucu, insan ticareti, sahtecilik, yolsuzluk, ve karapara aklamayla mücadelenin güçlendirilmesine devam edilecektir. Bu kapsamda yolsuzluk ve örgütlü suçların faillerinin tüzel kişilerin de olabileceği gerçeği dikkate alınarak, Türk Ceza Kanununda ekonomik suçlar açısından tüzel kişilerin cezai sorumluluğuna ilişkin düzenlemeler yapılacak ve Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Ceza Sözleşmesi onaylanacaktır.
- Uyuşturucu alanındaki uluslararası işbirliğinin daha da yoğunlaştırılarak AB Uyuşturucu Stratejisi ve Eylem Planı ile uyumlu ulusal uyuşturucu stratejisinin geliştirilecek ve uygulamaya geçilecektir.
- Mali sistemin kara para aklanması amacıyla kullanılmasının önlenmesine yönelik olarak Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun çıkarılacak ve MASAK'ın kurumsal kapasitesi geliştirilecektir.
- Adli yardım sisteminin geliştirilerek tüm vatandaşların adalete erişiminin sağlanması için Adalete Uluslararası Erişim Sözleşmesine taraf olunacak ve İstanbul Milletlerarası Tahkim Merkezi Kanunu ile Türkiye Hâkem ve Bilirkişi Odaları Birliği Kanunu çıkarılacaktır.
- Yargının işlevselliğinin güçlendirilmesi, adli ve idari kapasitesinin artırılması ve ceza ve tutukevlerinde uluslararası standartlara ulaşılması gerekli yasal ve idari tedbirler alınacak ve yargının otomasyonu sağlanacaktır.

Orta vade taahhütleri ise;

- İltica Kanununun yürürlüğe girmesini takiben, ilgili alanda ikincil mevzuatın çıkarılarak, bu alanda başlatılan AB mevzuatı ile uyumlaştırmaya devam edilecektir.

Coğrafi sınırlama konusu, Türkiye'nin AB'ye katılım müzakereleri sırasında etraflıca ele alınarak, katılım aşamasında ülkemize doğudan bir mülteci akımını teşvik etmeyecek şekilde, gerekli mevzuat ve altyapı değişikliklerinin gerçekleştirilmesine ve AB ülkelerinin külfet paylaşımı konusunda gerekli hassasiyeti göstermelerine bağlı olarak kaldırılacaktır.

- Sınır yönetimi ile ilgili AB mevzuatına uyuma devam edilerek, Yabancılar Kanunu yürürlüğe konulacak ve Schengen müktesebatının uygulanması için hazırlıklar yapılacaktır.
- Vize mevzuatı ve uygulamasının AB mevzuatıyla uyumlu hale getirilmesi doğrultusunda başlatılmış olan süreç devam edecektir.
- Yasadışı göç bağlamında, Türkiye AB'nin, kabul, geri kabul ve sınır dışı etme gibi uygulamalarını yürürlüğe koymak için Yabancılar Kanunu ve Sınırdışı Yönetmeliği çıkaracaktır.
- Türk Hükümeti, Türk vatandaşlarının, Türkiye'den yasadışı transit geçiş yapan kişilerin ve Türkiye'de yakalanan yabancı ülke vatandaşlarının geri kabulü hususlarını düzenleyen anlaşmalar (öncelikle, Türkiye'nin doğu sınırındaki komşu ülkelerle, bilahare doğu sınırındaki komşu ülkelerin ötesindeki ülkelerle ve nihayet Türkiye'nin batı sınırındaki komşu ülkelerle) akdetmeye devam edecektir.
- Örgütlü suçlar, uyuşturucu, insan ticareti, sahtecilik, yolsuzluk, ve karapara aklamayla mücadelenin güçlendirilmesine devam edilecek, Ceza Kanunu, Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu değişecek ve Bilişim Suçlarına ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesine katılacaktır.
- Schengen Bilgi Sistemi ve Europol'e tam olarak katılımın mümkün olması için Europol ve Schengen (SIRENE) İrtibat Merkezlerinin kurularak halkın bu konularda bilinçlendirilmesi sağlanacak ve Kişisel Verilerin Korunması Kanununun yürürlüğe girmesini takiben, Schengen Bilgi Sistemi ile ilgili gerekli idari düzenleme çalışmalarına başlanacaktır.

-

3.1.24. Gümrük Birliği

Gümrük Birliği alanında 8 ayrı konuda mevzuat uyumu öngörölmüştür. Bunlardan 2 tanesi Resmi Gazete yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu alanda, kısa vade taahhütleri açısından % 25 oranında mevzuat uyumu sağlanmıştır.

Bu konuda “Ortak Transit Yönetmeliği” 28.07.2003 tarih ve 25182 sayılı, “Avrupa Topluluğu ile Türkiye Arasında Türkiye'nin Gümrükler 2007 Topluluk Programına Katılımına Dair Mutabakat Zaptı'nın Onaylanması Hakkında Karar” ise 04.07.2003 tarih ve 25158 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- AB gümrük mevzuatında yapılan değişikliklerin, Türk gümrük mevzuatına da yansıtılması kapsamında Türkiye, Revize Kyoto Sözleşmesine katılacaktır.
- Gümrük idaresinin idari kapasitesinin artırılması konusunda çalışmalar ve gümrük idaresinin idari ve kaçakçılıkla mücadele kapasitesinin artırılmasına yönelik tedbirler sürdürülecektir.
- Gümrük elektronik sistemlerinin Topluluk elektronik sistemleri ile bağlantılarının sağlanması için, bilgisayar sistemleri arasında uyum çalışmaları yapılacaktır.
- Ortak Transit ve Tek İdari Belge Sözleşmelerine, sözleşmeye taraf olan ülkelerin onayı kaydıyla taraf olunacaktır.
- Serbest bölgeler alanında, AB ve Türkiye uygulamaları arasında farklılıkların giderilmesine yönelik çalışmalara, serbest bölgelerin Türkiye'nin ekonomik kalkınmasındaki rolü ve mevcut firmaların kazanılmış hakları göz önünde tutularak devam edilecektir.

Orta vade taahhütleri ise;

- Gümrük konusunda AB'nin üçüncü ülkelerle karşılıklı idari mali yardım anlaşmaları mevzuatına uyum sağlanacaktır.

3.1.25. Dış İlişkiler

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- AB'nin Genelleştirilmiş Tercihler Sisteminde (GTS) yer alan ürün kapsamı ile Türkiye'deki GTS düzenlemesindeki ürün kapsamı arasında farklılıklar bulunmaktadır. Konuya ilişkin olarak Avrupa Komisyonu ile Topluluk sistemine uyum sağlanmasına ilişkin görüşmelere devam edilecektir.

3.1.26. Mali Kontrol

Mali Kontrol alanında 3 konuda mevzuat uyumu öngörülmüştür. Bunlardan sadece 1 tanesi Resmi Gazete yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu alanda, kısa vade taahhütleri açısından % 33 oranında mevzuat uyumu sağlanmıştır.

Türkiye kamu iç mali denetim sisteminin Avrupa Birliği ve uluslararası standartlara uyumunu gerçekleştirmek amacıyla hazırlanan ve ekonomik kriterler çerçevesinde olduğu kadar istatistik, mali ve bütçesel hükümler konuları açısından da önemli olan "Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu" 24.12.2003 tarih ve 25326 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- Avrupa Birliği uygulamaları ve uluslararası standartlarla uyumlu bir kamu iç mali kontrol sisteminin oluşturulması amacıyla bir kanun çıkarılacaktır.
- Sayıştayın dış denetim işlevinin AB mevzuatı ve Uluslararası Yüksek Denetim Kurumları Örgütü (INTOSAI: International Organisation of Supreme Audit Institutions) normlarına uygun şekilde geliştirilmesi için Sayıştay Kanununda değişiklik yapılacaktır.

Orta vade taahhütleri ise;

- Sayıştayın dış denetim kapasitesi güçlendirilecektir.

3.1.27. Mali ve Bütçesel Hükümler

Bu alanında kısa vadede 2 konuda mevzuat uyumu öngörülmüştür. Bunlardan 1 tanesi Resmi Gazete yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu alanda, kısa vade taahhütleri açısından % 50 oranında mevzuat uyumu sağlanmıştır.

Bu başlıktaki kısa vade taahhütleri;

- Katılım öncesi Topluluk yardımlarının yönetilmesine ilişkin merkezi olmayan bir yapılanma kurulması süreci tamamlanacak ve yapı işlemeye başlayacaktır.

- Analitik bütçe sınıflandırması, genel ve katma bütçeli kuruluşların tamamında uygulanmaya başlanacaktır. Ayrıca, genel ve katma bütçeli kuruluşlar dışında kalan kamu idarelerindeki pilot uygulamalar genişletilecektir.
- Orta vade taahhütleri ise;
- Analitik bütçe sınıflandırması, genel idare tanımına giren bütün kamu idarelerinde uygulanmaya başlanacaktır.
- Öz kaynaklar sistemlerine ilişkin yönetsel hazırlıklardan sorumlu bir koordinasyon birimi oluşturulacaktır.
-

3.2. Mevzuat Uyumu Ve Uygulanması İçin Kurumsal Yapılanma

Mevzuat uyumuna kısa vade taahhütleri açısından gelişmeler yukarıda ayrıntılı olarak verilmiştir. Ulusal Program taahhütleri arasında yer alan bir diğer husus mevzuat uyumu ve uygulanması için kurumsal yapılanmanın geliştirilmesidir. Bir başka deyişle, mevzuat uyumu sağlanan alanlarda, söz konusu mevzuatların uygulanmasını sağlamaya yönelik olarak kurumsal kapasitenin geliştirilmesidir. Bu kapsamda, 2003 yılı sonu itibarıyla Çalışmalara Başlanması Gereken Kurumsal Yapılanma Öncelikleri ve bu alanda kaydedilen gelişmeler aşağıda sunulmaktadır.

Müktesebat Başlığı	2003 Yılında Çalışmalara Başlanması Gereken K.Y.Ö Sayısı	2003 Yılı Çalışmalara Başlanan K.Y.Ö Sayısı	Çalışmalara Başlanan Sonraki Yıllara Ait K.Y.Ö Sayısı
Malların Serbest Dolaşımı	79	30	7
Hizmet Sunumu Serbestisi	5	2	
Sermayenin Serbest Dolaşımı	1	1	
Şirketler Hukuku	16	10	3
Rekabet Politikası	3	0	
Taşımacılık Politikası	3	1	
Tarım	61	8	3
Taşımacılık Politikası	3	1	
Vergilendirme	10	2	
İstatistik	41	9	
Sosyal Pol. ve İstihdam	8	5	10

Enerji	6	2	2
Sanayi Politikası	1	0	
Eğitim, Öğretim ve Gençlik	3	1	
Telekomünikasyon ve Bilgi Teknolojileri	16	2	
Kültür ve Görsel – İşitsel Politika	2	1	
Çevre	8	5	5
Tüketicinin ve Tüketici Sağlığının Korunması	3	3	
Adalet Ve İçişleri	25	24	36
Gümrük Birliği	27	6	2
Mali ve Bütçesel Hükümler	3	1	
Toplam	324	114	68

Söz konusu tablo genel olarak incelendiğinde 2003 Yılında Çalışmalara Başlanması Gereken Kurumsal Yapılanma Önceliklerinin 324 olduğu görölmektedir. Buna karşın çalışmalara Başlanan Kurumsal Yapılanma Önceliklerinin sayısı ise 114 (%35) olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmalara Başlanan Sonraki Yıllara Ait Kurumsal Yapılanma Önceliklerinin sayısı ise 68'dir. Çalışmaya başlanması gereken ancak çalışmalara henüz başlanmamış önceliklerin sayısı ise 210 dur(%65) .

4.SONUÇ

Revize edilmiş Katılım Ortaklığı Belgesinde yer alan önceliklerin hayata geçirilmesi ve AB müktesebatının üstlenilmesi konusundaki program ve takvimi içeren bir eylem planı olan Ulusal Program ve bu Programda taahhüt edilen önceliklerin yerine getirilmesi, Türkiye'nin AB müktesebatını üstlenmeye ne kadar hazır olduğu gösteren temel göstergeler arasında yer almaktadır. Ancak, ilgili mevzuatın çıkartılması ve Türk hukuk sistemine dahil edilmesi, bunların her zaman başarı ile uygulanabileceği anlamına gelmemektedir. Bu yüzden Ulusal Program üstlenilen mevzuatın uygulamasına yönelik olarak Kurumsal Yapılanma tedbirlerini de içermektedir.

Bu çerçevede, siyasi kriterler konusunda ulusal program hedeflerine bazı alanlarda ulaşılmıştır, fakat bazı alanlarda çok sınırlı ilerlemeler kaydedilmiştir. Kısa vadeli hedefler ve orta vadeli hedefler olarak ikiye ayrılan program içerisinde AB için önemli sayılabilecek alanlar orta vadeli olarak ele alınmıştır. Yedi tane uyum yasasıyla siyasi kriterlere yaklaşmış fakat gene de değişiklikler istenilen düzeye çıkartılamamıştır. Halen de kanun değişiklikleriyle uyumlaştırma sağlanmaya çalışılmaktadır.

Bu çerçevede, ekonomik kriterler konusunda ilk dokuz aylık dönemde kaydedilen gelişmeler incelendiğinde özellikle yatırım ortamının iyileştirilmesi ve mali saydamlığın artırılması hususlarında önemli adımlar atıldığı gözlenmektedir. Özelleştirme alanındaki gelişmeler istenen seviyede olmasa da çeşitli adımlar atılmıştır. Yapısal reformlardaki gelişmeler ise yavaş bir seyir izlemektedir.

Ulusal Programda sıralanan ve ilk dokuz aylık dönemde aylık dönem içerisinde gerçekleştirilmesi taahhüt edilen mevzuat uyumu öncelikleri müktesebat başlıkları çerçevesinde genel olarak değerlendirdiğinde; Sermayenin Serbest Dolaşımı, Vergilendirme, Ekonomik ve Parasal Birlik ve Tüketicinin Korunması alanlarında mevzuat uyumunun tam olarak gerçekleştirildiği, buna karşın Kültür ve Görsel İşitsel Politika, Balıkçılık ve devlet yardımlarına yönelik Rekabet Politikası alanında ise taahhüt edilen mevzuat uyumuna yönelik kayda değer bir ilerleme sağlanamadığı görülmektedir. Öte yandan Ulusal Programda mevzuat uyum takvimi daha ileri tarihler olan 15 adet mevzuat da Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Uzun vadeli çalışmalar gerektiren uygulamaya yönelik kurumsal yapılanma tedbirleri, müktesebat başlıkları çerçevesinde genel olarak değerlendirildiğinde ise; Sermayenin Serbest

Dolaşımı ve Tüketicinin Korunması alanlarında 2003 yılı içerisinde başlanması gereken kurumsal yapılanma çalışmalarının tamamına başlandığı, Adalet ve İçişleri alanında önemli gelişmeler kaydedildiği, ancak devlet yardımlarına yönelik Rekabet Politikası ve Sanayi Politikası alanlarında taahhüt edilen kurumsal yapılanma tedbirlerine yönelik herhangi bir çalışmaya henüz başlanmadığı görülmektedir. Buna karşın , Malların Serbest Dolaşımı, Şirketler Hukuku, Tarım, Sosyal Politika ve İstihdam, Enerji, Çevre, Adalet ve İçişleri ve Gümrük Birliği alanlarında daha ileri tarihlerde başlanması öngörülen kurumsal yapılanma çalışmalarına 2003 yılı içerisinde başlanmıştır.

Ulusal Programda, kısa döneme yönelik olarak taahhüt edilen mevzuat uyumunda % 40 oranında bir başarının yakalanmış olması, bu konuda yapılan öngörülerin çok konuda sağlıklı olmadığı izlenimi uyandırmaktadır. Aynı şekilde kurumsal yapılanma konusunda çalışmalara başlanması gereken önceliklerde sadece %35 oranında bir başarının yakalanması da, Türkiye açısından bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Sonuç olarak somut bir gösterge niteliği taşıyan Ulusal Programın hazırlanmasında kısa vadeli öncelikler açısından, şu ana kadar öngörülen sonuçlara ulaşamadığı görülmektedir.

. Bu uyum paketlerinde ulusal program hedeflerinin çoğu düzenlenmiş, kanunlar birer birer yürürlüğe konulmuştur. Türkiye'nin Avrupa Birliği müktesebatına, ekonomik kriterlerine ve siyasi kriterlerine uymak için yaptığı reformlar demokratik bir toplumda olması gerekenlerden ibarettir. Avrupa Birliği söz konusu olmasaydı da Türkiye şu anda kendisinden istenen bu kriterleri ülkenin geleceği açısından gerçekleştirmeliydi.

AB uyum paketleri İktisadi, sosyal , ticari , teknik , üretimsel daha birçok sahada verimliliğin artırılmasına yönelik faydalar temin etmektedir ancak bunlarla beraber Türk Anayasasının AB uyu yasaları ile tam entegre olmaya engel hükümleri vardır. Bu sebeple mevzuat uyumu kriteri yerine getirilirken 1982 Anayasası, belirttiğimiz noktalarda revize edilecektir ve Anayasa Ulus Devlet temelli kriterlerden uzaklaşarak Ulus üstü tüzel bir kişilik olan AB kriterlerine ve gerekirse egemenliğin kısmen de olsa devri noktasına gelecektir. Türkiye AB ye girmek adına da olsa ulus devlet yapısından ve Anayasasından taviz vermemelidir.. Uluslar üstü tüzel kişiliklerin oluşumu ulus devlet yapılanmasının de facto bir tutumla değerlendirilmesine zemin hazırlamış olamaz. Ulus devlet yapılanması ve onun Anayasası bu uğurda her türlü erezyona açık tutulmamalıdır. Uluslarüstü yapılanma ve buna bağlı olarak oluşan ortak Anayasalar Ulus Devlet anayasalarını baskı altına almamalıdır

“ Uyum düzenlemelerinin hazırlık ve oluşum aşamasında akademik, sendikal vb. çevrelerle içten ve sürekli bir etkileşim gerçekleştirilmemiştir. Bunun en çarpıcı örneği,

*Anayasada belli bir hak öznesine belli bir hakkın iki ayrı maddede iki kez tanınması ve iki özel yasa çıkarılmasının öngörülmesidir.*⁴⁹Gerçekleştirilen uyum yasalarının 1982 Anayasasına aykırı yönleri vardır bu sebeple Türkiye Cumhuriyeti Devleti uyum yasalarını kabul ederken devletin temel yapısının ve kurumlarının yapısına müdahale teşkil edecek yasaları ya kabul etmemeli ya da müzakere sürecini işleterek 1982 Anayasasının lafzına ruhuna ve gayesine uygun hale getirmelidir aksi halde Avrupa Birliği üyesi devletlerin bile kendi ulusal varlıklarına tehdit oluşturabilecek yasaları referanduma götürdüklerini görmesine rağmen Türkiyenin bu hassasiyeti göstermemesi devletin varlığını gelecekte zaafiyete uğratacaktır. Türkiye bir hukuk Devletidir uyum yasaları ve 1982 Anayasası arasındaki bu çelişki Devlete ve hukuka duyulan saygının ve güvenin bir gereği olarak giderilmelidir.

⁴⁹ GÜLMEZ Mesut,Panel,Anayasa Uyum Yasaları, Yargıtay Konferans Salonu,13-14 Aralık, ANKARA 2002

5.KAYNAKLAR

BASILI KAYNAKLAR

- 1-“Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı”
- 2-24Temmuz 2003 tarih ve 25178 mükerrer sayılı Resmi Gazete
- 3-**ERÖZDEN** , Ozan, (1997) ,Ulus Devlet, Dost yayınları,Ankara
- 4-**GÖZÜBÜYÜK**, Şeref, (1994), Anayasa Hukuku, Turhan yayınları, Ankara
- 5-**BOZKURT**, Enver, **ÖZCAN**, Mehmet, **KÖKTAŞ**, Arif, (2001), Avrupa Birliği Hukuku Nobel yayınları, Ankara
- 6-**DEDEOĞLU**, Beril,(1996), Adım Adım Avrupa Birliği, Çınar Yayınları, İstanbul
- 7-**ÖZBUDUN**, Sibel, **DEMİRER**, Temel, (2000), Avrupa Birliği ve Sosyalistler Akıntıya Karşı, Ütopya Yayınları, Ankara
- 8-**CANBOLAT**, İbrahim S,(1998), Uluslarüstü Sistem Avrupa Birliği Bir Dönüşümün Analizi, Alfa Yayınları, İstanbul
- 9-**UĞUR**, Mehmet,(2000), Çeviren, Bir Dayanak İnanırcılık İkilemi Avrupa Birliği Ve Türkiye, Everest Yayınları, İstanbul
- 10-**DURA**, Cihan, **ATİK** Hayriye ,(2000), Avrupa Birliği Gümrük Birliği ve Türkiye, Nobel Yayınları, Ankara
- 11-**YILDIZ** ,Mustafa, (1998), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Yargısı, Alfa Yayınları, İstanbul
- 12-**PAZARCI**, Hüseyin,(1994), Uluslararası Hukuk Dersleri,Turhan Yayınları,Ankara
- 13-**ÖZBUDUN**, Ergun,(1991), Türk Anayasa Hukuku, Ankara

14-**TUNAYA**, Tarık Zafer,(1982), Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku, İstanbul

MAKALELER

1-**DRUCKER**, P ”Post Capitalist Society” ,Birikim Dergisi, 1993, s 39

2-**HABERMAS**, J “Avrupa Topluluğu Neden Bir Anayasaya İhtiyaç Duyuyor”,Cogito Dergisi İstanbul 2001,sayı 27,s 69

3-**GÜLMEZ**, M, ”Uyum Düzenlemelerinin Üvey Evladı Sendikal Haklar YARGITAY” ,Panel,(Aralık 2002 AnkaraYargıtay Konferans Salonu), Ankara13-14 Aralık ,s 25

İNTERNET ORTAMINDAKİ KURUM YAYIN VE BELGELER

“Ulusal Programın İzlenmesi Çizelgeleri” (www.abgs.gov.tr)

“Ulusal Program Çerçevesinde Yürütülen Çalışmaları” (www.abgs.gov.tr)

<http://www.deltur.cec.eu.int/toplulukmuk-kabul.html>

www.abhaber.com

www.tbmm.gov.tr

www.dpt.gov.tr

www.tusiad.org

<http://www.dtm.gov.tr/ab/Ab.htm>

www.tobb.org.tr

<http://www.deltur.cec.eu.int>

<http://europa.eu.int/comm/index.htm>

<http://www.deltur.cec.eu.int/helsinki-sonuc.html>

<http://www.eca.eu.int> - Avrupa Birliği Sayıştay Websitesi

<http://www.eureptr.org.tr> - Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği

<http://www.europa.eu.int> - Avrupa Birliği'nin Web Server'i)

<http://www.foreigntrade.gov.tr> - Dış Ticaret Müsteşarlığı

<http://www.ikv.org.tr> - İKV (İktisadi Kalkınma Vakfı)

<http://www.mfa.gov.tr> - Dış İşleri Bakanlığı

<http://www.mfa.gov.tr/turkce/grupa/ab/abab/gayriresmiaciklama.htm>

1975 ÇemiŐgezek doğumluyum ilk orta lise tahsilimi Elazığda tamamladım. 1993 yılında EskiŐehir Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesine girdim 1998 de mezun oldum 1998-1999 yılları arasında Elazığ Barosuna bağlı olarak avukatlık stajımı tamamlayarak Avukat ünvanını aldım 1999 yılında Fırat niversitesine ğretim Görevlisi olarak atandım 2002 yılında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Cumhuriyet Tarihi Anabilim Dalında Yüksek lisansa baŐladım.Evli ve bir ocuk babasıyım.

ELAZIğ-2006

Atakan YILDIZ